

Regional bostadsmarkandsanalys för Östergötlands län 2023

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län år 2023 Rapport 2023:15

Författare	Sara Lilljebjörn, Jan Persson, Åsa Hedberg med flera.
Kontaktperson	Sara Lilljebjörn, Jan Persson
Foto	Länsstyrelsen Östergötland
Kartmaterial	Länsstyrelsen Östergötland, © Lantmäteriet Geodatasamverkan – GSD Sverigekartan 1:1 miljon vektor (samtliga kartor)
ISBN	978-91-89339-98-9
Upplaga	Enbart digital upplaga

© Länsstyrelsen Östergötland 2023

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3, 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Förord

Denna rapport vänder sig till alla som har intresse av att följa eller delta i utvecklingen av bostadsmarknaden i Östergötland. Rapporten är Länsstyrelsen Östergötlands årliga redovisning enligt Förordning (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Underlaget utgörs huvudsakligen av kommunernas svar i årets bostadsmarknadsenkät, viss generell statistik samt dialogmöten med länets kommuner och andra aktörer.

Bostadsplanering och bostadsbyggande är centrala frågor för att nå en hållbar utveckling i länet. Genom en ordnad bostadsplanering skapar kommunerna förutsättningar för att alla medborgare ska kunna leva i en god bostad till rimligt pris. I linje med ambitionshöjningar för att tillgodose ett ökande behov av bostäder, ökar också kraven på koordinering av insatser från nationella, regionala och lokala aktörer, både inom den offentliga sektorn, näringslivet och från den enskilde medborgaren.

Länsstyrelsens ambition med den regionala bostadsmarknadsanalysen, förutom att ge en lägesbild av bostadsmarknadssituationen i länet, är att den ska fungera som ett dialoginstrument och förankrat kunskapsunderlag till gagn för fortsatt arbete med bostadsförsörjningen och bostadsutvecklingen i Östergötland.

Arbetet med bostadsmarknadsanalysen har utförts av en arbetsgrupp bestående av samhällsplanerarna Sara Lilljebjörn (projektledare) och Stanislav Ilic, samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson och stödhandläggare Kim Hardestig från enheten för samhällsbyggnad, koordinator Åsa Hedberg, samordnare mänskliga rättigheter Henrik Brolinsson, integrationsutvecklare Anna Ekermo Tagesson, utvecklingsledare mäns våld mot kvinnor Janni Ottey, och integrationsutvecklare Kirsti Ollikainen från enheten för social hållbarhet samt GIS-analytiker Lars Westerberg från enheten för kommunikation och GIS.

Ann Holmlid
Länsråd

Sammanfattning

Varje år skickar Boverket ut bostadsmarknadsenkäten, BME, till landets samtliga kommuner. Enkäten syftar till att bidra till en kontinuerlig uppföljning av utvecklingen på bostadsmarknaden samt att spåra trender och tendenser inför den framtida utvecklingen. Enkäten besvarades av samtliga 13 kommuner i länet under december 2022-januari 2023. Under våren 2023 har samtliga kommuner i länet bjudits in till ett uppföljande seminarium. Syftet med seminariet var att diskutera det preliminära resultatet av enkätsvaren och ge möjlighet fördjupade diskussioner inom vissa delar av enkätens frågeställningar.

I den regionala bostadsmarknadsanalysen sammanställs statistik från årets BME, Migrationsverket och Statistiska centralbyrån. Syftet med rapporten är att presentera en övergripande bild av bostadsmarknaden och dess förutsättningar i Östergötlands län, och möjliggöra för jämförelser kommuner emellan. Analysen syftar även till att ge en fördjupande bild av läget i vissa valda delar och dra slutsatser om den senaste utvecklingen som skett i länet.

I årets bostadsmarknadsanalys går det sammanfattningsvis utläsa att **11 av 13 kommuner i Östergötland har underskott på bostäder**. Det innebär att situationen är något sämre än föregående år, vilket skiljer sig från den nationella trenden, där andelen kommuner med underskott på bostäder minskar. Många av länets kommuner har också fortsatt underskott på bostäder för särskilda grupper – ungdomar, äldre och funktionshindrade.

Bostadsbyggandet har stannat av i länet. Volymerna påbörjade och färdigställda bostäder i länet har de senaste två åren legat på ungefär den nivå som motsvarar länets årliga behov enligt Boverkets 10-åriga byggbehovsprognos. Efter sommaren 2022 har dock antalet påbörjade bostäder minskat kraftigt. Det är samma trend som i övriga landet och orsaken är det sämre ekonomiska läget, där höga byggpriser kombinerat med svårigheter med finansieringen har skapar en stor tveksamhet på marknaden. Avvecklingen av de statliga stöden till hyresbostäder och studentlägenheter bedöms också ha påverkat den plötsliga nergången.

Brist på detaljplaner är fortfarande en begränsande faktor för byggandet.

Länsstyrelsen ser också att fler insatser behövs för att öka förutsägbarheten i samhällsbyggnadsprocessen genom bättre planeringsunderlag samt ökad dialog och koordinering mellan olika aktörers insatser för att bättre matcha behoven av detaljplanlagd mark för bostadsbyggande. Samtidigt finns stora behov av insatser för att tillföra bostäder till rimliga priser för att minska problem med hemlöshet och trångboddhet. Ökade ansträngningar behövs från både kommuner, myndigheter och privata aktörer för en mer träffsäker bostadsförsörjning.

Mer insatser behövs för att klara bostadsbehoven för alla. Länsstyrelsen ser att betydande insatser skulle behövas på både nationell, regional och lokal nivå om bostadssituationen ska kunna säkerställas för alla grupper av hushåll. Oavsett byggkonjunktur krävs särskilda åtgärder för att motverka hemlöshet genom att stödja hushåll som har svårt att komma in på bostadsmarknaden. Användningen av kommunens bostadspolitiska verktyg behöver utvecklas och utökat samarbete med privata och offentliga aktörer krävs.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
Innehåll	5
1. Inledning och bakgrund.....	7
1.1 Syftet med analysen.....	7
1.2 Metod, begrepp och data	7
1.3 Länsstyrelsens uppdrag och roll.....	8
1.4 Länsstyrelsernas arbete med bostadsförsörjning – översikt	9
1.5 Agenda 2030 och hållbar bostadsförsörjning.....	10
2. Bostadsmarknaden och bostadmarknadsbedömningar... 	15
2.1 Östergötlands förutsättningar	17
2.2 Bostadsmarknadsläget i Östergötland 2021	21
3. Östergötlands bostadsplanering	24
3.1 Regional planering	24
3.2 Planeringsberedskap i kommunerna	25
3.3 Kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning.....	26
3.4 Service till bostadssökande	29
3.5 Ekonomiskt stöd till enskilda hushåll	30
4. Bostadsbyggandet i länet.....	31
4.1 Utvecklingen av bostadsbyggandet.....	31
4.2 Kommunernas förväntningar om framtida bostadsbyggande.....	34
4.3 Faktorer som begränsar bostadsbyggandet	35
4.4 Förändringar i allmännyttans bestånd	36
4.5 Statliga stöd till bostäder	37
5. Boende för särskilda grupper	40
5.1 Ungdomar och studenter.....	40

5.2 Nyanlända.....	42
5.3 Hemlösa.....	49
5.4 Äldre	53
5.5 Personer med funktionsnedsättning	57
5.6 Våldsutsatta	59
6. Länsstyrelsens återrapporering	61
6.1 Nationell samverkan.....	61
6.2 Regionala aktiviteter.....	62
7. Diskussion och slutsatser	64
7.1 Bostadsmarknadssituationen i Östergötland	64
7.2 Viktiga utmaningar för länet.....	66
7.3 Sammanfattande slutsatser	68
8. Referenser	69

1. Inledning och bakgrund

Länsstyrelsen har i sin instruktion att verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Länsstyrelsens uppdrag att årligen beskriva och analysera bostadsmarknaden i länet regleras i förordningen (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Utöver att hålla regeringen underrättad om läget i länet vänder sig rapporten till aktörer med engagemang i bostadsförsörjningsfrågorna, exempelvis kommuner och andra myndigheter eller bostadsbolag och byggföretag. Innehållet är, tillsammans med Boverkets bostadsmarknadsenkät, exempel på information som kan vara användbar i arbetet med bostadsförsörjning.

1.1 Syftet med analysen

Syftet är att presentera en övergripande bild av bostadsmarknaden och dess förutsättningar i Östergötlands län, och möjliggöra för jämförelser kommuner emellan. Analysen syftar även till att ge en fördjupande bild av läget i vissa valda delar och dra slutsatser om den senaste utvecklingen som skett.

Det är Länsstyrelsens ambition att rapporten med sin bilaga ska kunna fungera som ett underlag för kommuners och andra aktörers arbete med bostadsförsörjning. I analysen försöker vi spegla hur kommunerna och länsstyrelsen lever upp till kraven i bostadsförsörjningslagen och hur bostadsplaneringen samordnas inom kommunen, med andra kommuner och regionalt.

1.2 Metod, begrepp och data

Arbetsgruppen som har arbetat med att ta fram bostadsmarknadsanalysen har bestått av en tjänstemannagrupp från enheten för samhällsbyggnad, enheten för social hållbarhet och enheten för kommunikation och GIS med samhällsplanerare Sara Lilljebjörn som projektledare och samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson som bollplank. Den slutgiltiga rapporten har beslutats av länsråd Ann Holmlid.

Det primära underlaget för analysen utgörs av bostadsmarknadsenkäten. Metoden för att samla in data är således till största del kvantitativ. Enkäten besvarades av kommunerna under december-januari 2022–2023. Eftersom det för vissa frågor även finns möjlighet till fritextsvar och att kommunerna bjuds in till ett uppföljande seminarium är metoden delvis även en kvalitativ undersökning. För att möjliggöra jämförelser mellan olika år följer rapporten i huvudsak samma struktur som den har haft tidigare år.

De totala resultaten i enkäten finns att tillgå via Boverkets Öppna data¹. Enkäten har besvarats av samtliga 13 kommuner i länet men vissa frågor har blivit obesvarade vilket gör att täckningsgraden inte är 100 %. Resultatet har följts upp och kvalitetssäkrats med hjälp av kontaktpersonerna i respektive kommun samt genom dialogmöte med kommunerna som genomfördes den 27 april 2022.

¹ Boverket, 2023, Öppna data – Boverkets bostadsmarknadsenkät

För att underlätta läsbarheten har en sammanställning av vissa enkätsvar lagts i en bilaga, tillsammans med viss allmän statistik från Migrationsverket och Statistiska Centralbyrån, SCB, vilka också har använts som underlag för analysen. I de fall rapporten hänvisar till statistik som finns i bilagan framgår detta av texten.

Boverket analyserar svaren från bostadsmarknadsenkäten dels på riksnivå, dels utifrån en indelning av landets 290 kommuner i 7 grupper. Kommunerna delas in utifrån folkmängd och geografisk placering i förhållande till en högskola eller en större stad. För kommunerna Östergötlands län gäller följande kategorier:

Högskolekommuner med fler än 75 000 invånare (Linköping och Norrköping). Totalt finns 17 kommuner i Sverige som har högskola eller universitet och fler än 75 000 invånare. Gruppens totala folkmängd är närmare 2,2 miljoner. Det är cirka 21 procent av Sveriges totala befolkning, vilket ungefär motsvarar invånarantalet i Storstockholm. Folkmängden ökade med närmare 17 000 invånare under 2022. I gruppen med större högskolekommuner ingår exempelvis Uppsala och Linköping med närmare 238 000 respektive knappt 166 000 invånare. Notera att de tre storstadsregionerna inte är inräknade i gruppen högskolekommuner.

Övriga kommuner med fler än 25 000 invånare (Motala, Mjölby, Finspång). I gruppen kommuner med fler än 25 000 invånare ingår sammanlagt 36 kommuner. Kommunerna i den här gruppen har en sammanlagd folkmängd på närmare 1,3 miljoner, vilket utgör cirka 12 procent av Sveriges totala befolkning. Folkmängden ökade med drygt 3 000 invånare under 2022.

Övriga kommuner med färre än 25 000 invånare (Söderköping, Vadstena, Åtvidaberg, Valdemarsvik, Kinda, Boxholm, Ydre, Ödeshög). I kommungruppen finns 173 kommuner. Gruppen i sin helhet har en folkmängd på lite mer än 2 miljoner vilket utgör 19 procent av landets totala folkmängd. Det är nästan lika många som bor i Storstockholm eller i gruppen större högskolekommuner.

1.3 Länsstyrelsens uppdrag och roll

Länsstyrelsen har flera utpekade roller i bostadsförsörjningslagen, lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Länsstyrelsen ska ge kommunerna råd, information och underlag inför deras arbete med bostadsförsörjning samt främja mellankommunal samverkan.

För att vidareutveckla arbetet med bostadsmarknadsanalyserna pågår en kontinuerlig dialog och samarbete mellan länsstyrelserna, Boverket och övriga myndigheter. Enligt bostadsförsörjningslagen ska länsstyrelserna ges tillfälle att yttra sig över kommunernas planering för bostadsförsörjningen. Länsstyrelsen ska uppmärksamma kommunerna på behov av samordning mellan kommuner i frågor om bostadsförsörjning och se till att samordning kommer till stånd. Länsstyrelsen yttrar sig kring boendeplaneringsfrågor i kommunernas förslag till översiktsplaner.

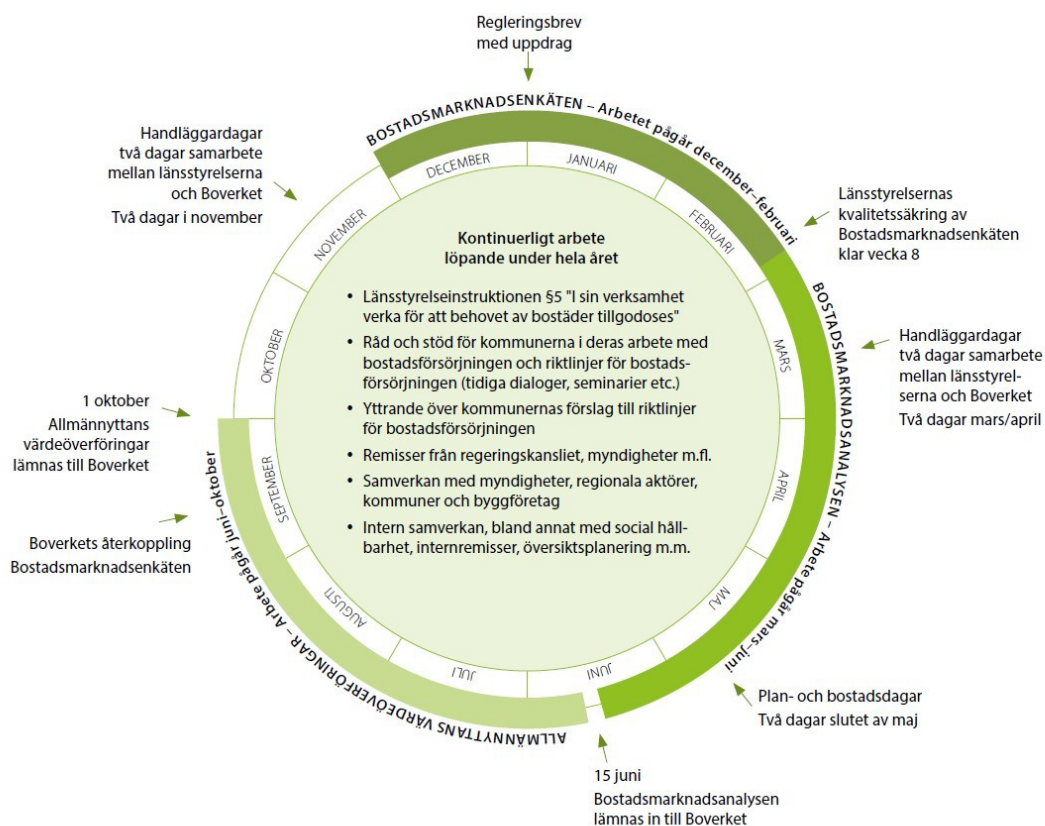
För att underlätta kommunernas arbete med att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning, byta erfarenheter och diskutera aktuella bostadsfrågor bjuder Länsstyrelsen in kommunerna och Regionen till seminarier eller andra former av dialogmöten. Ett sådant möte ordnades den 27 april 2023, där bland annat preliminära bedömningar i bostadsmarknadsanalysen diskuterades. Program och inbjudan till seminariet fanns öppet i Länsstyrelsens kalendarium.

Flera kommuner anser att denna seminarieverksamhet är ett bra forum för samverkan och ett tillfälle att förankra den egna kommunens arbete med bostadsförsörjningen med övriga berörda kommuner. Länsstyrelsen för också diskussioner med byggbolag och andra företrädare för näringslivet i bostads- och fastighetsbranschen med syfte att främja ökade kontakter och kunskapsutbyte mellan Länsstyrelsen, kommuner och näringslivet.

1.4 Länsstyrelsernas arbete med bostadsförsörjning – översikt

I Länsstyrelsens årsredovisning beskrivs hur Länsstyrelseinstruktionens krav har uppfyllts om att verka för att tillgodose behovet av bostäder. Även andra uppdrag med koppling till insatser som stödjer bostadsförsörjningen rapporteras men tyngdpunkten ligger på återkommande uppdrag. Länsstyrelsen samlar årligen in och kvalitetssäkrar Bostadsmarknadsenkäten och sammanställer en rapport om bostadsmarknaden i länet. Länsstyrelsen samlar även in uppgifter om de allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolagens värdeöverföringar föregående räkenskapsår och bedömer om värdeöverföringarna är i enlighet med reglerna i allbolen, lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag.

Årscykel för länsstyrelsernas arbete med bostadsförsörjning

Figur 1: Bild över årscykel för länsstyrelsernas arbete med bostadsförsörjning. Källa: Länsstyrelsen

Det pågår även ett kontinuerligt arbete med kommundialoger, remisser, nätverksträffar, seminariearrangemang och externa och interna samverkansprojekt.

Länsstyrelserna får ibland särskilda uppdrag direkt från ansvarigt departement. Den 7 juli 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete för att motverka hemlöshet. Länsstyrelserna har god kunskap om kommunernas arbete med bostadsförsörjning och med att förebygga avhysningar. Arbetet har påbörjats och ett seminarium har redan skett den 27 april. Syftet var att hela konferensen ska vara startskott för att komma i gång med en regional process kring socialt hållbar bostadsplanering kopplat till den nationella hemlöshetsstrategin och framför allt att få inspiration. Målet var att få bostadsplanerare, socialtjänsten och bostadsföretag att mötas för att tillsammans diskutera möjligheter och utmaningar med bostadsförsörjning².

Den 24 mars 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag genom förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m. att samordna och stödja ANDT-arbetet i länet. Syftet med strategin är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp. För att främja långsiktighet och kontinuitet bör det övergripande målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken respektive spelpolitiken ligga fast.³

I mars 2022 beslutade regeringen också om en förnyad strategi för förebyggande arbete inom alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar (ANDTS) I september samma år lanserade det regionala ANDTS-rådet en förnyad regional ANDTS-strategi som till stor del bygger på den nationella. Strategin innehåller sju långsiktiga mål med prioriterade insatsområden under respektive mål. Mål 5 lyder: *Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.*

Under mål 5 finns det prioriterade insatsområdet *Insatser för att nå personer i en socialt och hälsomässigt utsatt situation* där Länsstyrelsen ska verka för insatser för att motverka och förebygga hemlöshet. Bostad först lyfts som en framgångsrik metod att sprida och implementera i kommuner för att uppnå mål 5.⁴

1.5 Agenda 2030 och hållbar bostadsförsörjning

Agenda 2030 är den globala agendan för hållbar utveckling. De sjutton globala hållbarhetsmålen utgör en samlad målstruktur för att skapa ett inkluderande, hållbart, fredligt och rättvist samhälle för alla. Agenda 2030-arbetet är globalt, men förutsätter samverkan och förändring på alla nivåer. Mycket av arbetet med målen omsätts i praktiken på den regionala och lokala nivån.

² Regeringen 2022, Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026

³ Regeringen 2022, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

⁴ Regeringen 2022, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Figur 2: Bild över de 17 globala mål inom Agenda 2030. Källa UNDP i Sverige, 2020.

1.5.1 Vad betyder hållbar utveckling?

Begreppet hållbar utveckling skapades av FN:s världskommission för miljö och utveckling år 1987 och gavs följande definition: ”Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.” Hållbar utveckling bygger på tre dimensioner: det sociala, miljön och ekonomin. De globala målen i Agenda 2030 innefattar alla tre dimensioner och det är först när samtliga dimensioner korrelerar och samspelar med varandra som en hållbar utveckling kan uppnås. Sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter är alla lika viktiga i arbetet för att nå en hållbar utveckling.

Social hållbar utveckling

Social hållbarhet handlar om att sträva mot ett samhälle där grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls. Social hållbarhet berör till exempel hälsa, trygghet, bostad, utbildning, rättvisa och maktutövning, samt individens möjligheter att förbättra och påverka dem.

Ekologisk hållbar utveckling

Ekologisk hållbarhet innefattar jordens ekosystem och inkluderar allt som har med ekosystemet att göra. Hållbarhet inom ekologi syftar till att långsiktigt bibehålla ekosystemets funktioner, till exempel produktion av mat och energi, tillhandahållande av rent vatten, klimatreglering, rekreation. Utöver detta innebär ekologisk hållbarhet bland annat att produktion av varor och tjänster inte får kompromissa med ekosystemens bärförmåga, det vill säga naturen måste hinna återskapa uttagna resurser. I ekologisk hållbarhet inkluderas ibland även människors hälsa, i den mån den påverkas av den yttre miljön i form av exempelvis frisk luft, goda ljudmiljöer och giftfria material.

Ekonomisk hållbar utveckling

Ekonomisk hållbarhet innebär att alla människor ska ha möjlighet att tillgodose sina grundläggande behov i relation till jordklotets ändliga resurser. Den ekonomiska utvecklingen får inte medföra negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. Ekonomisk hållbarhet kan ur ett forskningsperspektiv innefatta

exempelvis socioekonomisk utveckling, forskning om miljöteknik eller hur de finansiella systemen kan bidra till ett hållbart samhälle.

Det mest centrala av de 17 globala hållbarhetsmålen är Mål 11 Hållbara städer och samhällen.

Mål 11. Hållbara städer och samhällen

Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Urbaniseringen är omfattande och transformerande i hela världen. Över hälften av världens befolkning bor i urbana områden. År 2050 väntas andelen ha stigit till 70 procent. Städer går ofta i bräsch för utveckling, och är nav för innovationer och nya idéer. Den snabba och stora inflyttningen till städer ställer nya krav som behöver bemötas på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt. Växande städer kan skapa nya möjligheter för ekonomisk tillväxt men kan också bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem.

Rättighetsperspektivet och rätten till bostad är en viktig utmaning. Idag bor en miljard människor i slumområden. Fattigdom, svaga förvaltningar och otillräcklig planeringskapacitet leder till att slumområden uppkommer och växer. Dessa har stora brister i fråga om tillgång till hälsosamma bostäder, rent vatten, tillfredställande sanitetslösningar, trygg energiförsörjning och avfallshantering samt trygghet och säkerhet för individer som bor där.

Katastrofriskreducering och återuppbyggnad av bostäder i post-konfliktområden bidrar till hållbar utveckling. Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering inklusive bostäder, offentliga platser såsom parker och torg, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering som i sin tur kräver bl.a. institutionell kapacitet, och ny teknik. Hållbar stadsutveckling kräver samarbete mellan sektorer och styrning på flera nivåer samtidigt, (nationell, regional, kommunal och lokal nivå) inklusive utvecklade former för dialog med medborgare och näringsliv. Hållbar stadsutveckling bör särskilt ta hänsyn till kvinnors och flickors behov av infrastruktur och sanitet. Hänsyn bör också tas till personer med funktionsnedsättning, barn, samt äldre människors behov.

11.1. Säkra bostäder till överkomlig kostnad. Senast 2030 säkerställa tillgång för alla till fullgoda, säkra och ekonomiskt överkomliga bostäder och grundläggande tjänster samt rusta upp slumområden.

11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering. Till 2030 verka för en inkluderande och hållbar urbanisering samt förbättra kapaciteten för deltagandebaserad, integrerad och hållbar planering och förvaltning av bosättningar i alla länder.

11.A Främja nationell och regional utvecklingsplanering.

Främja positiva ekonomiska, sociala och miljömässiga kopplingar mellan stadsområden, stadsnära områden och landsbygdsområden genom att stärka den nationella och regionala utvecklingsplaneringen. ⁵

1.5.2 Regeringens mål

Regeringen överlämnade i juni 2020 proposition 2019/20:188 om Sveriges genomförande av Agenda 2030 till riksdagen som godkänt förslaget⁶. Sveriges övergripande mål är att

Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

Arbetet för hållbar utveckling präglas av långsiktighet och uthållighet även bortom år 2030. En nationell samordnare stödjer regeringen i arbetet med att genomföra Agenda 2030 och FN:s globala mål för hållbar utveckling nationellt. Uppdraget slutredovisas 31 mars 2024. Samordnaren lämnade en delredovisning av arbetet under mars 2022⁷ som bland annat föreslog tydligare ledarskap och styrning av det nationella arbetet, reformera regeringens arbetssätt för att hantera stora samhällsutmaningar, stärkt styrning av agenda 2030-arbetet, behov av fortsatt arbete efter mars 2024, nationell medborgarpanel och breddad dialog med kommuner, anpassa de ekonomiska ramverken, bredare översyn av det finanspolitiska ramverket, översyn av skattesystemet, säkerställ finansiering av data för hållbar utveckling.

Myndigheternas roll

Arbetet med att nationellt genomföra Agenda 2030 ska ske i ordinarie processer. Flertalet myndigheter, inklusive länsstyrelserna, arbetar aktivt med Agenda 2030 både nationellt och internationellt. Länsstyrelserna har en viktig roll i att verka för att genomföra Agenda 2030 regionalt och att bidra till att nationella mål får genomslag i länet. Länsstyrelserna kan bidra till att sprida information om Agenda 2030-arbetet och genom samverkan med andra aktörer bidra till ett större genomslag för agendan på regional nivå. Länsstyrelsen är en viktig aktör som företräder staten på regional nivå inom flera samhällsområden som är av stor vikt för att genomföra agendan, bland annat samhällsplanering, folkhälsa och mänskliga rättigheter. Länsstyrelsernas instruktion innefattar bland annat att åstadkomma en samordnad och anpassad statlig styrning genom att, utifrån ett statligt helhetsperspektiv, arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Samverkan med kommuner och regioner är ett särskilt utpekat ansvar. Länsstyrelserna kan i sin samordnande roll bidra till kunskapsutbyte inom och mellan länen.

⁵ Regeringen, Agenda 2030, Mål 11 Hållbara städer och samhällen.

⁶ Regeringen, 2020, Sveriges genomförande av Agenda 2030, Prop. 2019/20:188

⁷ Regeringen, 2022, Delredovisning av den nationella samordnaren för Agenda 2030

1.5.3 Livskraftigt Östergötland

Länsstyrelsen Östergötland har utvecklat sitt arbete med att bidra till att genomföra de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och under de senaste åren har insatser gjorts för att öka kunskapen om myndighetens arbete med de globala hållbarhetsmålen.

Eftersom arbetet med agenda 2030 ska införlivas i ordinarie processer kan även arbetet med bostadsförsörjning utvecklas med utgångspunkt från dessa mål. Berörda aktörer har möjlighet och bör inarbeta målen i sina strategiska inriktningsdokument, såsom den regionala utvecklingsstrategin RUS, kommunala översiktsplaner, riktlinjer för bostadsförsörjningen, riktlinjer för markanvisningar, ägardirektiv till allmännyttiga bostadsbolag.

Inom samhällsplaneringen sker förändringar som påverkar arbetet med att till skapa bostäder. Plan och bygglagen har fått nya bestämmelser för att stärka en kontinuerlig översiktsplanering som ska möjliggöra förbättrad effektivitet i den efterföljande plan- och byggprocessen och stärka kommunernas möjligheter att skapa en hållbar bostadsförsörjning på strategisk och operativ nivå. Ett stort reformarbete pågår för att säkerställa en digitaliserad samhällsbyggnadsprocess samtidigt som statliga myndigheter arbetar med uppdrag kopplade till den nationella hemlöshetsstrategin. Genom de förändringar som införts i bostadsförsörjningslagen från och med 1 oktober 2022 ska de kommunala riktlinjerna för bostadsförsörjning i högre grad ska baseras på underlag och analyser av den lokala bostadsbristen. Förhoppningen är att förändringarna ska stödja en mer träffsäker bostadsförsörjningsplanering.

2. Bostadsmarknaden och bostadmarknadsbedömningar

Det nationella målet för bostadspolitiken är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas. Målet är också långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.

Sverige har ett fortsatt stort behov av nya bostäder. Boverket estimerar att det inom de kommande 7 åren fram till år 2030 behövs 63 000 nya bostäder per år i Sverige (beräkningen bygger på SCB:s befolkningsprognos). Boverket bedömer att det finns stora framtida osäkerheter. Landet erfar just nu en låg befolkningstillväxt som är ojämn över riket och den samhällsekonomiska utvecklingen och prisutvecklingen är svårbedömd framöver. Lågkonjunkturen i kombination med slopade investeringsstöd och prisökningar leder till en kraftig uppbromsning. Efter sommaren 2022 har antalet påbörjade bostäder stannat av kraftigt. Enligt Boverkets senaste prognos bedöms därför antalet byggstarter på nationell nivå bli drygt 30 000, det vill säga mindre än hälften av det bedömda årliga behovet.

Boverket har vidareutvecklat metodiken för beräkningar av bostadsbyggnadsbehovet och beräkningen av bostadsbrist ska tillämpas så att årliga beräkningar görs som underlag för den kommunala och regionala bostadsplaneringen⁸.

Iakttagelser som Boverket har gjort i bostadsmarknadsenkäten 2023 är att den ekonomiska faktorn är ett stort hinder för bostadsbyggande. I år anger 80% av kommunerna att det största hinder för bostadsbyggande är höga produktionskostnader. Kommunerna förväntar sig mycket färre påbörjande bostäder under 2023 jämfört med förra året. Jämför man det med förra året är det 48% ökning. I årets enkät är det 180 kommuner som bedömer underskott på bostadsmarknaden som helhet. Antalet kommuner som bedömer underskott på bostadsmarknaden har minskat med 24 jämfört med föregående år. Det är även för sjätte året i rad som antalet kommuner minskar i bedömning om underskott på bostadsmarknaden som helhet. Totalt 97 kommuner bedömer att bostadsmarknaden är i balans, vilket är en ökning med 31 sedan förra året. Det är främst kommuner utanför storstadsregionerna som bedömer balans, där läget nu liknar situationen 2015.

Likt förra året är det framför allt grupper som är nya på bostadsmarknaden som har svårt att tillgodose sina bostadsbehov såsom unga, studenter och nyanlända, men även personer med funktionsnedsättning och äldre personer. Kommunernas kapacitet att ta emot nyanlända enligt bostättningslagen bedöms vara mycket god enligt 2023 års bostadsmarknadsenkät. Detta beror främst på förbättrade rutiner för bostadsanskaffning och en historiskt låg mottagning av nyanlända i många kommuner. Allmännyttas andel av hyresmarknaden fortsätter att minska där andelen

⁸ Boverket, 2020, Mått på bostadsbristen – Förslag på hur återkommande bedömningar ska utföras. Rapport 2020:21.

av försäljningar görs för ombildning av hyresrätter till bostadsrätter. I årets enkät ser man en ökning med 24 där kommuner samverkar med andra kommuner inom det egna länet när det handlar om våldsutsatta i nära relationer och behövt flytta till en annan kommun.

Det är framför allt grupper som är nya på bostadsmarknaden som har svårt att tillgodose sina bostadsbehov såsom unga, studenter och nyanlända, men även personer med funktionsnedsättning och äldre personer. Enkäten visar en något bättre situation för studenter vilket kan vara en tillfällig effekt av pandemin. Totalt står drygt 43 300 hushåll i tomtkö vilket är en ökning med ungefär 30 procent på två år. 124 kommuner (43%) svarar att det finns möjlighet att stå i tomtkö för småhus vilket är något färre jämfört med 2020, då 130 kommuner uppgav att de hade en tomtkö⁹.

Begreppen balans, under- och överskott definieras av Boverket enligt följande.

Balans på bostadsmarknaden	Innebär att utbudet av bostäder motsvarar konsumenternas behov och efterfrågan.
Obalans på bostadsmarknaden - underskott	Innebär att behov och efterfrågan är större än utbudet. Har kommunen underskott på bostäder är det till exempel svårt att etablera sig på bostadsmarknaden och flytta till eller inom kommunen.
Obalans på bostadsmarknaden - överskott	Innebär att det ständigt finns fler lediga hyresbostäder eller bostäder till salu än vad som efterfrågas. Att det finns outhyrda bostäder i något enskilda bostadsområde behöver inte innebära att den lokala bostadsmarknaden som helhet har överskott.

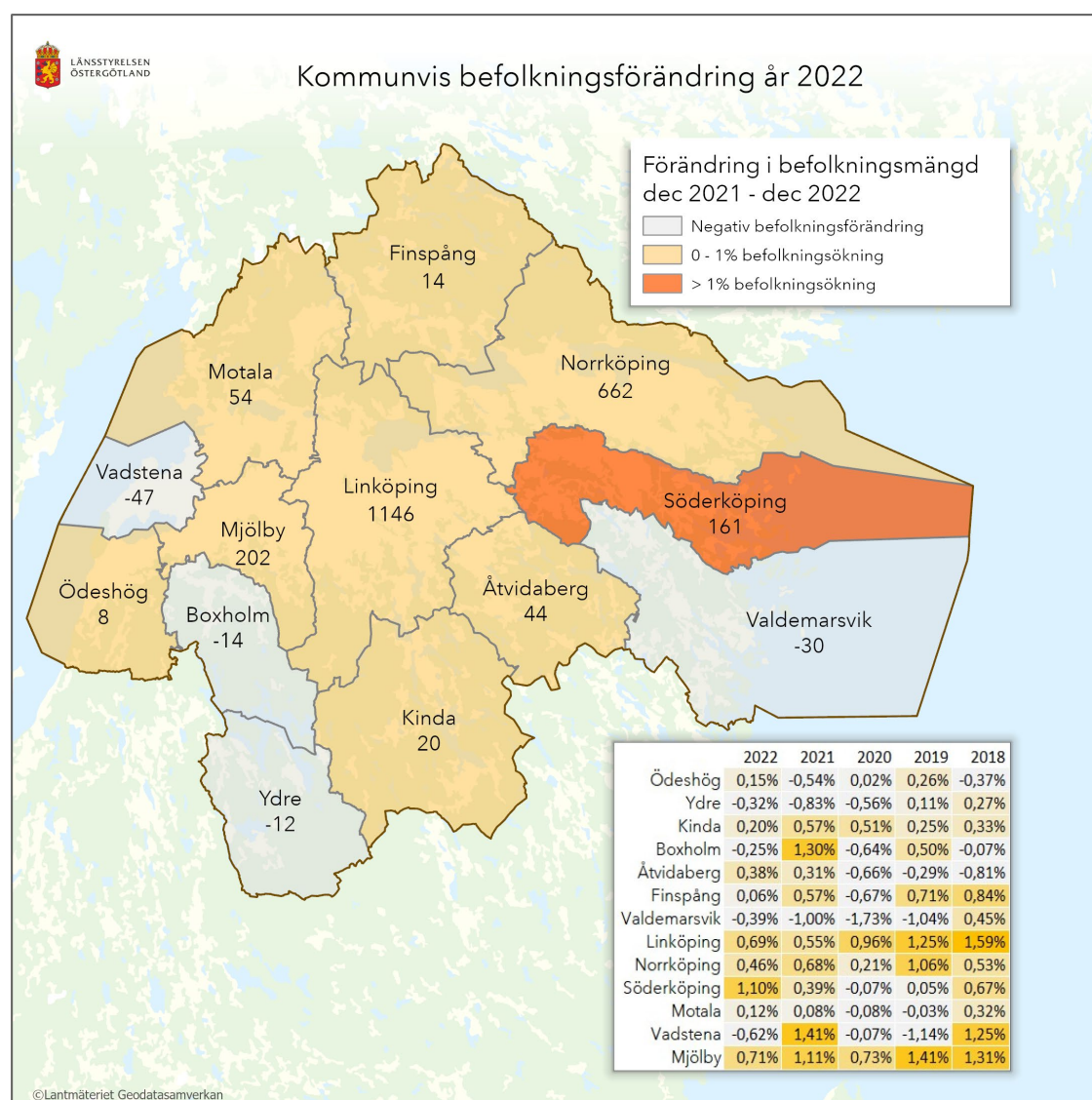
Figur 3: Boverkets definition av begreppen balans och obalans. Källa BME 2023

⁹ Boverket, 2023, Bostadsmarknadsenkäten 2023.

2.1 Östergötlands förutsättningar

Länet har stått och står inför stora förändringar gällande befolkningsunderlag och planeringsförutsättningar. Ett stort antal nyanlända gjorde att invånartalen ökade kraftigt under 2016. Under pandemiårets restriktioner 2020 blev det en kraftig minskning av antalet inflyttade som har koppling till införda restriktioner, distansundervisning och distansarbeten.

Den 31 december 2022 hade Östergötland 471 912 invånare och antalet växte under året med 2 208 personer vilket motsvarar en procentuell ökning med 0,5 %. Det var en väsentligt större ökning än föregående år, då folkmängden ökade med endast 0,36%.

Figur 4: Bild över befolkningsförändring i länet för respektive kommun under år 2022 samt tabell som redovisar kommunernas årliga förändring från år 2018 till 2022. Källa SCB 2023

Sedan fem år tillbaka har annars befolkningsökningen varit minskande varje år. Kartan och tabellen, figur 4, skildrar befolkningsutvecklingen under 2022 och hur förändringen de fem senaste åren har sett ut i respektive kommun. Befolkningsutvecklingen har en ojämn regional fördelning. Linköping och Norrköping har länge fått ta höjd för ett växande invånarantal. De utgör tillsammans Sveriges 4:e största storstadsregion och orterna har en delvis gemensam översiktsplanering där

stor fokus legat på tillkomsten av nya stationsmiljöer och stadsomvandlingar till följd av den stora infrastruktursatsningen Ostlänken med byggande av ny höghastighetsjärnväg. Mjölby är en annan kommun som under flera år haft en stadigt ökande befolkning på mellan 0,71 - 1,41%. De kommuner som under förra året såg en minskning i befolkningen var Valdemarsvik (-0,39%), Ydre (-0,32%) Boxholm (-0,25 och Vadstena (-0,62%). Skillnad för 2022 är för Vadstena och Boxholm som året innan hade en ökning. Resterande 9 kommuner Norrköping, Linköping, Mjölby, Motala, Finspång, Söderköping, Åtvidaberg, Ödeshög och Kinda låg på en befolkningsökning mellan 0,06-1,10%. Skillnaden för 2022 gäller Ödeshög som året innan hade en befolkningsminskning. Söderköping hade störst befolkningstillväxt (1,10%) i länet under 2022.

Respektive kommuns befolkningsökning samt in- och utflyttningar till, från och inom länet sedan 2012 visas i statistikbilagan, figur 5.

2.1.1 Befolkningsförändringar i kommunala styrdokument

Den faktiska befolkningsökningen som redan har skett eller den av SCB framtagna befolkningsprognosen kan vara intressant att sätta i relation till vad kommunerna tar höjd för i sina bostadsförsörjningsprogram och i sin översiktliga planering¹⁰.

Ett exempel är Linköpings kommuns senast antagna översiktsplan för ytterstaden (2019)¹¹. Där framgår att ungefär hälften av de drygt 163 000 (2019) invånare i Linköpings kommun, var drygt 80 000 bosatta inom ytterstaden. Kommunens viljeriktning för utvecklingen av ytterstaden baseras på när det bor 200 000 invånare i hela Linköpings kommun, vilket bedöms inträffa omkring år 2040 (enligt 2019 års befolkningsprognoser). I översiktsplanen görs även en utblick mot 250 000 invånare, vilket antas inträffa år 2060. Med samma befolkningsfördelning mellan innerstad, ytterstad och övriga delar av kommunen som idag skulle det kunna innebära behov av att hantera en befolkningsökning i ytterstaden med upp till 50 000 nya invånare fram till år 2060. Bland de mål och utgångspunkter i andra styrdokument som listas nämns inte riktlinjerna för bostadsförsörjning.

Ett annat exempel är Linköpings och Norrköpings gemensamma översiktsplan (2010)¹². Där har kommunerna gjort ett ömsesidigt åtagande för hur man ska inrikta planeringen av nya bostäder. Huvudinriktningen är att skapa en långsiktigt hållbar ortsstruktur. Översiktsplanens framtidsbild uttrycks *Om tjugo år (2030) är de samverkande stadskärnorna i Linköping och Norrköping centrum i en gemensam region med en halv miljon invånare. Kommunernas invånare har tillgång till [...] ett stort utbud av attraktiva bostäder i olika lägen, prislägen och kvalitéer. [...] Linköpings och Norrköpings attraktiva och dynamiska utvecklingsmöjligheter lockar till inflyttning [...]*.

En viktig utgångspunkt för den gemensamma översiktsplanen var vilken kritisk befolkningsmassa som skulle behövas för att regionen skulle kunna få en storstadsliknande position. Kommunstyrelserna i båda kommunerna fattade beslut om mål man ville uppnå för befolkningsutvecklingen till år 2030.

¹⁰ I BMA för Östergötlands län 2021 lyftes Ödeshögs kommun fram som i sin översiktsplan tagit höjd för ett befolkningsscenario på 6000 invånare med en befolkningsprognos på nästan 5 800 invånare år 2030.

¹¹ Linköpings kommun, 2022, Utvecklingsplan för Linköpings ytterstad

¹² Linköpings kommun, Norrköpings kommun, 2010, Gemensam översiktsplan för Linköping och Norrköping

För att driva på och leva upp till fjärde storstadens ambitioner, utgår planeringen från befolkningsmålet på 500 000 personer i regionen år 2030. Det motsvarar en ökning med cirka 80 000 personer och en genomsnittlig folkökning på 0,7 procent per år.

Antagandena baserades på en utredning om förutsättningarna för att skapa en stor gemensam stadsregion med två jämnstora kärnor (Linköping – Norrköping Gemensam marknad och framtid, Strömqvist, Tyréns Temaplan). För att hålla jämna steg med befolkningstillväxten i andra storstadsregioner skulle befolkningsmålet nås på tio till tjugo års sikt, enligt Strömqvist. Arbetet med en förstudie till en ny gemensam översiktsplan har inletts.

Linköpings kommuns senaste Riktlinjer för bostadsförsörjning antogs 2021-10-26¹³. I förordet framgår att Linköping är en av Sveriges snabbast växande kommuner. Kommunen har en vision som lyder I Linköpings kommun har alla en bostad med god kvalitet i en trygg miljö, många har hittat sitt drömboende och ingen är hemlös. Kommunens övergripande strategier för en långsiktigt hållbar bostadsförsörjning sammanfattas av flera strategipunkter där den första är

1. Aktiv markpolitik och god planberedskap - Kommunen ska genom en aktiv markpolitik och en god planeringsberedskap skapa förutsättningar för ett bostadsbyggande som möter behoven som befolkningsutvecklingen medför och som svarar mot olika gruppers behov och efterfrågan.

Vidare framkommer i riktlinjerna att antalet invånare i Linköping kommun var år 2020 drygt 164 400 invånare. Enligt befolkningsprognosen (2021-03-26) förväntas antalet kommuninvånare år 2040 uppgå till drygt 203 000 vilket innebär en ökning med totalt runt 39 000 personer under de närmaste 20 åren. En stor generation unga vuxna är på väg in i en familjebildande livsfas och gruppen äldre ökar som kan behöva mer anpassade bostäder. En utmaning är att upprätthålla en hög och jämn byggtakt som möter behoven med i genomsnitt 1000-1200 färdigställda bostäder per år. De närmaste fem åren, 2021-2025, behövs en byggtakt på ca 1500 bostäder/år.

Kommunen har i sina riktlinjer kommit fram till en beredskap och kapacitet som kan möjliggöra en befolkningsökning som fördelas på 75-85% i staden, 15-30% i de större tätorterna, 5-10% i mindre tätorter/landsbygd. Den fördelningen av befolkningsökningen innebär ett behov av i snitt 800 till 1000 bostäder per år i staden, 150 till 300 bostäder per år i de större tätorterna, 50 till 100 bostäder per år i tätorter, servicenoder och landsbygd (dock med högre byggtakt åren 2021 till 2025). Denna fördelning av nya bostäder används även som indikator i riktlinjernas lista över åtgärder och aktiviteter.

Riktlinjerna framhäver även behovet av en långsiktig beredskap, i planeringen såväl som utbyggd kapacitet i offentlig service, infrastruktur, kollektivtrafik, hälso- och sjukvård och kommersiell service¹³.

2.1.2 Befolkningsgruppers förändring i riket under 2021 och framåt

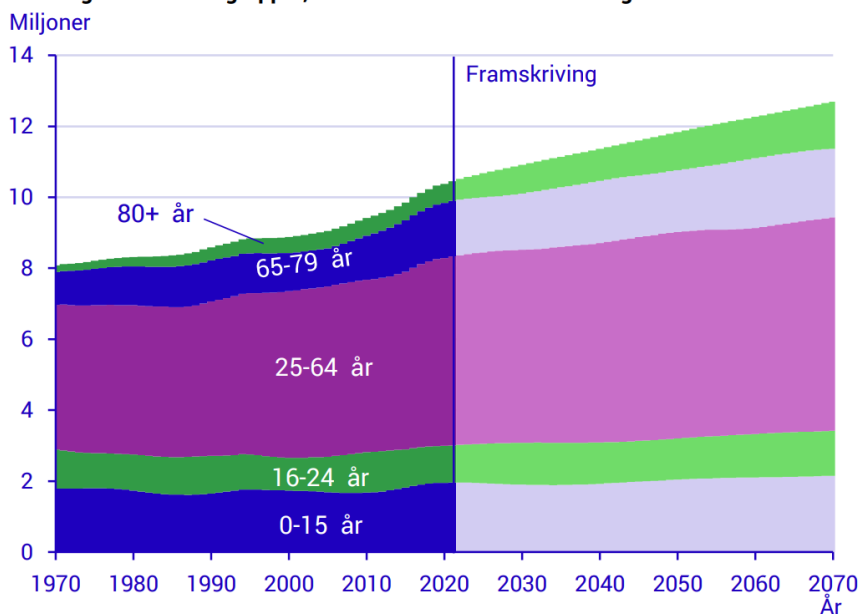
På nationell nivå anger befolkningsprognosen som sträcker sig fram till 2070¹⁴ att under 2021 ökade gruppen 0 år (de allra yngsta) för första gången sedan 2016. Antalet beräknas att minska och vara som lägst i mitten av 2020-talet för att sedan

¹³ Linköpings kommun, 2021, Riktlinjer för bostadsförsörjning

¹⁴ Statistiska centralbyrån, SCB, 2022, Sveriges framtida befolkning 2022–2070. Demografiska rapporter 2022:4

öka. På längre sikt ökar antalet nyfödda för att vara 16 procent fler än idag omkring 2070. År 2021 ökade gruppen 0-15 år (de allra yngsta) för första gången sedan 2016.

Befolkning i olika åldersgrupper, 1970–2021 samt framskrivning 2022–2070

Figur 5. Befolkning i olika åldersgrupper, 1970 – 2021 samt framskrivning 2022 – 2070. Källa: SCB

Gruppen 1–5 år (barn i förskoleåldrarna) antas fortsätta att minska som en följd av det minskande barnafödandet. I slutet av 2020-talet beräknas det att vara som lägst och på sikt förväntas antalet öka och år 2070 vara 12 procent fler än idag. Åldersgruppen 6–15 år (barn i grundskoleåldern) minskar från mitten av 20-talet och är som lägst år 2035. På längre sikt ökar antalet skolbarn och år 2070 beräknas de vara 8 procent fler än idag.

2021 var 16 % av gruppen 16–18 år (gymnasieåldern) födda utomlands och av de i åldern 19–24 år var 23 % födda utomlands.

Åldersgruppen 25–64 (yrkesverksam ålder) utgjorde 51 procent av befolkningen år 2021. År 2070 beräknas att den utgör 47 procent av befolkningen. Ökningen av gruppen är relativt liten sett till gruppens storlek. I dag är 26 procent i dessa åldrar födda utomlands och andelen förväntas att öka ungefär fem procentenheter.

Gruppen de äldsta (åldrarna 80 år och äldre) utgjorde 5 procent av befolkningen (knappt 560 000). Gruppen förväntas fortsätta att öka snabbt de kommande åren. År 2070 beräknas att 10 procent (drygt 1,3 miljoner) av befolkningen är i dessa åldrar, en ökning med mer än 200 procent.

En motsvarande framskrivning för Östergötland redovisas i statistikbilagan, figur 4. Här framgår att länet når en befolkning om nästan 500 000 invånare 2030 och över 580 000 invånare 2070.

2.2 Bostadsmarknadsläget i Östergötland 2021

Av Sveriges 60 funktionella analysregioner, FA-regioner¹⁵ ligger Linköping och Norrköping på fjärde plats vad gäller störst byggbehov. Det totala byggbehovet fram till 2030 för vår FA-region har beräknats till 23 250 bostäder vilket innebär en nybyggnationstakt eller omvandling av befintligt byggnadsbestånd till 2 325 bostäder per år.

De tio regioner som har störst byggbehov 2021–2030

FA-region	Totalt byggbehov	Byggbehov per år
Stockholm	268 310	26 831
Göteborg	88 020	8 802
Malmö-Lund	84 370	8 437
Linköping-Norrköping	23 250	2 325
Jönköping	15 570	1 557
Västerås	14 760	1 476
Halmstad	9 810	981
Örebro	9 650	965
Borås	8 450	845
Kristianstad-Hässleholm	7 870	787

Källa: Boverkets beräkningar

Figur 6: Tabell över de tio regioner som har störst byggbehov år 2021-20230. Källa Boverket 2021

2.2.1 Kommunernas bedömning av bostadsmarknadsläget

Kommunerna har i bostadsmarknadsenkäten besvarat frågan hur man bedömer det aktuella bostadsmarknadsläget i termerna underskott, balans eller överskott på bostäder. Läget framgår av kartan och tabellen på nästa sida.

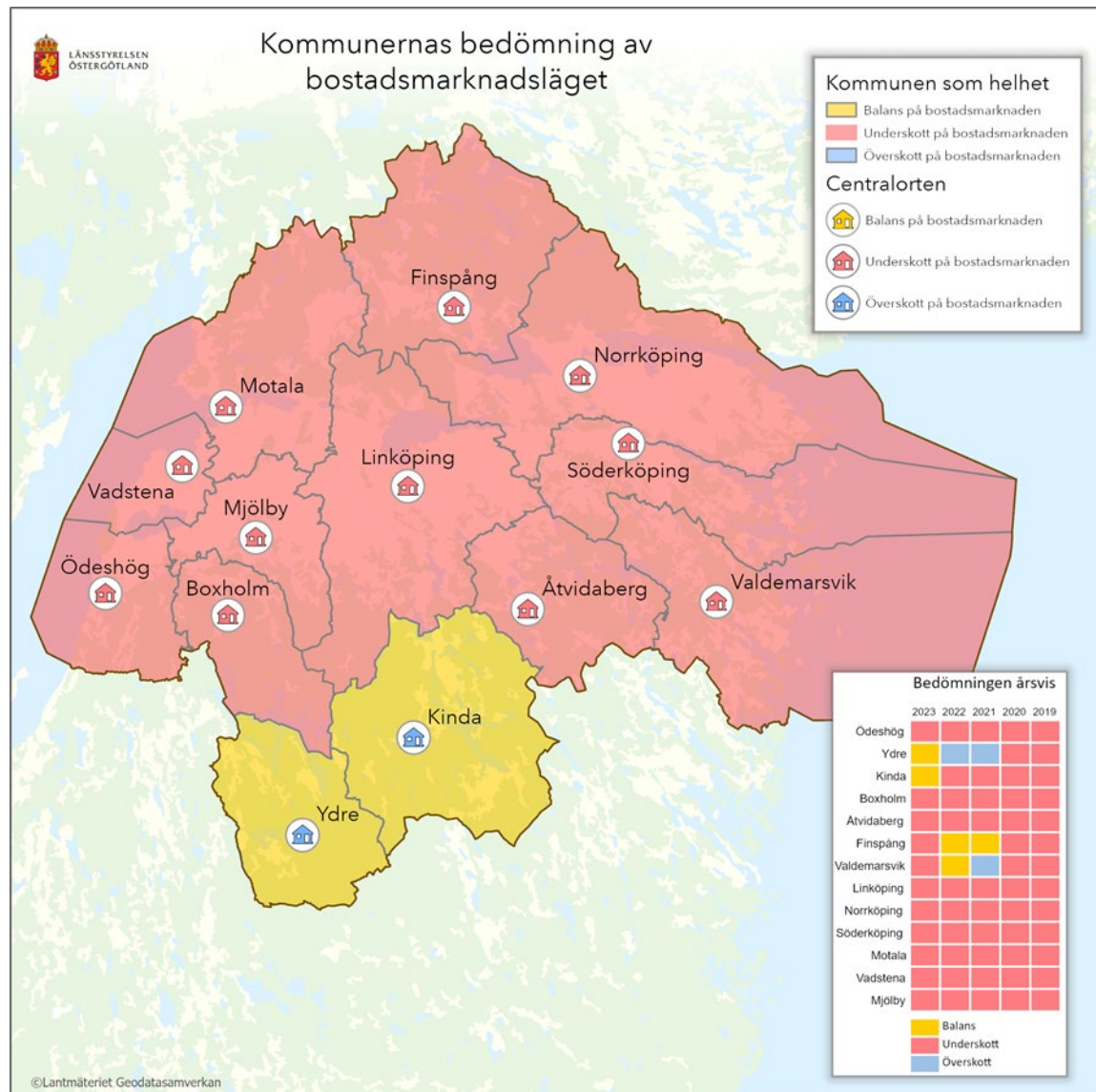
Ser vi tillbaka på de senaste 6 åren så rapporterade, sett över hela kommunen, tre kommuner en balans under 2018, däribland den större kommunen Norrköping. Under 2019-2020 rådde istället underskott på bostäder i samtliga kommuner i Östergötland. Svaren under 2021 visade på ett trendbrott, då två kommuner (Valdemarsvik och Ydre) bedömde att de hade överskott på bostäder och en kommun (Finspång) att det rådde balans.

För året 2023 är det både Ydre och Kinda kommun som anger balans i kommunen som helhet och överskott i centralorten. Resterande 11 kommunerna anger att de har ett underskott både i centralorten och i kommunen som helhet. Detta skiljer sig från förra årets svar då Ydre hade ett överskott i kommunen som helhet. Kinda hade ett underskott både i centralorten och kommunen som helhet. Valdemarsvik hade balans

¹⁵ Funktionell analysregion (FA-region) är en region, inom vilken människor kan bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor. De används vid regionala analyser och baseras på arbetspendling över kommungräns och antaganden från historisk utveckling och framtidsprognoser. Senaste indelningen gjordes 2015 av Tillväxtanalys och gäller i cirka 10 år.

Källa: Tillväxtverket, Lokala arbetsmarknadsregioner och FA-regioner

både i centralorten och i kommunen som helhet. Finspång hade balans i kommunen som helhet.¹⁶

Figur 7: Bild över nuvarande bostadsmarknadsläge i kommunen som helhet samt i centralorten. Tabell redovisar kommunernas bedömning mellan 2019-2023. Källa: BME 2023

I flertalet av länets kommuner råder alltså ett fortsatt underskott på bostäder både i kommunen som helhet och i centralorten. Förra året hade Finspångs balans i kommunen som helhet men underskott i centralorten Finspång.¹⁷ Kommunen såg inte då att balans skulle uppnås inom 3 år och det svaret har bekräftats i årets enkät som kan läsas av i figur 8 i statistikbilagan.

Kommunernas kommentarer i BME visar att obalanserna på många håll är mycket specifika. En del har överskott på lägenheter i flerbostadshus men balans eller underskott på lägenheter i vissa storlekar eller boendeformer. Likt förra året uppger

¹⁶ Länsstyrelsen Östergötland, 2022, Regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län 2022, Rapport 2021:8

¹⁷ Länsstyrelsen Östergötland, 2022, Bilaga till regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län 2022, Bilaga till rapport 2021:26

de flesta kommuner att det finns en viss eller stor efterfrågan på småhustomter. Några kommuner ser positivt på arbetet med pågående detaljplaner som ska möta bostadsbehovet.

Linköping beskriver bostadsmarknadsläget att det finns intresse för bostadsbyggande utanför staden i prioriterande utvecklingsorter och småorter. Samtidigt ökar åldersgruppen äldre som behöver attraktiva boendeanternativ. Hushåll med svag ställning på bostadsmarknaden har fortsatt svårt att efterfråga en ändamålsenlig bostad. Likt förra årets svar har Linköping fortsatt utmaningar med segregation, trångboddhet och matchningsproblematik. Intresse för ombyggnation inom det befintliga bostadsbeståndet har ökat. Det är fortfarande svårt för unga att komma in på bostadsmarknaden med fortsatt bostadsbrist. Det är även svårt att uppnå rimliga boendekostnader. Bostadsmarknaden har en "avvaktande" inställning. Norrköping beskriver att det finns ett högt tryck på begagnatmarknaden både för bostadsrätter och småhus. Motala beskriver att bostadsmarknadsläget går åt bra håll då kommunen arbetar med flera detaljplaner som möjliggör för blandad bebyggelse. Detta ska förhoppningsvis skapa en god flyttkedja och att äldre hyresrätter frigörs

Kinda beskriver relativ balans på bostadsmarknaden men så snart omvärldsläget balanseras så kommer kommunen återigen att ha underskott på bostäder, främst i kommunens norra del som är nära storstadskommunen Linköping. Kinda ser att det pågående detaljplaner ska kunna möta den kortsiktiga efterfrågan. På bostadsmarknaden i Ydre kommun finns många hyreslägenheter lediga som har varit svåra att hyra ut. Kommunen satsar på fristående hus i attraktiva lägen eftersom i centralorten Österbymo är det svårt att få hus sålda men närmare Tranås och längs sjöarna är det enklare att sälja tomter och hus. I Åtvidaberg är det brist på hyresrätter i storlekar 3-4 rum och kök medan det finns ett överskott på mindre lägenheter. Det finns även brist på trygghetsboende, villafastigheter samt rad-/par-/kedjehus med både äganderätt och bostadsrätt i hela kommunen. I Valdemarsvik finns det också matchningsproblematik där det finns lediga lägenheter som inte är lättillgängliga för äldre. Det förekommer tomma lägenheter i vissa områden men dessa är inte den typ som efterfrågas. Söderköping beskriver att ensamboende har svårt att möta marknaden särskilt gällande bostadsrätter och småhus.

3. Östergötlands bostadsplanering

3.1 Regional planering

Region Östergötland har ett regionalt utvecklingsansvar, och har inkluderat regional rumslig planering som en del av det regionala utvecklingsuppdraget. Östergötland är ett län med goda förutsättningar för tillväxt och positiv befolkningsutveckling. Avstånden mellan orterna är relativt korta och kommunikationerna är på de flesta håll välutvecklade. Region Östergötland arbetar med att utveckla rumsliga strategier och kunskapsunderlag som syftar till att ge kommunerna förutsättningar för att i sina planeringsuppdrag skapa stabila planeringsförutsättningar för invånare, näringsliv och andra aktörer.¹⁸

I det regionala utvecklingsansvaret ingår att ta fram och fastställa en strategi för utvecklingen i länet, samt samordna insatser för att genomföra strategin. Region Östergötland har tillsammans med kommuner och övriga regionala aktörer i länet formulerat strategier för regional utveckling i den regionala utvecklingsstrategin, Utvecklingsstrategin för Östergötland, som antogs i oktober 2021. Den regionala utvecklingsstrategin har en viktig strävan om att uppnå en hållbar utveckling i tre dimensioner: social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.¹⁹

Som en del av utvecklingsstrategin har regionen tagit fram ett förslag till en rumslig strategi, Rumslig strategi för Östergötland. Strategin är inget nytt dokument utan kallades tidigare för strukturbild Östergötland. Syftet med strategin är att precisera den rumsliga inriktningen i utvecklingsstrategin och ger en fördjupad bild av de regionala och funktionella sambanden som finns idag och hur de bör ”knytas samman” i framtiden. Strategin ska ses som ett vägledande dokument i mellanregional och mellan kommunala frågor. En dialogversion av den rumsliga strategin fanns tillgänglig för synpunkter under tidig vår 2023.²⁰

Under hösten 2022 så beslutade regionfullmäktige om en ny länsplan för regional transportinfrastruktur för Östergötlands län 2022-2033. Dokumentet innehåller flera olika infrastrukturesatsningar som syftar till att förbättra och öka tillgängligheten inom länet och till angränsande orter utanför länet. Beslutade åtgärder i länets transportinfrastruktur syftar till att gynna både kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik och vägtrafik.²¹

Flera kommuner medverkar i regionens utvecklingsarbete inom samhällsplanering. Som en del i detta arbete har Regionen tagit fram olika kunskapsunderlag, exempel är bland annat Marknadsdjup 2020, som är en genomgående analys av bostadsmarknaden i länets kommuner och olika geografier i Östergötland. Under 2022 har Regionen tagit fram kvartalsvisa omvärldsrapporter kopplat till bostadsmarknaden. Rapporternas innehåll visar pågående och framtida förändringar

¹⁸ Region Östergötland, 2023, Regional planering. Hämtad 2023-05-17

¹⁹ Region Östergötland, 2021, Utvecklingsstrategi för Östergötland. Hämtad 2023-05-17

²⁰ Region Östergötland, 2022, Rumslig strategi för Östergötland. Hämtad 2023-05-17

²¹ Region Östergötland, 2022, Länsplan för regional transportinfrastruktur för Östergötlands län 2022–2033. Hämtad 2023-05-17

inom bostads- och stadsutvecklingen och analyserar möjliga effekter. Annat kunskapsunderlag som Region har tagit fram under 2022 och som är relevant för kommunernas planering för bostäder är kunskapsunderlaget för jordbruksmark i Östergötland.²²

3.2 Planeringsberedskap i kommunerna

Kommunerna i Östergötland arbetar aktivt för att upprätthålla en god planberedskap. Flertalet kommuner har aktuella översiktsplaner. Senast en kommuntäckande översiktsplan antogs var av Motala kommun i juni 2022. Andra kommuner förbereder liknande insatser med att uppdatera sin nuvarande översiktsplan. Under hösten 2022 fanns två förslag till översiktsplan utställda för samråd, Kinda kommun och Mjölby kommun. Liknande arbete pågår även i Boxholm, Norrköping, Söderköping, Vadstena och Ydre. Linköping och Norrköping har också påbörjat ett arbete med att uppdatera sin gemensamma översiktsplan från 2010.

Figur 8: Bild över antagna översiktsplaner per mandatperiod i Östergötland. Antagandeår för respektive översiktsplan redovisas under varje kommunnamn. Källa: Länsstyrelsen 2022

²² Region Östergötland(2023) Publikationer inom regional planering.

Förutom kommuntäckande översiktsplaner finns också på många håll fördjupningar och/eller tematiska tillägg, som förtydligar kommunernas ambitioner för utvecklingen av bostäder i de viktigaste tillväxtorterna. Sedan Linköpings kommun antog gällande översiktsplan år 2010 har kommunen antagit en översiktsplan för landsbygden och småorterna år 2014, tematisk översiktsplan för Innerstaden år 2016 respektive Ytterstaden år 2022 samt ytterligare fem fördjupningar för fem tätorter. Övergripande planering för omvandling av stadsdelarna i anslutning till etableringen av Ostlänken pågår i både Linköping och Norrköping.

I samtliga kommuner pågår aktivitet med att ta fram detaljplaner för att möta behoven av ökat bostadsbyggande. Under 2022 har kommunerna i Östergötland antagit cirka 50 detaljplaner, vilket är cirka tio färre än föregående år. Dock behöver inte detta betyda att antalet bostäder som produceras blir färre för aktuellt år eftersom antalet bostadsenheter i respektive detaljplan kan variera mycket från detaljplan till detaljplan. Detta återstår att se de kommande åren.

Antalet bostäder som möjliggörs i respektive plan varierar stort beroende på kommun och dess storlek och behov av bostäder. Noterat är att flera kommuner runt de större städerna Linköping och Norrköping upprättar detaljplaner för att erbjuda attraktiva boende inom pendlingsavstånd till de större orterna. Under året 2022 har Linköpings kommun antagit detaljplan om cirka 2000 bostäder. Även Norrköpings kommun har antagit en detaljplan om cirka 2000 bostäder. Med tanke på länets kommunuppdelning blir det sedan ett tydligt glapp vad gäller antagna detaljplaners exploatering och volym av bostäder. Bland annat har Motala kommun antagit en detaljplan om cirka 60-70 bostäder. Bortsett från ovanstående omnämnda antagna detaljplaner är observationen att år 2022 antog kommunerna tillsammans mindre antal detaljplaner än föregående år och att respektive detaljplan generellt innehåller ett mindre antal bostäder. Dock är det värt att poängtera att mycket handlar om de lokala förutsättningarna och efterfrågan av bostäder i kommunen. Antalet bostäder som en detaljplan möjliggör kan därför ses som en stor respektive liten detaljplan beroende på kommun. Under 2023 beräknas någon ytterligare detaljplan att antas som möjliggör cirka 700 – 1000 bostäder. Indikationerna är också att planeringsinsatser pågår runt om i kommunerna trots skiftningar i det ekonomiska läget under det senaste året. Trots planeringsinsatser är det flera kommuner som har rapporterat att det finns en brist på detaljplanelagd mark i attraktiva lägen. Samtidigt så skriver en kommun att kommunen har detaljplanelagd mark för bostäder men den marken är exploatörerna inte intresserade av.

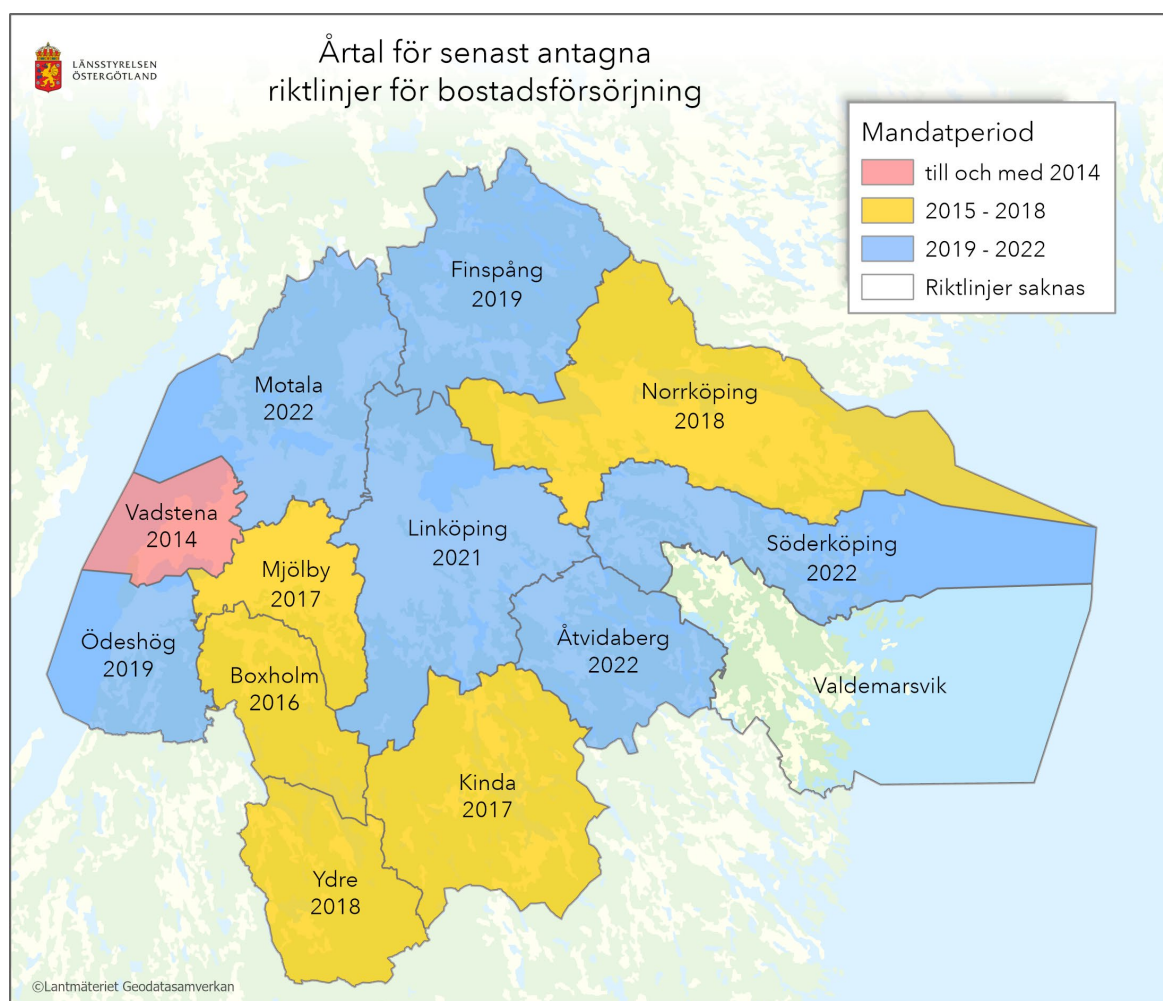
3.3 Kommunala riktlinjer för bostadsförsörjning

Det är kommunerna som ansvarar för bostadsförsörjningen, vilket regleras i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Kommunens roll är att skapa goda förutsättningar för att alla i kommunen ska få möjlighet att leva i goda bostäder. Riktlinjerna för bostadsförsörjningen ska tas upp för aktualitetsbedömning och vid behov förnyas varje mandatperiod.

År 2014 infördes kompletterande bestämmelser, där kommunernas ansvar förtydligas och innehållet i riktlinjerna konkretiseras. Den 1 oktober 2022 ändrades lagen med syfte att förbättra regeringens förutsättningar för att följa upp riksdagens mål för bostadsmarknaden och för att förbättra kommunernas planering av bostadsförsörjningen. Lagändringen innebär att kommunerna ska, utöver den analys av den demografiska utvecklingen och marknadsförutsättningarna som uppgifterna i riktlinjerna ska grundas på, även ta fram en analys om vilka bostadsbehov som inte

tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden i kommunen. Det blir då tydligare att uppgifterna i riktlinjerna ska inriktas mot den bostadsbrist som finns i kommunen. För att kommunerna ska kunna genomföra sin analys ska Boverket förse kommunerna med ett underlag.²³

Riktlinjerna ska fortsättningsvis utformas med beaktande av nationella och regionala utvecklingsperspektiv och samspela med tillämpningen av ett flertal övriga lagar, bland annat Plan- och bygglagen (2010:900), Socialtjänstlagen (2001:453), Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) samt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Vid framtagandet av riktlinjer för bostadsförsörjningen ska kommunen samråda med övriga berörda kommuner, regionen och Länsstyrelsen. Slutsatserna i de beslutade riktlinjerna ska sedan inarbetas i den kommunala översiktsplanen.

Figur 9: Bild över kommunernas antagna riktlinjer för bostadsförsörjningen. Antagandeår redovisas under respektive kommun. Källa: BME 2023

Av länets 13 kommuner har 12 antagit riktlinjer för bostadsförsörjningen år 2014 eller senare, dvs efter det att de nya utförligare bestämmelserna infördes i lagstiftningen. Som framgår av kartan nedan var det tre kommuner som antog nya riktlinjer under 2022, Motala, Söderköping och Åtvidaberg. Enligt årets enkät uppger tre kommuner, Kinda, Norrköping och Vadstena, att ett arbete med att uppdatera riktlinjerna pågår. Den kommun som ännu inte har antagna riktlinjer för bostadsförsörjningen är

²³ Boverket, Bostadsförsörjningslagen har ändrats, hämtad 2023-05-10.

Valdemarsvik, men arbete pågår med att färdigställa riktlinjer. Länsstyrelsen har vid flera tillfällen påpekat behovet av att riktlinjer tas fram, senast i Länsstyrelsens sammanfattande redogörelse som lämnades till kommunen i december 2020. En viss form av riktlinjer för bostadsförsörjningen finns redan nu inskrivna i kommunens översiktsplan, som antogs 2018.

Enligt lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska slutsatserna i de beslutade riktlinjerna inarbetas i den kommunala översiktsplanen. Utifrån figur 8 och 9 går det att utläsa att tio kommuner i länet behöver förankra riktlinjernas målbild i kommunens översiktsplan. Införandet av de nya bestämmelserna i Plan- och bygglagen, under våren 2020, har medfört att kopplingen mellan översiktsplanen och riktlinjerna för bostadsförsörjningen blivit tydligare. Översiktsplanen spelar en viktig roll i kommunens möjlighet att uppfylla riktlinjernas mål samt att genomföra dess slutsatser. Detta är något som Länsstyrelsen under åren 2021 och 2022 har uppmärksammat kommunerna på i samband med de planeringsunderlag som Länsstyrelsen lämnat till respektive kommun innan mandatperiodens slut.

3.3.1 Samverkan i bostadsplaneringen

Svaren i bostadsmarknadsenkäten visar att kommunerna samverkar alltmer i sin bostadsplanering. I årets analys går det att utläsa att alla kommuner har etablerade samarbetsformer mellan kommunens olika förvaltningar och att flera kommuner har etablerade samarbeten med såväl andra kommuner som andra aktörer på bostadsmarknaden. Flertalet samarbeten med övriga kommuner sker inom länet, endast en kommun uppger att de samverkar med någon kommun utanför länet. Dock har Länsstyrelsen kännedom om att flera kommuner samverkar med kommuner i angränsande län, det kan dock vara så att kommunerna inte bedömer att detta ryms inom ramen för bostadsförsörjning.

Vanliga samverkansformer för kommunerna är gemensamma arbetsgrupper eller olika former av nätverk. En del är endast samarbete kring den fysiska planeringen medan andra även inkluderar bostadsförsörjningen. Som tidigare nämnts medverkar flera kommuner i regionens utvecklingsarbete inom samhällsplanering och regional utveckling. Alla kommuner anger att de även samverkar med övriga aktörer. På frågan vilka de samverkar med uppges byggbolag och exploatörer, bostadsföretag såväl kommunala som privata, samt i några fall, regionen och Länsstyrelsen.

Vidare uppger alla kommuner att de samverkar med andra kommuner när det gäller personer som har utsatts för våld av närstående och som på grund av hotbild behöver flytta till en annan kommun.

Sker samverkan med andra kommuner i planeringen för bostadsförsörjningen?		Vilken typ av samverkan?					Med vilka kommuner sker samverkan		
		Region-planering	Exploa-tering	Bostads- marknads- analyser	Utbyte av in-formation	Annan	I den egna regionen	I annan region	Annan
Ödeshög	Ja								
Ydre	Ja								
Kinda	Ja								
Boxholm	Ja								
Åtvidaberg	Nej								
Finspång	Ja								
Valdemarsvik	Ja								
Linköping	Ja								
Norrköping	Ja								
Söderköping	Nej								
Motala	Nej								
Vadstena	Ja								
Mjölby	Ja								
Antal	10	3	0	7	9	0	9	1	0

Figur 10: Tabell över kommunernas samverkan med andra kommuner i planeringen för bostadsförsörjningen. Källa BME 2023

3.4 Service till bostadssökande

Bostadsmarknadsenkäten innehåller också frågor om vilken service som erbjuds till bostadssökande i kommunen. I de kommuner som har ett allmännyttigt bostadsföretag har företaget en egen kö. Som komplement har många kommuner också en lista med lokala hyresvärdar på sin webbplats. I statistikbilagan, figur 14, finns en sammanställning av den service som kommunerna i länet erbjuder till de som söker en bostad.

3.4.1 Förturer

Svaren på om förturer används visar att kommunerna resonerar mycket olika i dessa frågor. Under 2022 är det endast fem kommuner som har gett bostadssökande möjlighet att ansöka om förtur. Detta är en minskning med två kommuner sedan 2021 och den lägsta siffran på fem år.

De vanligaste anledningarna till förtur under 2022 har varit av sociala skäl. Andra skäl har varit hjälpa personer som har fått arbete i kommunen och bor bortom pendlingsavstånd, personer som har behov av skyddat boende, kvinnor som utsatts för våld av närstående, hemlösa, ekonomiska skäl och på grund av funktionsnedsättning. I årets BME anger en kommun, genom skriftlig kommentar, att ukrainska flyktingar har fått förtur till bostad.

Dock bedöms årets resultat, vad gäller anledningar till förtur, inte vara representativa då endast två av fyra kommuner har angett på vilka grunder som förtur har getts. En kommun, Vadstena, svarar att inga bostäder har förmedlats genom förtur under 2022.

Ansökan sker vanligtvis via det kommunala bostadsbolaget men två kommuner, Finspång och Linköping, anger att det även är möjligt att söka via Socialtjänsten. Två

kommuner uppger att personen behöver styrka sitt behov av förtur med ett intyg från en läkare, psykolog, socialsekreterare eller liknande.

Av årets enkätsvar går det inte att bedöma hur många förturer som har givits i länet under året 2022, eftersom två av fyra kommuner inte har besvarat frågan gällande antal beviljade förturer. Dock kan Länsstyrelsen konstatera att det är färre personer än föregående år och att färre kommuner tillämpar verktyget med syfte att främja möjlighet till bostad sedan föregående år. Detta trots de sociala och ekonomiska utmaningar som samhället i stort ställs inför. Samtidigt så kan det finnas kommuner som använder sig av andra strategier för att erbjuda bostäder till de mest resurssvaga grupperna. För mer information om förturer vänligen se statistikbilagan, figur 15, 16 och 17.

3.5 Ekonomiskt stöd till enskilda hushåll

Genom kommunala hyresgarantier kan kommunen stödja hushåll med svag ställning på bostadsmarknaden. I årets enkätsvar framgår att det för närvarande är tre kommuner som använder kommunala hyresgarantier, se figur 18 i statistikbilagan. Vilket är en ökning med en kommun jämfört med förra året. Dock har en kommun som svarat nej på frågan uppgett en annan förklaring, de tecknar andrahandskontrakt och beviljar hyresgarantier enligt SoL för att säkerställa att hyran blir betald.

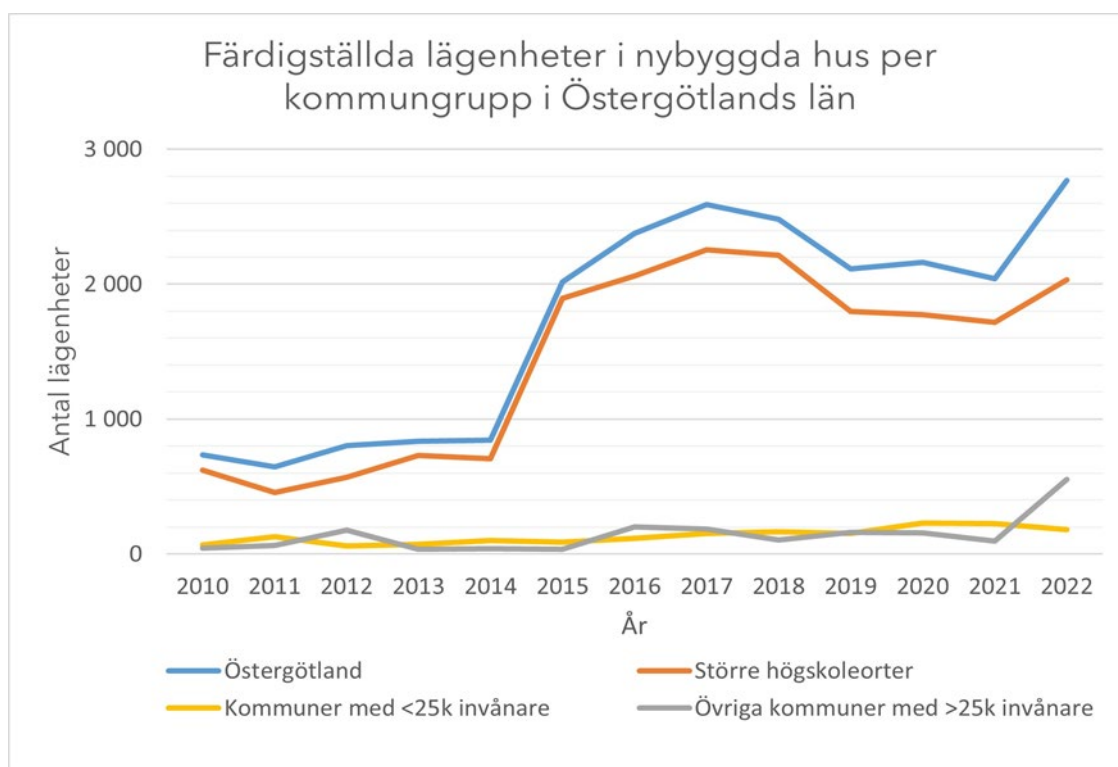
Under de senaste fem åren uppger de tre kommuner som erbjuder hyresgarantier att de främst har hjälpt personer med skulder och personer med betalningsanmärkningar. Andra som har blivit hjälpta är personer med låg inkomst i förhållande till hyresvärdens krav, personer som saknar referenser, personer som vars anställningsform eller inkomstkälla inte godkänns av hyresvärderna samt personer som tidigare har misskött sig i sitt boende. En kommun uppger att de under året 2022 har behövt fullfölja sitt åtagande som borgenär, men det framgår inte i hur många fall. Vidare framgår det av enkätsvaren att ingen av kommunerna har ansökt om statligt bidrag för hyresgarantier de senaste två åren, varav en kommun anger som skäl att det är administrativt betungande och en annan att kommunens hyresgarantier har kortare giltighetstid än vad som krävs i förordningen för statligt bidrag.

De kommuner som inte använder sig av kommunala hyresgarantier har fått följdfrågan varför de inte använder sig av verktyget. Flera kommuner svarar att frågan inte har varit aktuella för övervägande. Annat skäl är att målgruppen bedöms saknas i kommunen eller att det är administrativt betungande eller att det statliga bidraget inte täcker den ekonomiska risken som kommunen tar.

4. Bostadsbyggandet i länet

4.1 Utvecklingen av bostadsbyggandet

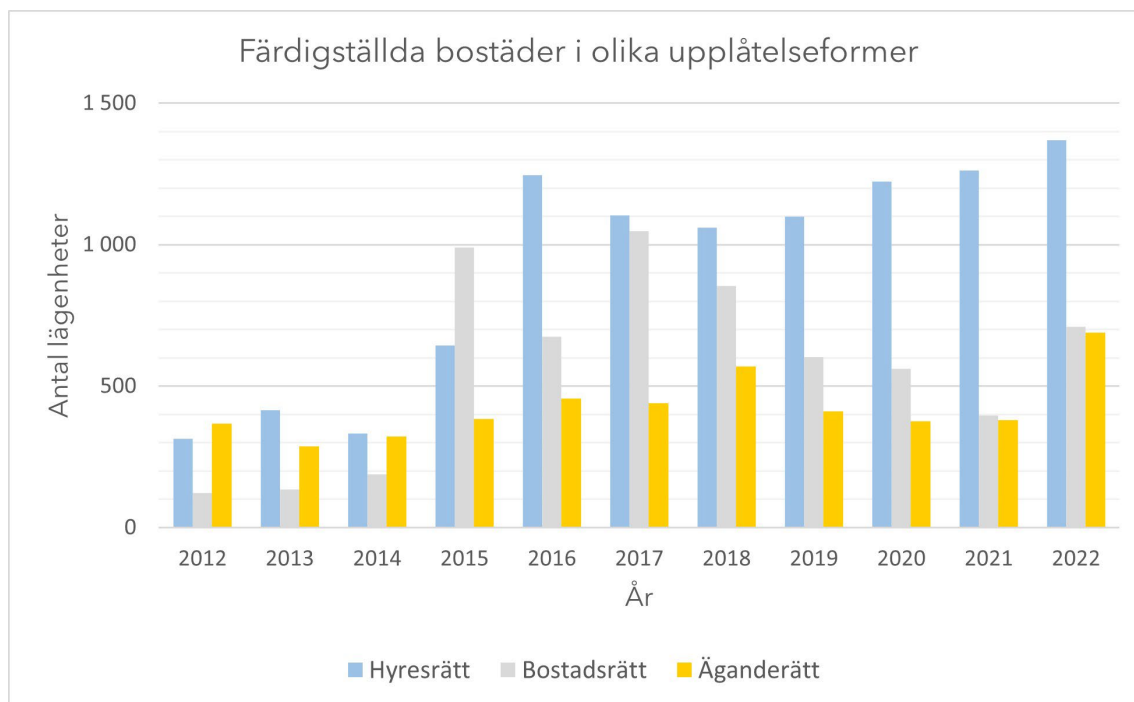
Östergötland har sedan 2015 haft relativt höga volymer bostadsbyggande, med en topp 2017 på nästan 2600 färdigställda varefter byggandet sedan har planat ut och tillfört drygt 2000 bostäder årligen. Som en följd av stora ökningar av antalet påbörjade bostäder 2021 hade länet återigen en stor uppgång i bostadsproduktionen. Under 2022 tillfördes den östgötska bostadsmarknaden över 2700 bostäder vilket är det högsta antalet i länet sedan början av 1990-talet. Diagrammet nedan, figur 11, visar utvecklingen av bostadsbyggandet fördelat efter kommungrupp. Här syns att de större högskoleorterna, Linköping och Norrköping, står för en betydande del av det totala antalet nybyggda bostäder i länet. År 2022 låg cirka 75% av antalet färdigställda bostäder i någon av dessa kommuner, vilket är en mindre andel än föregående år. En kommunvis sammanställning av antalet färdigställda bostäder återfinns i statistikbilagan.

Figur 11: Diagram över antalet färdigställda bostäder i Östergötland 2009–2022 indelade efter kommungrupp. Källa SCB 2023.

4.1.1 Upplåtelseformer

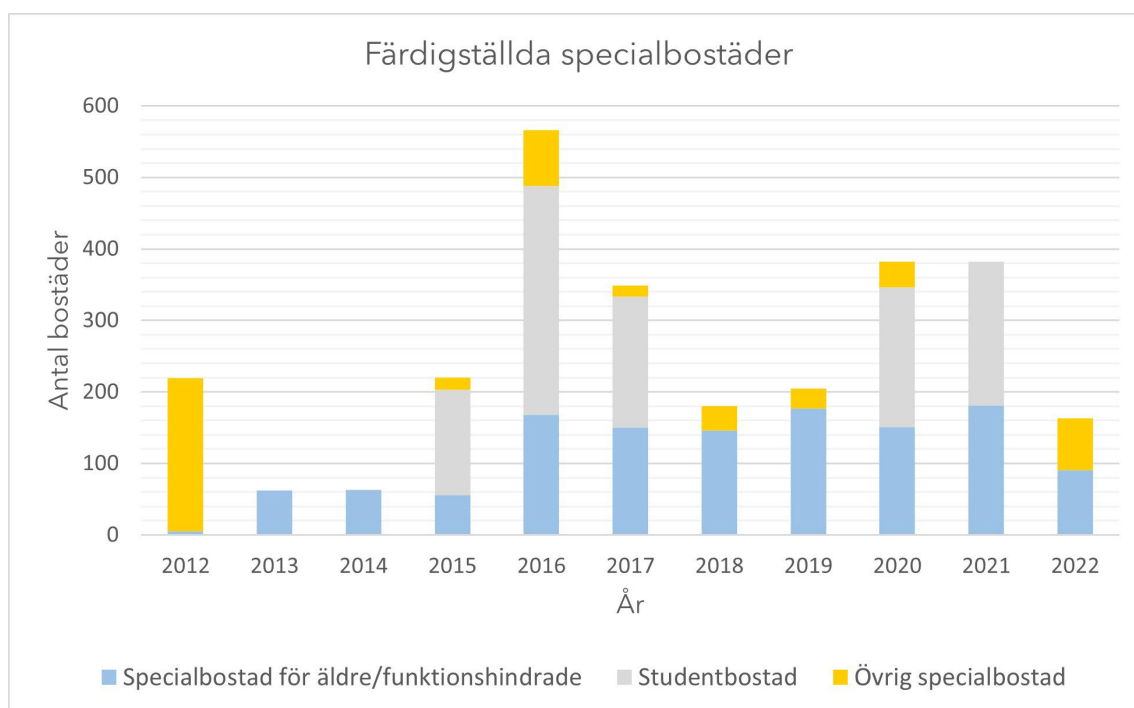
I nedanstående diagram syns fördelningen av färdigställda bostäder i olika upplåtelseformer. Antalet bostäder har ökat i samtliga upplåtelseformer, med särskilt stor ökning av antalet lägenheter i småhus och bostadsrätter.

Figur 12: Diagram över antalet färdigställda bostäder i Östergötland 2012–2022 indelade efter olika upplåtelseformer. Källa SCB 2023.

4.1.2 Specialbostäder

År 2022 tillfördes väsentligt färre specialbostäder än de föregående två åren. Den största delen av minskningen bestod i att inga studentbostäder färdigställdes men även specialbostäder för äldre och funktionshindrade minskade till nästan hälften av föregående års antal färdiga bostäder.

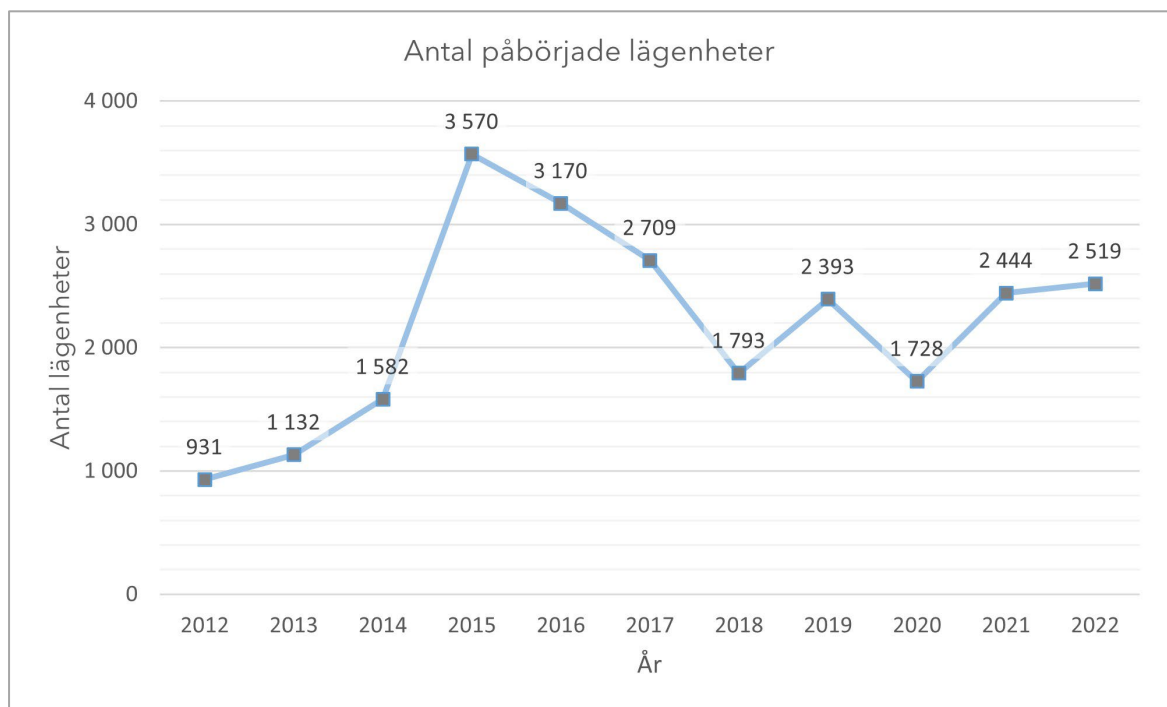
Figur 13: Diagram över antalet färdigställda specialbostäder i Östergötland 2012–2022. Källa SCB 2023.

4.1.3 Ombyggnad

En sammanställning av tillskotten av bostäder i flerbostadshus genom ombyggnader finns i statistikbilagan, figur 23. Här syns att tillskotten av lägenheter genom ombyggnad har varit större från och med 2018 än tidigare. Allra störst volym hade länet 2019, nästan 200 lägenheter, tillskott genom ombyggnad var då nästan 10% av det totala antalet tillförda lägenheter. Under senare år har andelen tillförda bostäder genom ombyggnad varit lägre, 2022 mindre än 5 % av det totala antalet färdiga lägenheter.

4.1.4 Påbörjade bostäder

Under de senaste fem åren har antalet påbörjade bostäder varierat och pendlat mellan cirka 1 700 och 2 500 bostäder per år. Antalet påbörjade bostäder ökade något 2022 jämfört med 2021. Av nedanstående diagram, figur 14, syns den årliga ökningen av antalet påbörjade bostäder sedan 2020 vilket också ger avtryck i en väsentlig ökning av antalet färdigställda bostäder 2022. Trenden speglar den nationella utvecklingen, som även den visar en ökning av antalet färdigställda bostäder under 2021. Det bör noteras att nästan 85 % av de bostäder som påbörjades 2022 var före halvårsskiftet. Samma trend har fortsatt även första kvartalet 2023. Sedan sommaren 2022 har endast cirka 600 bostäder påbörjats i Östergötland, vilket är långt under den nivå som motsvarar behovet. Hälften av de påbörjade bostäderna är småhus.

Figur 14: Diagram över antalet påbörjade bostäder i Östergötland 2012 – 2022. Källa SCB 2023

I statistikbilagan, figur 25, redovisas hur de påbörjade bostäderna är fördelade mellan olika hustyper. Här syns att det huvudsakligen är produktionen av lägenheter i flerbostadshus som förklarar de årliga skillnaderna. Produktionen av bostäder i småhus har däremot legat på en ganska jämn nivå, dock med en märkbar ökning under de senaste två åren.

4.2 Kommunernas förväntningar om framtida bostadsbyggande

Antalet bostäder som enligt kommunens bedömning kommer att påbörjas under år **2023** med hänsyn till planläge projektering och marknadsförutsättningar

Nybyggnation av:	Ödeshög	Ydre	Kinda	Boxholm	Åtvidaberg	Finspång	Valdemarsvik	Linköping	Norrköping	Söderköping	Motala	Vadstena	Mjölby	Totalt
Hysesrätter	4		18			50		243	50		130		34	529
Bostadsrätter								148	100		81	36	26	391
Ägarlägenheter														0
Småhus	20	10	20	9	10	38	5	113	40	25	22	10	24	346
Ungdomsbostäder-Hysesrätter														0
Ungdomsbostäder-Bostadsrätter														0
Studentbostäder-Hysesrätter														0
Studentbostäder-Bostadsrätter														0
Seniorbostäder-Hysesrätter														0
Seniorbostäder-Bostadsrätter														0
Seniorbostäder-Ägarlägenheter														0
Trygghetsbostäder-Hysesrätter														0
Trygghetsbostäder-Bostadsrätter														0
Särskilda boendeformer för äldre (inkl. biståndsbedömt trygghetsboende) - Hysesrätter								20						20
Bostäder för personer med funktionsnedsättning (samtliga boendeformer) - Hysesrätter					6	6		12	6	6			6	42
Totalt	24	10	38	9	16	94	5	536	196	31	233	46	90	1328

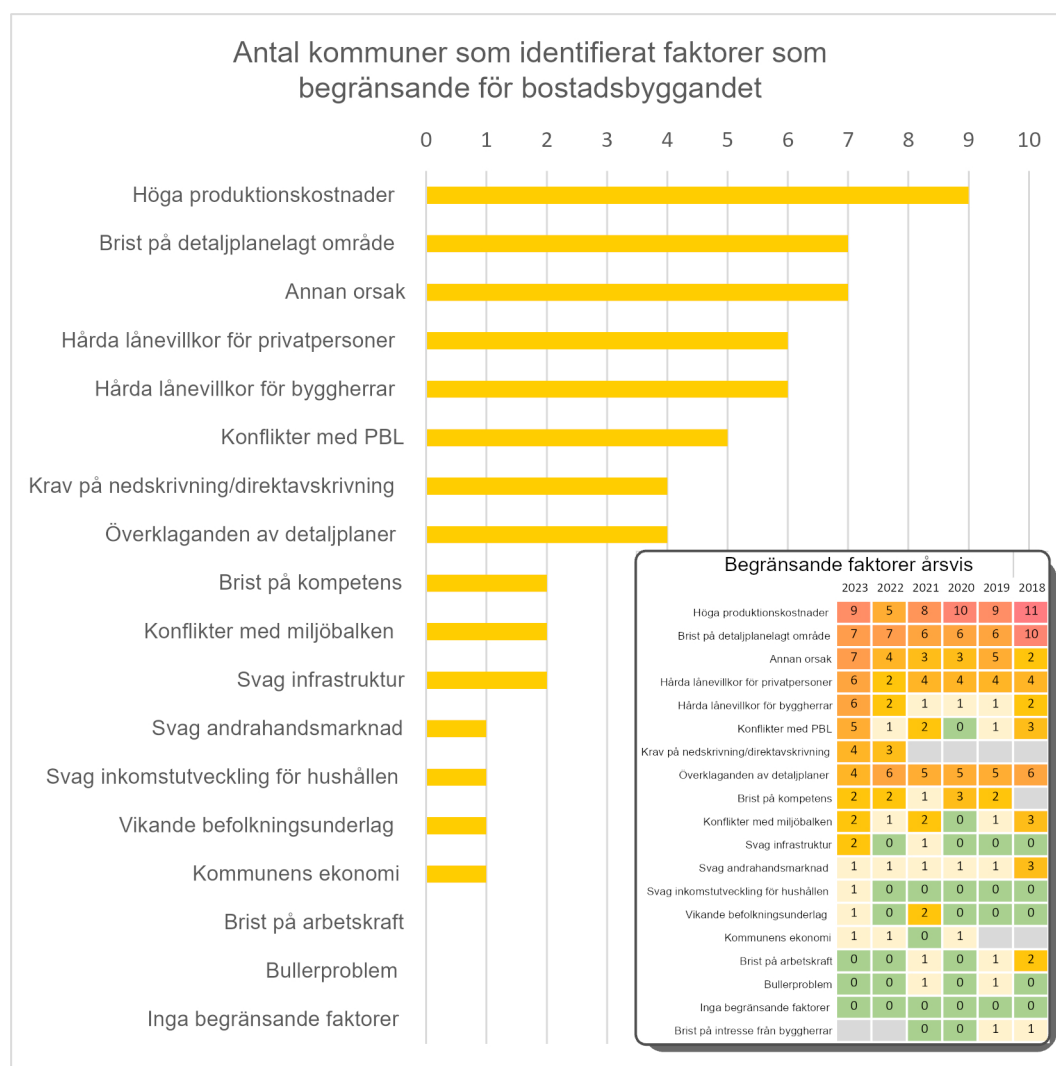
Antalet bostäder som enligt kommunens bedömning kommer att påbörjas under år **2024** med hänsyn till planläge projektering och marknadsförutsättningar

Nybyggnation av:	Ödeshög	Ydre	Kinda	Boxholm	Åtvidaberg	Finspång	Valdemarsvik	Linköping	Norrköping	Söderköping	Motala	Vadstena	Mjölby	Totalt
Hysesrätter	25					140		314	50	25	12			566
Bostadsrätter						5		175	150	25	114		26	495
Ägarlägenheter														0
Småhus	25	10	35	10	50	105	16	173	40	40	49	20	30	603
Ungdomsbostäder-Hysesrätter								48						48
Ungdomsbostäder-Bostadsrätter														0
Studentbostäder-Hysesrätter								293						293
Studentbostäder-Bostadsrätter														0
Seniorbostäder-Hysesrätter														0
Seniorbostäder-Bostadsrätter														0
Seniorbostäder-Ägarlägenheter														0
Trygghetsbostäder-Hysesrätter												30		30
Trygghetsbostäder-Bostadsrätter														0
Särskilda boendeformer för äldre (inkl. biståndsbedömt trygghetsboende) - Hysesrätter				8		80		90					30	208
Bostäder för personer med funktionsnedsättning (samtliga boendeformer) - Hysesrätter					6	6		6						18
Totalt	50	10	35	18	56	336	16	1099	240	90	175	50	86	2261

Figur 15: Tabell över förväntad byggnation per kommun under år 2023 och 2024. Källa BME 2022

Sammanställningen på föregående sida visar kommunernas bedömningar av bostadsbyggandet under de närmaste två åren. I förra årets BME var bedömningen att nästan 4000 bostäder skulle påbörjas 2023 och 4000 bostäder skulle påbörjas 2024. Antalet förväntade byggstartar har således minskat väsentlig, särskilt under 2023.

4.3 Faktorer som begränsar bostadsbyggandet

Figur 16: Redovisning av kommunernas svar över vilka faktorer är det som främst begränsar bostadsbyggandet. Varje kommun kan välja maximalt tre olika förklaringsfaktorer. Källa: BME 2023.

Enligt kommunerna i Östergötland är det framför allt höga produktionskostnader som begränsar bostadsbyggandet men även brist på detaljplanlagt mark samt hårda lånevillkor för både privatpersoner och byggherrar är vanliga förklaringsfaktorer. En mycket tydlig förändring sedan förra årets enkät är att det nu främst är de ekonomiska förutsättningarna som begränsar bostadsbyggandet, en trend som sammanfaller med den nationella bilden. Nationellt har antalet kommuner som redovisar brist på detaljplanlagt mark en viktig förklaringsfaktor minskat kraftigt vilket inte har skett i Östergötland.

I dialogen med kommunerna har från flera håll framförts att skärpta restriktioner och ökade utredningskrav vid detaljplanläggning leder till ökade kostnader. När kraven, som ibland sker, kommer fram sent i processen leder det också till fördröjningar som totalt sett begränsar bostadsbyggandet. Även långsam handläggning hos Länsstyrelsen orsakar ibland fördröjning i planläggningsprocessen.

4.4 Förändringar i allmännyttans bestånd

De allmännyttiga bostadsföretagen är ett av kommunens viktiga verktyg i den lokala bostadspolitiken. Hur allmännyttans bostadsbestånd förändras är därför av intresse även i ett regionalt perspektiv. Det är också genom sitt allmännyttiga bostadsföretag som kommunen kan tillskapa olika former av förturssystem för särskilt behövande grupper av hushåll.

Förändringar i allmännyttans bestånd under år 2022						
	Ökning i allmännyttiga bostadsföretags bestånd under 2022 genom nybyggnad, ombyggnad eller inköp	Minskning av allmännyttiga bostadsföretags bestånd genom försäljning eller rivning?	Antal nyproducerade (färdigställda) bostäder	Antal köpta bostäder	Antal bostäder som tillkommit genom ombyggnation	Antal bostäder som försvunnit genom ombyggnad
Ödeshög	Nej	Nej				
Ydre	Nej	Nej				
Kinda	Nej	Nej				
Boxholm	Nej	Nej				
Åtvidaberg	Saknar allmännytta					
Finspång	Ja	Nej	0	0	11	
Valdemarsvik	Saknar allmännytta					
Linköping	Ja	Nej	152	0	0	
Norrköping	Ja	Nej	35	0	0	
Söderköping	Ja	Nej	24	0	0	
Motala	Nej	Nej				
Vadstena	Nej	Nej				
Mjölby	Ja	Ja	16	0	1	2
Summa:			227	0	12	2

Figur 17: Tabell över förändringar i allmännyttans bestånd under året 2022. Källa BME 2023

Sammanställningen av förändringar i allmännyttans bestånd visar en låg aktivitet hos allmännyttan i länet under 2022, då bostadsbolagen hade väsentligt mer produktion men också mer försäljningar under 2021. Allmännyttan stod för mindre än 10% av det totala antalet färdigställda bostäder i länet år 2022. Året innan, 2021, var andelen nästan 25%.

4.5 Statliga stöd till bostäder

4.5.1 Stöd till hyres- och studentbostäder

Den 1 december 2021 beslutade Riksdagen att investeringsstödet till hyresbostäder och bostäder för studerande skulle avvecklas. En ansökan om stöd skulle därmed ha kommit in till Länsstyrelsen innan årets slut.²⁴ Under december 2021 såg Länsstyrelsen i Östergötland därmed ett ovanligt stort intresse för att söka stödet då mer än hälften av årets ansökningar kom in.

I statens budget för 2023 har pengar avsatts för de kunna betala ut stöd till de projekt som blev beviljade innan den 31 december 2022. Av riksdagens beslut framgår också att inga nya investeringsstöd får beviljas efter årsskiftet.²⁵ Därmed har inga nya pengar tillförts för att kunna ingå nya ekonomiska åtaganden som i så fall skulle ha finansierat investeringsstödet, vilket hade krävts för Länsstyrelsen att kunna bevilja nya stöd.

Länsstyrelsen kan konstatera att sökta investeringsstöd för cirka 689 lägenheter påverkas direkt av att ekonomiskt utrymme har saknats. Det avser ärenden där Länsstyrelsen ansett att stödvillkoren varit uppfyllda och pengar äskades hos Boverket. Länsstyrelsen uppskattar vidare att stödansökningar för byggnation av cirka 900 lägenheter kom in till Länsstyrelsen innan sista ansökningsdag men som inte kunnat handläggas färdigt av olika anledningar, såsom projekt där bygglov saknats eller ansökan av andra skäl inte varit komplett för länsstyrelsen att kunna handlägga.

Under en konferens om hållbar bostadsförsörjning arrangerat av Länsstyrelsen Östergötland våren 2023 så instämde ett flertal kommuner att investeringsstöden behövs. En kommun uttalade särskilt att man ser behovet av stimulans på bostadsmarknaden men att det kan se olika ut beroende på vilken kommun man pratar om. I mindre kommuner som har svårt locka till sig marknadsintresse för att bygga bostäder kan mera subventioner behövas.

Ett krav för investeringsstödet är att det i projekt med tio eller fler hyreslägenheter ska lämnas ett erbjudande till kommunen om att förmedla eller hyra lägenheter motsvarande minst 12,5 % av lägenheterna i projektet, eller motsvarande antal i sitt övriga bestånd i samma kommun. Förmedlingen kan ske som sociala kontrakt eller till personer under 31 år. Kravet infördes den 1 februari 2020 och fram till den 31 december 2022 har sammanlagt 130 lägenheter erbjudits till länets kommuner i projekt som beviljats stöd.

När projekten har färdigställts får länsstyrelsen uppgift om hur många lägenheter som har fördelats till kommunen. I färdigställda projekt har länets kommuner hittills tagit del av 54 lägenheter genom stödet. Uppgiften kan komma att öka med tiden, främst eftersom alla projekt ännu inte är färdigbyggda. I ett fåtal projekt pågår även en dialog med kommunen om hur förmedlingen av de erbjudna lägenheterna ska se ut.

²⁴ Sveriges riksdag, Civilutskottets betänkande 2021/22:CU1, Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

²⁵ Sveriges riksdag, Civilutskottets betänkande 2022/23:CU1, Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik; Sveriges riksdag, Riksdagsskrivelse 2022/23:76.

4.5.2 Stöd till bostäder för äldre

Länsstyrelsen konstaterar att antalet ansökningar om stöd till bostäder för äldre har ökat under 2022 jämfört med tidigare år. Detta från att mellan åren 2019 och 2021 ha sett en nedgång i antalet ansökningar. Majoriteten av ansökningarna utgörs av ansökningar om stöd till anpassningsåtgärder.

Stöd kan lämnas för ny- eller ombyggnad av särskilda boenden, boståndsbedömda trygghetsbostäder och hyresbostäder för äldre på den ordinarie bostadsmarknaden. Stödets storlek beror på lägenheternas boarea och om lägenheterna är avsedda för en eller två personer.

För en lägenhet avsedd för en person lämnas stöd upp till 35 m² boarea. För varje lägenhet kan stöd för upp till 15 m² gemensamhetutrymmen tillgodoräknas. Om en lägenhet är avsedd för två personer lämnas stöd upp till 50 m² boarea. Då kan stöd för upp till 20 m² gemensamma utrymmen tillgodoräknas per lägenhet. De gemensamma utrymmena ska vara avsedda för exempelvis måltider, samvaro, hobby och rekreation. Vid nybyggnad lämnas 3 600 kr/m² boarea och vid ombyggnad lämnas 3 200 kr/m² boarea.

När det gäller boståndsbedömda trygghetsbostäder så har Länsstyrelsen hittills inte fått in någon ansökan om sådant byggande under de år stödet har funnits.

Om man inte bygger bostäder, men vill anpassa de gemensamma utrymmena i eller i anslutning till en byggnad, kan man söka stöd till anpassningsåtgärder. Åtgärderna ska syfta till att främja kvarboende för äldre personer genom ökad tillgänglighet och trygghet. Stödet lämnas med högst en fjärdedel av kostnaden och som mest 200 000 kronor per projekt. Vanliga åtgärder i länet har bland annat varit att installera eller modernisera hissar, installation av dörrautomatik, och förbättrad belysning i trapphus och runt entréer.

4.5.3 De statliga stödets påverkan på byggandet i Östergötland

Från år 2016 till och med april 2023 har det byggts bostäder med statliga investeringsstöd 11 av Östergötlands 13 kommuner. Under perioden har totalt 2 390 lägenheter byggts med stöd. Ytterligare 833 lägenheter har beviljats stöd och beräknas färdigställas under de kommande två åren, se figur 32 i bilagan.

Stödet till hyresbostäder har enskilt bidragit till flest byggda och beslutade lägenheter i Östergötland under perioden, se figur 18 nedan. I Åtvidaberg har de mest sökta stödet avsett boståndsbedömda särskilda boenden, SÄBO. I Ödeshög, Valdemarsvik och Finspång har stödet till hyresbostäder för äldre på den ordinarie bostadsmarknaden dominerat. Tittar man enskilt på stödet till studentbostäder så har det byggts flest lägenheter med stödet i Linköpings kommun, följt av Norrköping där det beräknas färdigställas ett större antal inom de kommande två åren, se figur 32 i bilagan.

I två av länets kommuner, Boxholm och Söderköping, har stödet för att bygga särskilda boenden hittills inte sökts. Samtidigt framgår det av bostadsmarknadsenkäten att kommunerna för år 2023, liksom år 2022, bedömer ett underskott på särskilda boenden för äldre, se figur 26 i kapitel 5.4. I kommunerna Åtvidaberg, Finspång, Linköping och Motala har stödet sökts minst en gång men behovet bedöms kvarstå.

När det kommer till stöd för äldre på den ordinarie bostadsmarknaden, innefattande trygghetsboenden, så har det inte sökts något investeringsstöd i Linköpings kommun. I bostadsmarknadsenkäten framgår det samtidigt att det bedöms råda ett underskott på dessa bostäder i kommunen, se figur 27 i kapitel 5.4.1. Även i Åtvidabergs kommun är det ett underskott under 2023 trots att det har färdigställts ett flertal lägenheter med boendeformen i kommunen.

Figur 18. Bild över byggda och beslutade lägenheter för statliga stöd per kommun från 2016 till och med april 2023. Källa: Länsstyrelsen 2023

Vid jämförelse av vilka aktörer som byggt med investeringsstödet till hyres- och studentbostäder under stödperioden så är det privata bolag som har byggt flest bostäder med hjälp av stödet i länet, motsvarande cirka 90 procent av alla beviljade samt färdigbyggda lägenheter, se figur 33 i bilagan. Detta följs av allmännyttiga bostadsföretag som står för cirka 6 procent av byggda lägenheter. Vidare har ett mindre antal bostäder byggts av fysiska personer och stiftelser. Kommunerna har inte använt sig av stödet till hyres- och studentbostäder under stödperioden.

När det kommer till stödet till äldreboenden kan man se att bolagsaktörer bygger flest särskilda boenden med hjälp av stödet, följt av kommunerna. Allmännyttiga bostadsföretag i länet bygger den uteslutande majoriteten av hyresbostäder för äldre på den ordinarie bostadsmarknaden, medan ett mindre antal lägenheter har byggts av bolag.

5. Boende för särskilda grupper

Resultaten i detta avsnitt har blivit alltmer angelägna frågor utifrån fokus i flertalet pågående statliga utredningar. I år, precis som år 2021, finns även ett regleringsbrevsuppdrag med kopplingar till vräkningsförebyggande åtgärder vilket vi valt att disponera som eget kapitel, se kapitel 6. Kommunerna har bjudits in till seminarier för att bidra med sina perspektiv som kvalitativ komplettering till enkätmetodens mer kvantitativa upplägg.

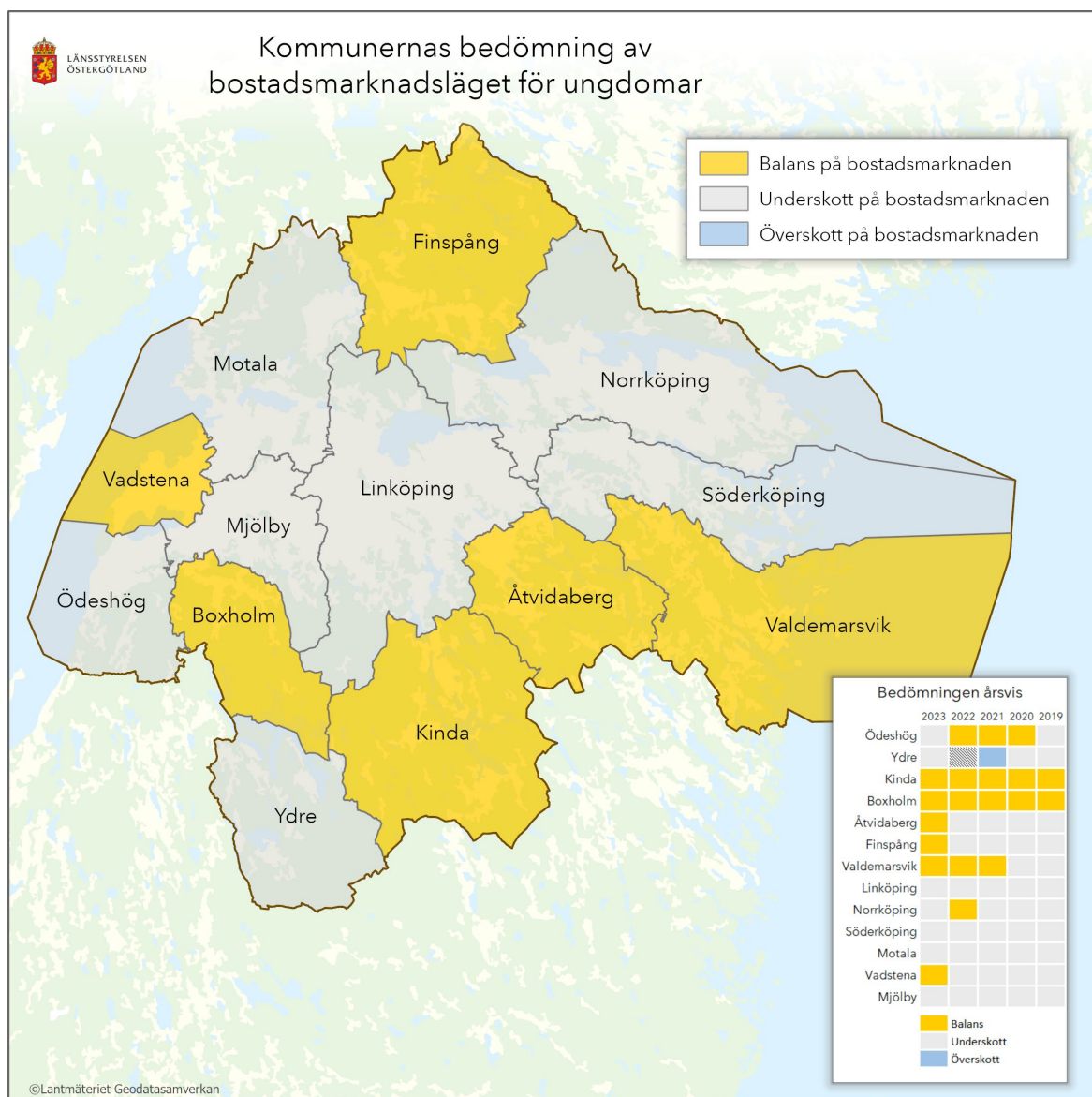
5.1 Ungdomar och studenter

Ungdomar är en av de grupper som generellt sett har det svårast att komma in på bostadsmarknaden. Ungdomar saknar i många fall kötid, kontakter eller tidigare bostad med bytesvärde och under hög konkurrens om bostäder har ungdomar som grupp sämre ekonomiska förutsättningar gentemot andra grupper. Tillgång till bostad hänger ihop med att kunna flytta dit utbildning och jobb finns, och att bilda familj. Bristen på bostäder för unga vuxna påverkar möjligheten att påbörja vuxenlivet och skapar konsekvenser för samhället i stort.

I årets bostadsmarknadsenkät uppger 154 av 272 svarande kommuner i landet att det råder underskott på bostäder för ungdomar. Detta kan jämföras med siffrorna 174 kommuner år 2022, 177 år 2021 och 210 år 2020. Vi kan kvantitativt konstatera att den positiva trenden gällande utbudet av bostäder för ungdomar fortsätter. Samtidigt vet vi att det även i Östergötlands län är gruppen ungdomar som är en av de grupper som har det allra svårast att få en bostad. ²⁶

Fortfarande är det flertalet kommuner som bedömer ett underskott av bostäder för ungdomar. Däremot kan vi se en tydlig omstrukturering, då rekordmånga kommuner i Östergötland (6 st) redovisar en balans. Av dessa är det tre kommuner som vänt ett mångårigt underskott till att redovisa balans för första gången på flera år. Totalt kan vi utläsa att den positiva trenden i antal kommuner som redovisar balans fortsätter. Trots det redovisar dock bl a länets fyra största kommuner ett underskott, vilket tyder på att den totala bilden att tillgången till bostäder för ungdomar i Östergötland är fortsatt svår.

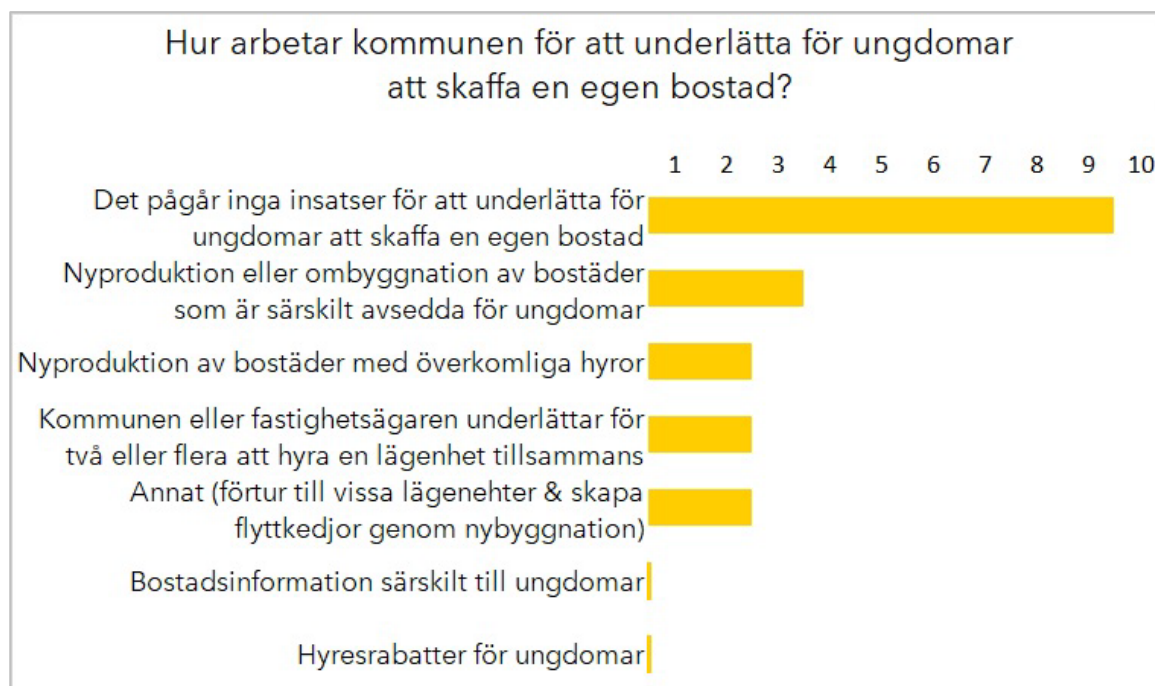
²⁶ Boverket, 2023, Fortsatt färre kommuner som uppger underskott på bostadsmarknaden för ungdomar.

Figur 19: Bild över kommunernas bedömning av läget för ungdomar på bostadsmarknaden. Tabell redovisar kommunernas bedömning mellan 2018 och 2022. Källa BME 2023

Enligt bostadsmarknadsenkätens resultat från länets kommuner som bedömer att det finns en obalans på bostadsmarknaden för unga i kommun är den vanligaste förklaringen till obalansen att det generellt finns för få bostäder. Fem kommuner har uppgett detta som en faktor vilket är en mer än föregående år. Fyra kommuner har uppgett att det finns för få små lediga bostäder som förklaring. Vidare uppger tre kommuner att de lediga bostäder som finns är för dyra för ungdomar som avgörande faktor som påverkar den rådande obalansen negativt.

Antalet kommuner som använder sig av insatser för att underlätta bostadssituationen för ungdomar är tre kommuner. Främst nyproduktion av bostäder med överkomliga hyror samt nyproduktion/ombyggnation av bostäder som särskilt är avsedda för ungdomar. Nio kommuner har angett att de inte pågår några insatser för att underlätta för gruppen ungdomar.

Figur 20: Diagram över vilka åtgärder som kommunerna arbetar med för att underlätta för ungdomar att skaffa egen bostad. Källa BME 2023

I Östergötland är det främst två kommuner som redovisat svar på frågorna om studentboende. Vad gäller bostadsmarknaden för studenter bedömer en kommun, Linköpings kommun, att det råder ett underskott av bostäder för studenter, medan Norrköpings kommun uppger att det är balans på bostadsmarknaden för studenter.

För Linköpings del är de främsta skälen till underskott att det finns generellt få lediga lägenheter, det behövs fler små bostäder, långa kötider hos det kommunala bostadsbolaget och att det finns för få lägenheter som är specifikt för studenter.

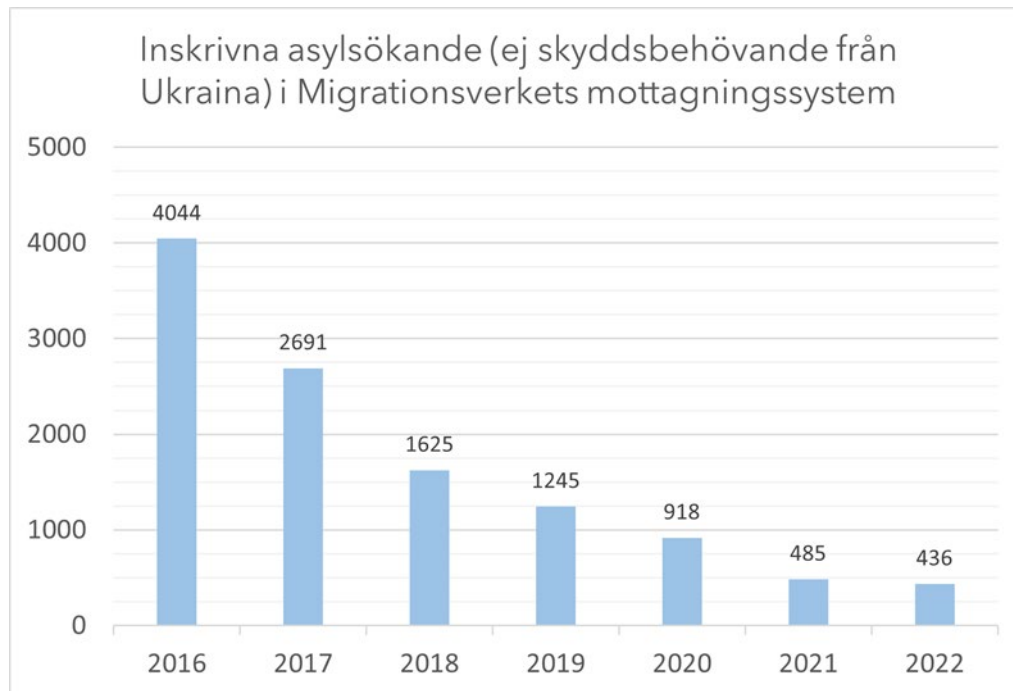
Av enkäten framgår att Norrköping har 800 studentbostäder och Linköping har 5600, vilket är en sänkning med 100 respektive oförändrat antal bostäder under året. Vidare bekräftar källor från de två högskoleorterna att marknaden för studentbostäder varierar tydligt över året då merparten av utbildningarna startar i augusti. Under perioden augusti till och med oktober är det brist, medan det i november till februari brukar vara balans och i mars till och med juli finns det vakanta studentbostäder.

5.2 Nyanlända

Bostaden är en viktig grund till ett tryggt och socialt liv och till deltagande i samhället. Nyanlända är en grupp som generellt har en svagare förankring på bostadsmarknaden, de har inte haft samma möjlighet att samla poäng i bostadskö, är generellt en ekonomisk svagare grupp och har sällan de nätverk som kan underlätta för att hitta en bostad.

Under 2021 avvecklade Migrationsverket sina tillfälliga boenden för asylsökande i länet, då allt färre sökte skydd i Sverige och behovet av boenden för asylsökande minskade. Det innebär att de asylsökande som bor i Östergötland har bosatt sig på egen hand hos släkt eller vänner, i så kallat eget boende (EBO).

Antalet asylsökande i länet har minskat för varje år sedan 2016. 2022 var 436 asylsökande inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem i Östergötland.

Figur 21: Diagram över inskrivna personer i Migrationsverkets mottagningssystem i Östergötland år 2016-2022. Källa Migrationsverket 2023.

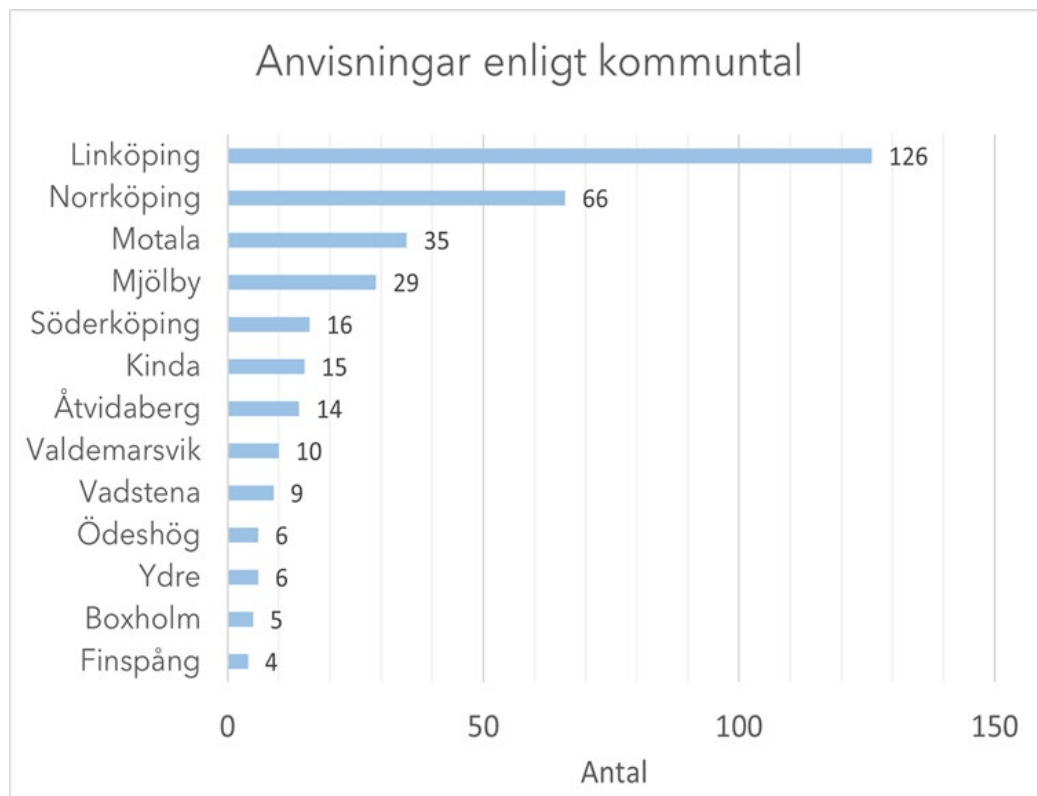
En förändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande (LMA) från januari 2020 ger kommuner möjlighet att undanta vissa områden för asylsökande att bosätta sig i. Asylsökande som väljer att bo i eget boende i områden med socioekonomiska utmaningar har i regel inte rätt till ekonomiskt stöd från Migrationsverket. Syftet med lagändringen var att minska segregationen och att få fler asylsökande att välja att bo i områden där förutsättningar finns för ett socialt hållbart mottagande. Begränsningar kan göras i de 32 kommuner som regeringen pekat ut i förordningen om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden (2018:151), efter att kommunen inhämtat yttrande från Länsstyrelsen.

I Östergötland är det Linköping, Motala och Norrköping som har möjlighet att undanta områden för asylsökande att bosätta sig i. Norrköping och Motala har anmält till Migrationsverket att vissa bostadsområden i kommunen ska omfattas av begränsningarna.

Den 1 mars 2016 trädde lagen om ett gemensamt mottagande i kraft (lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning), den så kallade bosättningslagen. Det innebär att alla Sveriges kommuner ska ta emot nyanlända. Antalet anvisningar av nyanlända till kommunerna styrs av bosättningsförordningen (2016:40). Migrationsverket föreslår till regeringen om antalet nyanlända som ska omfattas av anvisningar till kommuner och fördelningen på länsnivå (länstal) per kalenderår. Regeringen fattar sedan beslut om länstalen. Utifrån länstalen beslutar länsstyrelserna (förordning 2016:40) om fördelningen inom länen (kommunal). Antalet nyanlända som en kommun ska ta emot utgår från en fördelningsnyckel som tar hänsyn till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt

omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. Kvotflyktingar och personer som vistas i Migrationsverkets anläggningsboenden och som har beviljats uppehållstillstånd är de som omfattas av anvisningar. Efter att kommunalen är beslutade tar Migrationsverket fram en årsplanering som är en uppskattning av hur många nyanlända som varje kommun kommer att få anvisade per månad under ett kalenderår. Årsplaneringen fungerar som ett planeringsverktyg för Migrationsverket och kommuner, med syfte att skapa förutsättningar att planera anvisningar och mottagandet av nyanlända.

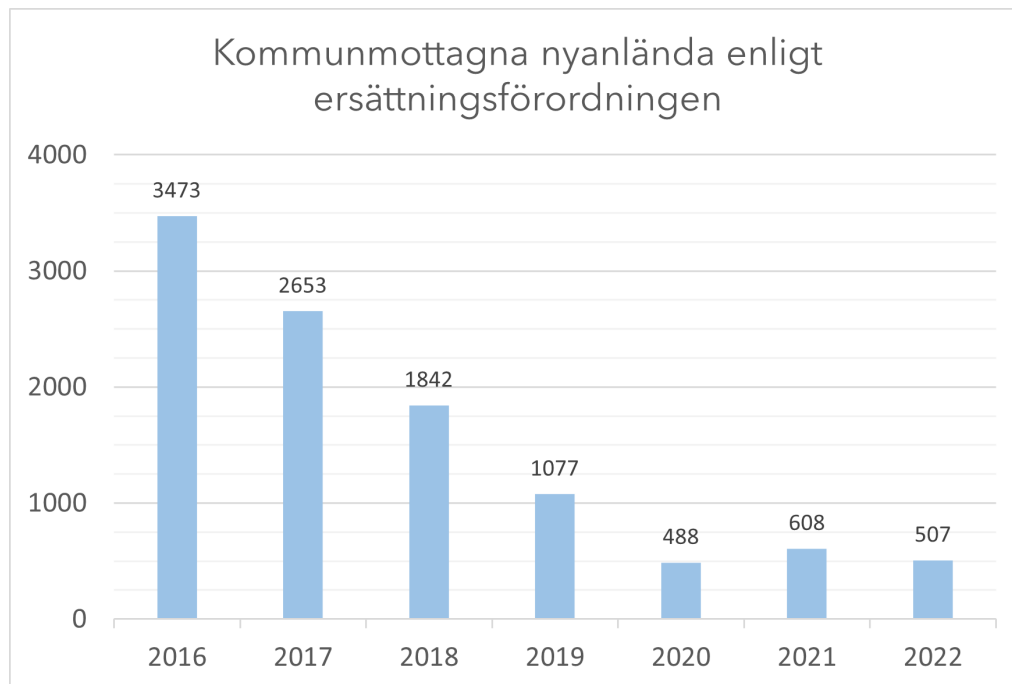
År 2022 var länstalet för riket 7 500 personer. Östergötlands länstal var 341 personer fördelade på länets 13 kommuner.

Figur 22: Diagram över anvisningar i länet enligt kommunalen år 2022. Källa Migrationsverket 2022.

År 2022 hade länet ett mottagande av nyanlända på 507 personer (utländska medborgare som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige som flyktingar, skyddsbehövande, efter synnerliga ömmande omständigheter eller som anhöriga), vilket är en minskning med närmare 100 personer från föregående år. Fördelningen mellan könen var jämn. Majoriteten var barn och vuxna i arbetsför ålder, där Syrien, Afghanistan och Eritrea var de tre största medborgarskapen.²⁷

²⁷ Migrationsverket, 2023. Statistik, Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2022.

Figur 23: Diagram över hur mottagandet i Östergötland har utvecklats sedan 2016. Källa: Migrationsverket 2023

Den 4 mars aktiverades EU:s massflyktsdirektiv med anledning av kriget i Ukraina. Direktivet ger personer som flyr från Ukraina rätt att få tillfälligt uppehålls- och arbetstillstånd inom EU. Sedan den 1 juli 2022 ansvarar kommunerna för att ordna boenden åt de skyddsbehövande som fått uppehållstillstånd enligt direktivet. Migrationsverket anvisar skyddsbehövande enligt de fördelningstal som myndigheten har beslutat om. Talen anger hur många skyddsbehövande som varje kommun är skyldig att ta emot. Utgångspunkten är att anvisningarna ska fördelas jämnt mellan kommunerna i landet. Det innebär att kommunerna har ett nytt uppdrag med att ordna boenden till en ny målgrupp. I länsstyrelsernas senaste åiterrapportering²⁸ till regeringen om kommunernas beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända och asylsökande ingick även en åiterrapportering av mottagandet av skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Resultatet visade att det finns en ganska god beredskap och kapacitet i landets kommuner att ta emot skyddsbehövande från Ukraina och att ställa om till förändrade förutsättningar.

År 2022 var 1 207 skyddsbehövande från Ukraina inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem i länet, 679 personer i boenden som tillhandahölls av kommunerna efter anvisning från Migrationsverket, 510 i eget boende (EBO) samt 18 personer i så kallat övrigt boende (främst ensamkommande barn i familjehem eller där barnen bor hos exempelvis en släkting). För mer information se figur 41 i statistikbilagan.

Samtliga av länets kommuner har tagit emot anvisade nyanlända under 2022. Majoriteten av kommunerna bedömer att man har goda möjligheter att erbjuda bostäder för målgruppen, se figur 42 i statistikbilagan. Sammanfattningsvis visar den senaste bostadsmarknadsenkäten på en fortsatt gynnsam utveckling när det gäller tillgången på bostäder till anvisade nyanlända. Även för gruppen självbosatta nyanlända har det skett en positiv utveckling på bostadsmarknaden, i jämförelse med tidigare år.

²⁸ Länsstyrelsernas åiterrapportering av uppdrag 3B.16 enligt regleringsbrevet för 2022

5.2.1 Kommunerna ska ordna boende för nyanlända

Vilka boenden som anvisade nyanlända kan komma till del beror till stor del på kommunens och bostadsbolagens riktlinjer kring bostadsförsörjningen för målgruppen. Majoriteten av kommunerna i länet har ett regelbundet samarbete med det allmännyttiga bostadsbolaget för att säkerställa att det finns bostäder för anvisade nyanlända. Två av kommunerna har även ett regelbundet samarbete med privata fastighetsägare. Flertalet kommuner tar kontakt med privata fastighetsägare och/eller det allmännyttiga bostadsbolaget vid behov. En kommun har egna bostadsrätter och/eller småhus som kommunen hyr ut till anvisade nyanlända. Ingen kommun eller de allmännyttiga bostadsbolagen bygger om eller har byggt om lokaler till bostäder för målgruppen och det är ingen kommun som hyr eller förmedlar boenden från privatpersoner till anvisade nyanlända i länet. Det finns ingen kommun där de kommunala allmännyttiga bostadsföretagen har i uppdrag att avsätta lägenheter för anvisade nyanlända, men i en kommun avsätter bostadsföretaget lägenheter för bostadssociala ändamål som även kan omfatta anvisade nyanlända. För mer information se figur 43 i bilagan.

Betydelsen av ett regelbundet och nära samarbete med fastighetsägare är något som kommunerna också lyfter i länsstyrelsernas lägesbilder till regeringen om kapacitet och beredskap i mottagandet av nyanlända och asylsökande. Samarbetet ses som en viktig framgångsfaktor för att få fram ändamålsenliga boenden till anvisade nyanlända.

Regeringens intension var att kommuner bör i så stor utsträckning som möjligt erbjuda nyanlända som omfattas av anvisningar permanenta boenden (prop. 2015/16:54 Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända). I länet erbjuder nio kommuner anvisade nyanlända tillsvidare-/förstahandskontrakt i samband med mottagandet eller efter en kortare tid mindre än ett år, vilket är en ökning från föregående år. En kommun har i dialog med fastighetsägare prioriterat att ge nyanlända förstahandskontrakt direkt när de flyttar till kommunen. Kommunen ser det som ett viktigt instrument för en lyckad integration med att visa tillit till de nya kommuninvånarna att de kan hantera boendet och det ansvar som följer. En annan kommun står initialt på hyreskontraktet, men efter ett par månader skrivs kontraktet över på den nyanlända.

Anledningarna är flera till att anvisade nyanlända erbjuds tidsbegränsade kontrakt och svaren visar också på att längden på kontrakten varierar. I en kommun kan kontrakten, efter minst ett år, övergå i tillsvidare-/förstahandskontrakt. I tre kommuner erbjuds målgruppen tidsbegränsade hyreskontrakt tills dess att de på egen hand har etablerat sig på bostadsmarknaden i kommunen. I en kommun kan kontrakten komma att omvandlas till förstahandskontrakt, men där bostadsbolagen ofta bedömer att målgruppen inte uppfyller kraven att teckna eget kontrakt, vilket gör att antalet nyanlända med andrahandskontrakt ökar för varje år i kommunen.

En skillnad i kommunens ansvar vid mottagandet av anvisade nyanlända är att för den gruppen har kommunen skyldighet att ordna boende till, vilket inte gäller för de självbosatta nyanlända. Däremot ingår de i kommunens generella bostadsförsörjningsansvar.

Utmaningarna för de självbosatta nyanlända kan handla om trångboddhet, upprepade uppbrott och flyttar och svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden.²⁹ Generellt saknar kommunerna kunskap om de självbosattas

²⁹ Boverket (2022) Bostadsbehov för särskilda grupper, Nyanländ

boendesituation tillika deras bostadsbehov och de uppmärksammas ofta först när de själva tar kontakt med kommunen.

5.2.2 Ensamkommande barn och unga, samt unga vuxna

För gruppen ensamkommande barn och unga, samt unga vuxna, finns olika faser att ta hänsyn till när det gäller att tillgodose behovet av boende. Dels perioden när ett barn anvisas från Migrationsverket till en kommun och sedan bor i något slags boende genom en placering från socialtjänsten. Det kan vara ett familjehem, HVB eller stödboende. Dels perioden när en ung person som kommit som ensamkommande till en kommun senare ska ta sig ut på bostadsmarknaden som ung vuxen, efter en tid i placering.

Genom Länsstyrelsens årliga lägesbildsenkät gällande beredskap och kapacitet för mottagande av bland annat ensamkommande barn ges en bild av hur kommunerna uppfattar sin egen beredskap att ordna boende för gruppen. Se statistikbilaga figur 45. Elva av tretton kommuner uppger att de tagit emot eller haft ensamkommande barn och unga inskrivna för insatser under 2022. Åtta av kommunerna bedömer kapaciteten att tillgodose behovet av boende för ensamkommande barn som god eller mycket god, medan tre bedömer den som dålig, mycket dålig eller varken eller. Detta behöver sättas i relation till att de allra flesta kommuner i dagsläget inte har så många olika placeringsmöjligheter i den egna kommunen, utan ofta köper platser av externa aktörer eller i andra kommuner. Linköping är den enda kommun i länet som har ett HVB där målgruppen endast är ensamkommande barn och många kommuner rapporterar om stora utmaningar med att rekrytera familjehem. Denna brist på placeringsalternativ kan göra att barn och unga som hade placerats i familjehem eller på HVB om det fanns större tillgång, i större utsträckning bor på stödboende i dagsläget, eller placeras utanför kommunen. Kapaciteten finns därför inte i den egna kommunen, även om ett barn som anvisas dit ändå kan få en lämplig placering hos extern aktör eller i annan kommun. Dagens anvisningssystem, där alla landets kommuner ska ta emot ensamkommande barn, gör att ett antal kommuner i länet helt har saknat mottagande under flera år, och därför inte har haft ekonomiska möjligheter att behålla boenden eller personal. Detta på grund av det låga antalet ensamkommande barn som kommit till Sverige de senaste åren.

Länsstyrelsen har i uppdrag att möjliggöra omfördelningar av andelstal för anvisning av ensamkommande barn, mellan länets kommuner. Länsstyrelsen har under de år som omfördelningar av andelstal varit möjliga sett att det skulle kunna vara en fördel för både kommuner och de barn som blir anvisade att samla mottagandet till orter där bäst kapacitet finns; olika boendalternativ, flera gymnasieutbildningar, personal med lång erfarenhet av mottagande av målgruppen osv. Omfördelningar har nu också börjat genomföras sedan ett par år tillbaka, där Linköpings kommun tar emot ett antal barn som annars skulle placerats i några mindre kommuner. I utbyte tar dessa mindre kommuner emot ett antal av de nyanlända som annars skulle anvisats till Linköpings kommun. Omfördelningarna sker på helt frivillig basis efter dialog mellan kommunerna.

En del av de ungdomar och unga vuxna som tidigare varit nyanlända eller ensamkommande barn har en särskilt svår situation på bostadsmarknaden. I kommuner där bostadsbristen är stor är situationen för dessa individer extra svår. Organisationer i civilsamhället rapporterar om att många saknar de sociala nätverk och kontakter som kan underlätta vid sökande efter en bostad och detta har genererat en grupp unga med svag förankring på bostadsmarknaden. De som saknar bostad finner ofta olika tillfälliga boendelösningar och bor t ex hos kompisar. De ungdomar som fått eller söker uppehållstillstånd enligt den så kallade gymnasielagen har ofta en extra svår situation, då uppehållstillståndet kräver en fast anställning och den typ av

arbete som unga människor får ofta är av tillfällig karaktär. Därför tvingas ungdomar att tacka nej till erbjudanden om arbete, vilket leder till en utsatt ekonomisk situation, där de kan ha svårt att betala för sitt boende och det kan ge upphov till en beroendeställning gentemot andra.

5.2.3 Medverkan till flytt till annan kommun, social dumpning.

Majoriteten av kommunerna erbjuder ingen bostadsrelaterad service, verksamhet eller information till de självbosatta nyanlända. Två kommuner erbjuder samma information som till övriga kommuninvånare/hyresgäster. I en kommun erbjuds samtal och eventuella lösningsalternativ kopplat till boendet, vilket uppskattas av både hyresgäster och hyresvärdar. Från en kommun saknas svar.

I den senaste bostadsmarknadsenkäten ingick frågor om det som i vardagligt tal brukar kallas för social dumpning. Social dumpning beskrivs som ett kommunalt agerande som syftar till att personer som är i behov av kommunala stödinsatser flyttar till annan kommun utan att personen själv uttryckt en tydlig vilja att flytta. Flertalet av kommunerna i länet ser problem med detta, dels utifrån ekonomiska aspekter för den egna kommunen och att individer riskerar att inte få det stöd de behöver eller att stödinsatser fördröjs. Ingen kommun har uttryckt att man ser företeelsen som positiv, varken för den egna kommunen eller för de individer det berör.

Tre kommentarer från bostadsmarknadsenkäten om social dumpning:

”Statligt regelverk bör tas fram för att skydda små kommuners begränsade förmåga mot stora resurstunga kommuner.”

”Det kan finnas barnperspektiv eller skyddsbehov som gör att man behöver söka lösningar i samförstånd utanför den egna kommunen.”

”Bostadslösa och hemlösa personer uppmanas att söka bostad även utanför kommunen. Kommunen går däremot inte in med bostadssociala kontrakt, utan personen ska stå på kontraktet själv. Detta för att motverka social dumpning.”

Fem kommuner har tagit emot hushåll från annan kommun. Företeelsen kan ha förekommit i fler kommuner, då kommunen inte alltid har kännedom om bakgrunden till att personerna har flyttat till kommunen. I länet har följande fem grupper varit aktuella för social dumpning; nyanlända (fyra kommuner), strukturellt hemlösa (en kommun), hushåll med känd problematik (två kommuner), våldsutsatta kvinnor (två kommuner) och andra personer med behov av skyddat boende (två kommuner). I tre kommuner har hushåll flyttat från en kommun utanför länet och i två kommuner har hushåll flyttat till annan kommun inom länet. Antalet hushåll varierar från färre än fem till fler än 15 hushåll som har fått hjälp med att flytta till annan kommun.

Nedan följer tre citat om hur kommunen ser på hushåll i behov av kommunala stödinsatser och som på grund av tidigare hemkommuns agerande har bosatt sig i kommunen:

”Social dumpning skulle försvaga balansen ytterligare i en liten kommun som redan kämpar med små marginaler för att attrahera och behålla invånare i arbetsför ålder som kan bidra till den kommunala servicen och investeringar genom

ökade skatteintäkter. Att som kommun utsätts för social dumpning riskerar att sätta förmågan till övergripande god kommunal service ur spel i en negativ spiral.”

”Huvudsakligen negativt då överlämning samt planering för individerna inte görs samt att individen anser sig inte ha fått sina behov tillgodosedda vilket kan leda till att det förlänger processen för den enskilde att få detta tillgodosett. Det kan även finnas ärenden där man ”flyr” från insyn i ett hushåll med barn där det finns behov att utreda barnens behov och att familjen får adekvata stödinsatser. Processen förlängs när en familj flyttar och anmälan görs till ny hemkommun.”

”Vi vill inte ha social dumpning men den som önskar får naturligtvis flytta till oss.”

Ingen av kommunerna i länet har beslutade riktlinjer, rutiner eller annat skriftligt stöd för kommunens tjänstemän för att hantera social dumpning.

Tolv kommuner medverkar inte aktivt till att personer i behov av kommunala stödinsatser från andra kommuner bosätter sig i kommunen. I en kommun sker detta för personer som har behov av skyddat boende.

Sju kommuner har svarat att kommunen inte försöker hitta boendelösningar i andra kommuner för hushåll i den egna kommunen med behov av kommunala stödinsatser. I fem kommuner medverkar kommunen med att hitta boendelösningar i andra kommuner, men då på hushållens eget initiativ. En kommun arbetar med boendelösningar i annan kommun för gruppen våldsutsatta kvinnor.

Sju kommuner upplever det negativt att hushåll i behov av kommunala stödinsatser och som på grund av tidigare hemkommuns agerande bosatt sig i kommunen. Fyra kommuner har svarat varken eller och två kommuner har inte bedömt påståendet.

5.3 Hemlösa

Trots att en bostad är en mänsklig rättighet och med en bostad skapas förutsättningar för hälsa och trygghet lever tiotusentals människor i Sverige i hemlöshet. Under de senaste åren har hemlöshetsfrågor fått ett större fokus i den politiska debatten och under 2022 presenterade regeringen den nationella hemlöshetsstrategin. Socialstyrelsen fick då i uppdrag att under 2022 planera och förbereda för en nya en hemlöshetskartläggning. En ny kartläggning kommer att genomföras av Socialstyrelsen under 2023 och redovisas under den 1 februari 2024.³⁰ Som en del av detta innehöll årets BME en del frågor som syftar till att hjälpa Socialstyrelsen i detta arbete.

Socialstyrelsen genomförde senast en nationell hemlöshetskartering under 2017. Kartläggningen visade att Östergötland då hade en förhållandevis hög andel hemlösa. Med tanke på att kartläggningen är sex år gammal, att samhället har genomgått en pandemi och att det under andra halvan av 2022 och 2023 har varit ett svårt ekonomiskt läge för många, bedömer Länsstyrelsens att detta har påverkat många personer på olika sätt och att det därför finns ett behov av en ny kartläggning för att se hur andelen hemlösa har förändrats.

Varje år publicerar Sveriges Stadsmissioner en hemlöshetsrapport. I rapporten Hemlös 2020, framgick det att trots större fokus på bostadsförsörjning så har

³⁰ Socialstyrelsen (2023) Stöd för att motverka hemlöshet.

framstegen uteblivit för människor som lever i hemlöshet eller riskerar hemlöshet. Hemlösheten har inte minskat, den är utbredd och berör unga och äldre, nyanlända, arbetslösa och yrkesverksamma³¹. Under 2021 kan Sveriges Stadsmissioner konstatera att arbetet i kommunerna spretar och att det saknas en tydlig röd tråd. Insatser genomförs men är inte tillräckliga eller metodtroga. I rapporten konstateras att det krävs tydligare riktlinjer för att motverka och förebygga den strukturella hemlösheten. Det behövs också ett utökat stöd och större kunskap om framgångsrikt arbete mot hemlöshet.³² I årets rapport, hemlös 2023, går det att utläsa att det blir allt svårare för personer att få stöd och hjälp, kommunernas ekonomi spelar en större roll i det bemötande som en hjälpsökande person i hemlöshet får. Vräkningarna ökar, och drabbar allt fler barnfamiljer.³³

Enligt Socialstyrelsen finns det fyra olika situationer av hemlöshet enligt följande:

Situation 1: Akut hemlöshet

Personen är hänvisad till akutboende, härberge, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

Situation 2: Institutionsvistelse och stödboende

Personen är antingen intagen eller inskriven på en kriminalvårdsanstalt, ett hem för vård och boende (HVB), ett familjehem eller en SiS-institution¹, eller bor på ett stödboende som drivs av socialtjänst/hälso- och sjukvård. Personen ska flytta därifrån inom tre månader efter mätveckan, men har inte någon egen bostad ordnad inför flytten eller utskrivningen. Hit räknas även de personer som skulle ha skrivits ut eller flyttat, men som är kvar på grund av att de inte har någon egen bostad ordnad.

Situation 3: Långsiktiga boendelösningar

Personen bor i en av kommunen (socialtjänsten) ordnad boendelösning såsom försökslägenhet, träningslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt eller motsvarande på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal (eller kontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.

Situation 4: Eget ordnat kortsiktigt boende

Personen bor tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar/bekanta, familj/släktingar eller har ett tillfälligt (max tre månader efter mätveckan) inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson. Den uppgiftslämnande verksamheten har haft kontakt med personen av detta skäl och kände till att denna hemlöshetssituation gällde under den aktuella mätveckan.³⁴

³¹ Sveriges stadsmissioner, 2020, Hemlöshetsrapporten 2020

³² Sveriges stadsmissioner, 2021, Hemlöshetsrapporten 2021

³³ Sveriges stadsmissioner, 2023, Hemlöshetsrapporten 2023

³⁴ Socialstyrelsen, 2017, Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär.

Figur 24: Diagram över hur kommunerna arbetar med vräkningsförebyggande insatser. Källa BME 2023

Att bli vräkt från sin bostad kan innebära att personen hamnar i någon av de fyra olika situationerna av hemlöshet enligt Socialstyrelsen. Varför det vräkningsförebyggande arbetet är en viktig del i arbetet att motverka hemlöshet. Av ovanstående diagram, figur 24, framgår hur de östgötska kommunerna arbetar med vräkningsförebyggande insatser. Tio kommuner av länets 13 svarar i årets enkät att de har ett vräkningsförebyggande arbete. Vilket är en ökning sedan föregående års enkätsvar. Sju kommuner uppger att det finns fastlagda rutiner, att det finns ansvariga personer som arbetar med frågorna och att det finns en samverkan med privata hyresvärdar och/eller med kommunens allmännyttiga bostadsföretag. Sex kommuner uppger att det finns särskilda vräkningsförebyggande insatser för barnfamiljer.

Enligt årets enkätsvar har det förekommit fler än fem vräkningar i länet under 2022 bland de hushåll som hyr i andra hand av kommunen och som har tillsyn och/eller särskilda villkor. En kommun har svarat att vräkning av hushåll i aktuell grupp har förekommit men har inte angett ett antal, därav finns det en osäkerhet kring antalet avhysningar. Inga avhysningar i aktuell grupp har innefattat hushåll med barn.

Hur arbetar kommunen för att motverka eller avhjälpa hemlöshet?

	Ödeshög	Ydre	Kinda	Boxholm	Åtvidaberg	Finspång	Valdemarsvik	Linköping	Norrköping	Söderköping	Motala	Vadstena	Mjölby	Antal
Uppsökande verksamhet för att förebygga vräkningar (rådgivning eller särskilda insatser)														10
Uthyrning av andrahandslägenheter till personer enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen (1,2)														9
Ägardirektiv eller överenskommelse om att det allmännyttiga bostadsföretaget ska sänka kraven på de bostadssökande (3)														4
Annat														3
Använder sig av hyresgarantier (4)														3
Kommunen arbetar för närvarande inte aktivt för att motverka eller avhjälpa hemlöshet														2
Överenskommelse med privata fastighetsägare att sänka kraven på de bostadssökande (3)														2
Bostad först (förstahandskontrakt) (5)														1
Bostad först (andrahandskontrakt)														1
Egna fastigheter med lägenheter som kan hyras ut lång tid (med förstahandskontrakt) till personer (1)														0
Erbjuder tillsvidarekontrakt till anvisade nyanlända														0

(1) personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden

(2) t.ex. sociala hyreskontrakt, kommunkontrakt, träningslägenheter, övergångsbostäder, provboende el. dyl.

(3) t.ex. godkända försörjningsstöd och etableringsersättning som inkomst

(4) i enlighet med lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter 2 kap 6 §

(5) personen erbjuds först ett förstahandskontrakt med fullt besittningsskydd, därefter stöd på egna villkor

Figur 25: Diagram över hur kommunerna arbetar för att motverka eller avhjälpa hemlöshet. Källa BME 2023

Av ovanstående tabell, figur 25, framgår hur de östgötska kommunerna arbetar för att ordna boende för gruppen hemlösa (personer och hushåll som inte godkänns på den ordinarie bostadsmarknaden).

Den vanligaste åtgärden är att kommuner arbetar med uppsökande verksamhet för att förebygga vräkningar, som också kan innebär rådgivning eller särskilda. Detta är en ökning sedan BME 2022. Den näst vanligaste metoden och som de flesta

använder är att kommunen, via socialtjänsten, hyr ut lägenheter i andra hand. Dock har det skett en minskning av antalet kommuner som använder metoden sedan förra årets BME då tio kommuner svarade att de hyrde ut i andra hand, året innan dess i BME 2021 använde 12 kommuner samma metod.

Enligt svaren i årets BME går det dock att utläsa att alla kommuner, efter biståndsbeslut hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte har blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden. Den 1 januari 2023, fanns det sammanlagt 615 lägenheter i länet som hyrs ut i andra hand till personer som inte har blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden. Det är en ökning 84 lägenheter från förra året. Uthyrningarna sker ofta, men inte alltid, med tillsyn och/eller särskilda villkor och med målet att hushållet senare ska ta över hyreskontraktet.

Fyra kommuner uppger att de hyr ut bostäder i andrahand utan biståndsbeslut enligt 4 kapitel 1§ och 2 § Socialtjänstlagen. Sammanlagt vara det 283 bostäder den 1 januari 2023.

Tre av länets kommuner direktäger bostäder. Endast en kommun uppger att 100 % av bostäderna används till personer som inte är berättigade till en bostad enligt SoL. En kommun uppger att det är oklart hur många procent som hyr ut för detta ändamål. Länsstyrelsen kan konstatera att det har skett en minskning sedan föregående år.

Av årets enkätsvar går det trots allt att utläsa att samtliga kommuner efter biståndsbeslut enligt 4 kapitel 1§ och 2 § Socialtjänstlagen, hyr ut bostäder i andrahand hjälp till de personer som inte blir godkända på den ordinarie bostadsmarknaden, åtgärden får dock enligt Länsstyrelsens mening bedömas vara en åtgärd som motverkar hemlöshet, trots kommunernas egen bedömning.

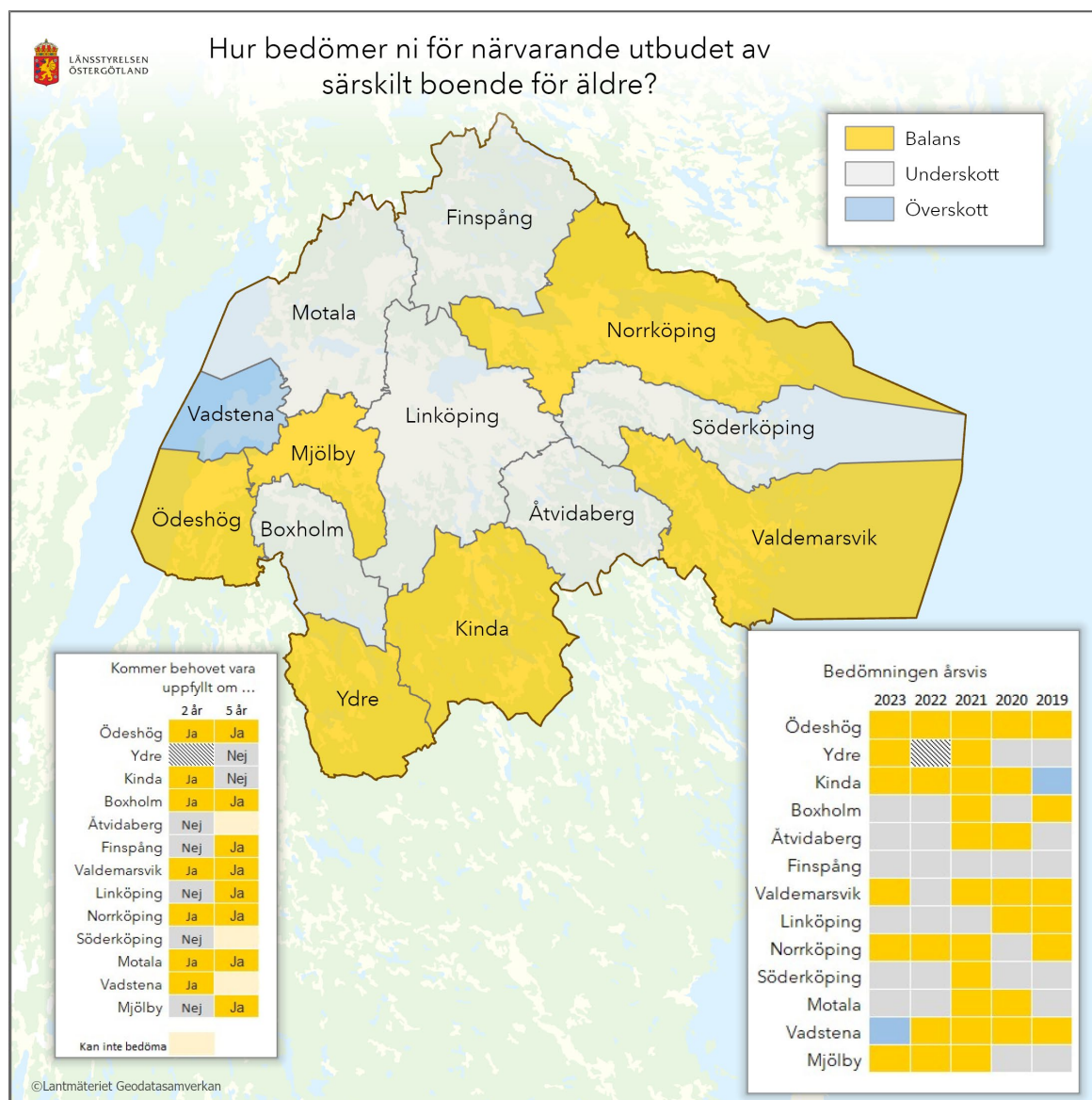
Länsstyrelsen erfar att frågan kring hemlöshet är på agendan i samtliga kommuner. Gemensamma forum och kunskapshöjande insatser efterfrågas i hög grad. Tidig upptäckt av riskfaktorer kring barnfamiljer och löpande dialog mellan den egna socialtjänsten, hyresvärdar samt samhällsbyggnadsenheterna bedöms som viktiga delar i arbetet. För att motverka hemlöshet efterfrågas verktyg såsom bland annat samverkan i dialog med hyresvärdar och bostadsbolag och ökad kunskap kring att styra genom ägardirektiven i de kommunala bostadsbolagen. Andra viktiga verktyg är prioriteringar av olika bostadstyper vid planläggning, kravställning på aktörer vid markanvisningar samt att behålla fler lägenheter med enkel standard.

5.4 Äldre

Under 2020-talet kommer de stora barnkullarna från 1940-talet gå in i en ålder då större behov av vård och omsorg ofta inträder. Det leder i sin tur till särskilda krav på bostadsbeståndet och ökad efterfrågan på nya bostäder med särskild inriktning på äldre. Den ökande medellivslängden leder till en åldrande befolkning och var sjätte person i Sverige var 70 år eller äldre år 2022. Andelen varierar dock kraftigt mellan olika kommuner. Det finns kommuner där över 30 procent av invånarna är över 65 år, ofta små kommuner, som under lång tid har haft en nettoutflyttning av människor i yrkesverksam ålder.

Det ökande antalet äldre betyder att de utmaningar och problem som följer av ändrade bostadsbehov bland äldre ökar. Ett allt större antal äldre kan innebära stora utmaningar för en kommun. Kommuner har enligt socialtjänstlagen en skyldighet att inrätta särskilda boenden för äldre personer som är i behov av stöd. Dessa bostäder fördelas efter biståndsbeslut. Det är dock en mindre del av de äldre som bor i

särskilda boenden. Flertalet bor hemma, och får utifrån behov hjälp av exempelvis hemtjänst. Att fler äldre bor kvar hemma kan i andra fall bero på en inlåsningseffekt om exempelvis kommunen har underskott på bostäder anpassade för äldre.³⁵

Figur 26: Bild över kommunernas bedömning av utbudet av särskilt boende för äldre samt tabell över kommunernas bedömningar föregående år. Källa BME 2023.

I år anger sex kommuner att det råder ett underskott på särskilda boenden för äldre. Samma kommuner som angav underskott under föregående år anger det i år. Valdemarsviks kommun anger i år att de har ett utbud i balans med behov. Två av kommunerna som har angett att det finns ett underskott på särskilda boenden för äldre bedömer dock att behovet kommer att vara uppfyllt om två år och resterande fyra inom fem år. En av de kommuner som har balans i år bedömer att det kommer att råda ett underskott på bostäder om fem år.

Det råder trots allt en förbättrad situation i Östergötland då fler kommuner uppger att det inom ett par år kommer att råda en balans på bostadsmarknaden för äldre.

³⁵ Boverket (2020). Allt fler 80+ i befolkningen.

Generellt har byggandet av specialbostäder för äldre och personer med funktionsnedsättning ökat i Östergötland sedan 2012. Förändringen det senaste året antas dock till stor del bero på pandemin då flera personer kan antas ha avvaktat beslut kring förändringar i boendeform.

5.4.1 Trygghetsboenden och seniorboenden

Begreppet trygghetsbostäder används vanligen om boendeformer som riktar sig till äldre som önskar tillgång till trygghet och gemenskap i sitt boende. Det är en så kallad mellanboendeform som överbryggar glappet mellan vanligt boende och särskilda boenden med heldygnsomsorg (SÄBO).

Det finns ingen entydig definition av trygghetsbostäder utan det kan se ganska olika ut, men trygghet, tillgänglighet, gemensamhetsutrymmen och särskild personal är gemensam nämnare för många. För att flytta in i en trygghetsbostad krävs inget biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen. Till skillnad från ett särskilt boende ingår inte mat, service, omvårdnad eller sjukvård, utan den som behöver det får ansöka om hemtjänst eller hemsjukvård på samma villkor som andra.³⁶

Finns trygghetsbostäder i kommunen?		Om Ja		Om Nej
		Hur många trygghetsbostäder finns?	Hur bedömer ni för närvarande utbudet av trygghetsbostäder i kommunen?	Finns det något behov i kommunen av denna boendeform?
Ödeshög	Nej			Nej
Ydre	Ja	24	Balans	
Kinda	Ja	11	Balans	
Boxholm	Nej			Ja
Åtvidaberg	Ja	11	Underskott	
Finspång	Nej			Ja
Valdemarsvik	Nej			Ja
Linköping	Ja	Vet ej	Underskott	
Norrköping	Ja	57	Vet ej	
Söderköping	Ja	Vet ej	Balans	
Motala	Nej			Nej
Vadstena	Ja	30	Balans	
Mjölby	Ja	144	Balans	

Figur 27: Tabell över kommunernas bedömning av utbudet av trygghetsboende i kommunen. Källa: BME 2023

Åtta kommuner uppger i år att det finns trygghetsbostäder, jämfört med sju kommuner föregående år. Av de kommuner som uppger att det har trygghetsbostäder uppger två kommuner att det råder ett underskott på boendeformen i kommunen. Av de fem kommuner som uppger att boendeformen inte finns i kommunen är det tre

³⁶ Boverket (2023). Allt fler 80+ i befolkningen.

kommuner som bedömer att det finns en efterfrågan i kommunen och därmed ett behov av boendeformen.

Seniorbostäder är en mindre reglerad boendeform som ofta brukar omfatta boenden som är avsedda för personer som överstigit en viss ålder, ofta 55 år. Det finns en stor variation av olika typer av seniorboenden. Boendena hyrs ut på den ordinarie bostadsmarknad. Denna typ av boende finns som både hyresrätt och bostadsrätt och kan se lite olika ut. Seniorbostäder har många likheter med trygghetsbostäder, men i en trygghetsbostad är det krav på att gemensamhetsutrymmen och aktiviteter ska finnas vilket det inte är i seniorbostaden. Varken trygghetsbostäder eller seniorbostäder omfattas av vård och omsorg, utan den boende får ansöka om hemtjänst eller hemsjukvård precis som på de hade bott i en vanlig bostad.³⁷

I årets enkät har sju kommuner uppgett att de har seniorbostäder, vilket är en ökning från föregående år då fem kommuner uppgav att det hade seniorbostäder. De kommuner där det finns seniorbostäder är Ödeshög, Kinda, Boxholm, Finspång, Linköping, Norrköping och Motala. Fyra av de kommuner anger att det finns ett underskott i kommunen.

Finns seniorbostäder i kommunen?		Om Ja		Om Nej
		Hur många seniorbostäder finns?	Hur bedömer ni för närvarande utbudet av seniorbostäder i kommunen?	Finns det något behov i kommunen av denna boendeform?
Ödeshög	Ja	14	Underskott	
Ydre	Nej			Nej
Kinda	Ja	153	Underskott	
Boxholm	Ja	24	Balans	
Åtvidaberg	Nej			Vet ej
Finspång	Ja	128	Underskott	
Valdemarsvik	Nej			Nej
Linköping	Ja	Vet ej	Underskott	
Norrköping	Ja	Vet ej	Ingen uppgift	
Söderköping	Vet ej			Ingen uppgift
Motala	Ja	Vet ej	Balans	
Vadstena	Nej			Nej
Mjölby	Nej			Vet ej

Figur 28: Tabell över kommunernas bedömning av utbudet av seniorbostäder i kommunen. Källa: BME 2023

Av de sex kommuner som inte har boendeformen anger tre att behovet inte finns, resterande att de inte vet om det finns ett behov.

Resultaten i enkäten visar att fyra kommuner konstaterar ett underskott av trygghetsboenden. Tre av länets kommuner svarar vet ej på frågan om framtida behoven av seniorboenden. Det speglar att frågan om senior- och trygghetsboenden för äldre är svår att dra slutsatser kring.

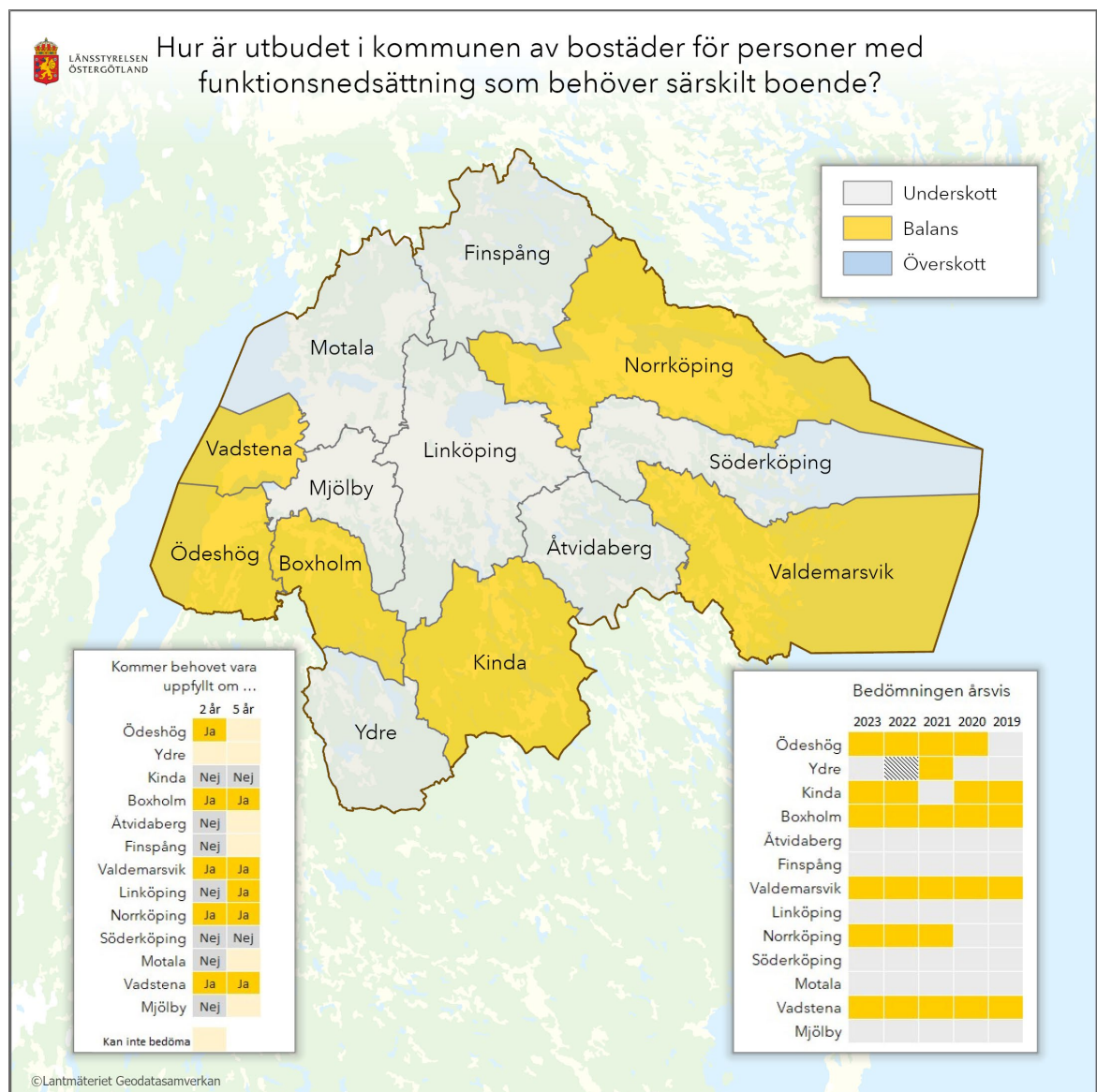
³⁷ Boverket (2020) Allt fler i 80+ åldern.

5.5 Personer med funktionsnedsättning

Det är bostäder som beviljats enligt socialtjänstlagen och lagen om särskilt stöd och service som avses i följande avsnitt, de boende har alltså beviljats rätt till sådan bostad efter prövning och bostäderna uppdras av kommunen att tillskapas.

Sju av länets tretton kommuner uppger att de har ett underskott av bostäder för personer med funktionsnedsättning. Flera kommuner har tidigare påtalat att målgruppen ökar och förväntas fortsätta öka.

Det är bostäder som beviljats enligt socialtjänstlagen och lagen om särskilt stöd och service som avses i följande avsnitt, de boende har alltså beviljats rätt till sådan bostad efter prövning och bostäderna uppdras av kommunen att tillskapas.

Figur 29: Bild över kommunernas bedömning av utbudet av särskilt boende för personer med funktionsnedsättning samt kommunernas bedömning föregående år. Källa BME 2023.

Av ovanstående bild syns hur de östgötska kommunerna svarat gällande balans eller obalans för särskilda boenden för personer med funktionsnedsättning, samt tidigare års situation vad avser behovstäckning. Vad som går att utläsa från tidigare år är att

kommunernas balans och underskott i boendeformen står sig över tid. Av årets enkätsvar, se figur 57 i bilagan, bedömer sex kommuner ett underskott av gruppboendestäder, medan det för serviceboendestäder bedöms råda ett underskott i tre kommuner. Länsstyrelsen erfar utifrån resultaten över tid att frågan kring boendeform för personer med funktionsnedsättning är en fortsatt utmaning då det kan konstateras att behoven ökar medan underskotten i sju kommuner kvarstår.

5.5.1 Bostadsanpassning

Bostadsanpassningsbidraget är ett kommunalt bidrag som funnits länge och syftar till att personer med en funktionsnedsättning ska kunna leva i sin bostad som alla andra. Bidraget är avsett för att personer ska kunna anpassa sin permanentbostad eller sitt periodiska boende. Det kan ske genom åtgärder i och i anslutning till bostaden, såsom att ta bort trösklar, gör anpassningar i kök och badrum eller installera en ramp i entrén med mera. Bidraget är vanligast förekommande för anpassningar inom det befintliga bostadsbeståndet.

Under covid-19 pandemin skedde en nedgång av antalet ansökningar i majoriteten av kommunerna. När frågan ställdes i bostadsmarknadsenkäten år 2021 så uppgick antalet ärenden till totalt 2 225 i länet.³⁸ Under år 2022 har det skett en ökning till totalt 2 575 bostadsanpassningsärenden, se figur 30 nedan.

Antal bidragsärenden enligt lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag under år 2022

	Bostads- anpassning	Reparation	Åter- ställning
Ödeshög	25	1	0
Ydre	11	0	3
Kinda	50	1	
Boxholm	24	2	0
Åtvidaberg	53	17	3
Finspång	75	24	0
Valdemarsvik	35	3	0
Linköping	994	118	1
Norrköping	847	186	34
Söderköping	90	9	3
Motala	215	27	2
Vadstena	38	4	0
Mjölby	118	5	0

Figur 30: Antalet inkomna bidragsärenden om bostadsanpassningsbidrag under år 2022. Källa: Bostadsmarknadsenkäten 2022

Vid en genomgång av utgången av kommunens beslut om bidragen fördelar sig under 2022 så framgår det att en uteslutande majoritet av alla ärenden om bostadsanpassning beviljas helt i alla kommuner. En mindre andel beviljas delvis eller

³⁸ Bilaga till regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län 2021, figur 56

får avslag. Liknande utfall ses även i ärenden om reparation- och återställningsbidrag, se figur 60 i bilagan.

Av de bidrag som beviljats för bostadsanpassning i länet under år 2022 i länet är det vanligast att beloppen ligger mellan 5000 kronor och 20 000 kronor. Totalt sett har det betalats ut nästan 45 miljoner kronor i bostadsanpassningsbidrag i länet under året.

Av 16 § i lagen om bostadsanpassningsbidrag framgår att bidragen får lämnas antingen som ett åtagande från kommunen, genom kontantbidrag eller med en begagnad anordning. I bostadsmarknadsenkäten så framgår att ingen kommun i länet har några övriga bidragskostnader för kommunalt åtagande enligt 16 § 2 stycket.

Förändringarna 2018 i lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag ger möjlighet för sökande att överlåta bidraget till fastighetsägaren och på så sätt kunna nå en mer långsiktig allmän tillgänglighet för fastigheten. Om detta kommer bli ett mer efterfrågat sätt att använda bidraget är för tidigt att dra några slutsatser om. Investeringsstödet till äldreboende ger dock en möjlighet för fastighetsägare att få stöd för del av kostnaden för anpassningar som ökar tillgängligheten och ökar möjligheten till kvarboende för äldre personer.

5.6 Våldsutsatta

Bostad är en mänsklig rättighet, för goda förutsättningar till hälsa och trygghet. Bostad utgör även en del i att säkerställa en säker uppväxt för barn och unga.

Personer som utsätts för våld och som tvingas att lämna sin bostad hamnar i akut hemlöshet. Socialtjänsten kan erbjuda skyddat boende som insats, som en kortsiktig lösning för att komma undan våldet. I Länsstyrelsernas kartläggning av stadigvarande boende för våldsutsatta, publicerad 2022 framkommer att skyddade boenden ofta får i uppdrag av socialtjänsten att bistå den våldsutsatta i sökandet av boende. I samma kartläggning framkommer dock att bostadssökandet ibland nedprioriteras utifrån den utsattes vårdbehov³⁹.

En faktor som påverkar möjligheten att söka bostad, för personer utsatta för våld, är att våldsutsatta många gånger behöver söka boende på ny ort utan etablerat kontaktnät. Andra faktorer som försvårar sökandet är att leva med skyddad identitet och en ekonomiskt utmanande tillvaro. Det ekonomiska våldet innefattar att en person kontrollerat, helt eller delvis den andres ekonomi. Våldet kan ta sig i uttryck i att utövaren tar lån i den andres namn med konsekvenser att den utsatta många gånger blir svårt skuldsatt. Ofta fortsätter våldet även efter att den våldsutsatta lämnat relationen, där kontroll och påverkan kring ekonomiska frågor kan fortlöpa. Det ekonomiska våldet ger konsekvenser när det kommer till möjligheten att långsiktigt etableras på bostadsmarknaden⁴⁰.

Att etableras på en långsiktig, stabil och hållbar bostadsmarknad utgör stora utmaningar för personer som tvingats in i akut hemlöshet på grund av våld. Våldsutsatta mår generellt sämre i jämförelse med andra⁴¹. En sämre hälsa försvårar

³⁹ Länsstyrelsen Västerbotten. (2022). Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende.

⁴⁰ Nationellt Centrum för kvinnofrid. (2023). Ekonomiskt våld kan skapa ytterligare isolering. Uppsala universitet.

⁴¹ Socialstyrelsen. (2023). Våld i nära relationer.

också själva sökandet på bostadsmarknaden, både utifrån ork och ekonomiska förutsättningar.

6. Länsstyrelsens återrapportering

Länsstyrelserna fick i 2022 års regleringsbrev i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete med att förebygga och motverka avhysningar utifrån de framgångsfaktorer som Socialstyrelsen identifierat i rapporten Förebygga och motverka hemlöshet (2021-9-7582). Återrapportering och redovisning av uppnådda resultat ska ske i den regionala bostadsmarknadsanalysen som lämnas 2023.

Länsstyrelserna har samarbetat kring uppdraget men olika län har haft varierande förutsättningar att arbeta med uppdraget. Rysslands invasion av Ukraina har medfört att flera av länsstyrelserna har behövt göra omprioriteringar som varit nödvändiga för att bemanna de sakområden som arbetar med att säkerställa beredskap för ett bra mottagande av skyddsbehövande flyktingar i landets kommuner.

Den 7 juli 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete för att motverka hemlöshet. Uppdraget pågår under år 2022-2026 och under perioden ska Länsstyrelsen årligen redovisa hur arbetet i enlighet med uppdraget har genomförts, detta sker i bostadsmarknadsanalysen.

De uppdrag som länsstyrelserna har fått i regleringsbreven under 2020, 2021 samt 2022 har bäring på länsstyrelsernas uppdrag i den nationella hemlöshetsstrategin. Aktiviteter som har gjorts i olika län har både avslutat arbetet med regleringsbrevsuppdraget 3B10 2022 och fortsatt vidare i uppdragen inom hemlöshetsstrategin. Uppdragets placering internt hos Länsstyrelsen Östergötland har varit ett samarbete mellan Enheten för Samhällsbyggnad och Enheten för Social hållbarhet.

6.1 Nationell samverkan

Länsstyrelserna har haft en aktiv nationell samverkan och en kontinuerlig dialog om uppdraget vid handläggarträffar och seminarium. Samverkan och erfarenhetsutbyte har också skett externt tillsammans med Kronofogdemyndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Finansdepartementet och Sveriges Allmännyttan samt internt inom länsstyrelserna mellan olika sakområden.

6.1.1 Nationellt seminarium

I samverkan med Kronofogdemyndigheten och Socialstyrelsen har länsstyrelserna arrangerat ett nationellt webinarie med deltagande från kommuner runt om i landet. Webbinariet lyfte upp olika perspektiv på kommunernas arbete med att förebygga och motverka hemlöshet med både en historisk tillbakablick, Socialstyrelsens framgångsfaktorer, aktuell forskning samt råd och stöd i arbetet framåt.

6.1.2 Länsövergripande samverkan

För att möjliggöra länsövergripande samverkan och dialogmöten med kommuner från olika län som har liknande förutsättningar har länsstyrelsen tagit fram en sorteringsmall för att kunna jämföra och hitta kommuner med likande förutsättningar. Mallen har spridits till alla länsstyrelser och syftar till att bidra med

stöd i det fortsatta arbetet. Underlag som finns i sorteringsmallen är Socialstyrelsens Sorteringsnyckeln⁴², Socialstyrelsens Öppna jämförelser av socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård 2022⁴³ och delar av Boverkets öppna data, Bedömning av bostadsbrist⁴⁴.

6.2 Regionala aktiviteter

Flera Länsstyrelser har arrangerat digitala eller fysiska seminarier och konferenser med innehåll som berör vräkningsförebyggande arbete, hemlöshet, barnperspektiv och former för lokal samverkan. Som nämndes i Länsstyrelsen Östergötlands bostadsmarknadsanalys 2022 genomfördes ett uppföljande kunskaps- och dialogseminarium kring vräkningsförebyggande arbete under hösten 2021.

Under våren 2022 i samband med att Länsstyrelsen presenterade preliminära bedömningar av bostadsmarknadsenkäten för kommunen, redovisade Länsstyrelsen även de slutsatser som länsstyrelserna presenterade i december 2021 vid slutrapportering av regeringsuppdraget ”att motverka aktiv medverkan till bosättning i annan kommun.”

Den 27 april 2023, genomförde Länsstyrelsen sin årliga bostadsförsörjningsträff med kommunerna. I år anordnades en heldag och inbjudan gick ut brett till kommunerna för att få en bred uppslutning från olika kompetenser inom kommunen. På mötet medverkade medarbetare inom bostadsplanering och socialtjänst. Även region och kommunala bostadsföretag medverkade. För året genomfördes en heldag för kommunerna, där fokus låg på socialt hållbar boendeplanering och redovisning av preliminära bedömningar av resultaten från bostadsmarknadsenkäten 2023. Seminariet var en uppstart för Länsstyrelsens arbete med hemlöshetsuppdraget. Under dagen fick kommunerna bland annat höra goda exempel från Norrköpings kommun som under året 2022 implementerade ”Bostad först”, en kunskapshöjande föreläsning om Social hållbar bostadsförsörjning – perspektiv på bostadsförsörjning, segregation och social blandning av Martin Grander, Malmö universitet, och Region Östergötland som pratade om Bostad först och kunskapsbaserat underlag. Program och inbjudan till seminariet fanns öppet i Länsstyrelsens kalendarium.

Flera kommuner anser att denna seminarieverksamhet är ett bra forum för samverkan och ett tillfälle att förankra den egna kommunens arbete med bostadsförsörjningen med övriga berörda kommuner. Framöver planeras för en liknande konferens för samma målgrupp som har efterfrågat möjlighet till att förstärka den regionala dialogen kring bostadssociala frågor. Länsstyrelsen för också diskussioner med byggbolag och andra företrädare för näringslivet i bostads- och fastighetsbranschen med syfte att främja ökade kontakter och kunskapsutbyte mellan Länsstyrelsen, kommuner och näringslivet.

⁴² I Socialstyrelsens öppna jämförelser finns det med en socioekonomisk sorteringsnyckel, graderad från 1–8. Den socioekonomiska sorteringsnyckeln har tagits fram från Statistiska centralbyråns, (SCB) register. Nyckeln är primärt ett mått på kommuners och stadsdelars relativa socioekonomiska status och mäter avståndet till den kommun som har högst socioekonomisk status. Nyckeln baseras på invånarnas arbetsmarknadsanknytning och inkomst vilka samvarierar med ekonomiskt bistånd.

Sorteringsnyckeln kan således tolkas som en indikation på behov av ekonomiskt bistånd i en kommun eller stadsdel jämfört med övriga kommuner eller stadsdelar. Socioekonomisk sorteringsnyckel kan användas för att hitta kommuner med liknande socioekonomiska förutsättningar. De framräknade värdena har rangordnats och delats in i åtta grupper (1–8), där grupp 1 indikerar relativt låg risk och grupp 8 indikerar relativt hög risk för behov av ekonomiskt bistånd, jämfört med kommuner och stadsdelar i stort.

⁴³ Socialstyrelsen, (2022) Öppna jämförelser av att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

⁴⁴ Boverket, (2022) Öppna data – Bedömning av bostadsbrist.

6.3 Preliminär slutsats

De flesta kommuner i länet arbetar på något sätt med vräkningsförebyggande åtgärder. Det visar både kommunernas svar i bostadsmarknadsenkäten och erfarenheterna från de dialoger som förts med kommunerna inom uppdraget. Ett strukturerat vräkningsförebyggande arbete bedömdes kunna minska kostnaderna för kommunerna och bidra till att förebygga och motverka avhysningar, inte minst där barn var inblandande. Ett exempel är att Norrköping kommun har påbörjat ett arbete kring implementeringen av Stadsmissionens modell ”Bostad först” med uppstart under maj 2022. Kommunen blir därmed först i länet att tillämpa metoden och en förebild och ett stöd till andra kommuner i länet som går i samma tankar.

Samtidigt så kräver det förebyggande arbetet både resurser och prioriteringar, något som flertalet kommuner uppger att det inte alltid finns utrymme till. Avgörande för kommunernas möjlighet att arbeta strukturerat utifrån Socialstyrelsens framgångsfaktorer är att det finns tilldelade resurser och tålamod för att bära det förebyggande uppdraget långsiktigt.

Det ekonomiska omvärldsläget med stigande livsmedelspriser, räntehöjningar och ökad inflation påverkar hushållen i hög grad. Särskilt bekymmersamt är det för hushåll som redan innan denna situation levde med små ekonomiska marginaler. Socialstyrelsen redovisar i ”Förebygga och motverka hemlöshet” (2021)⁴⁵ att den vanligaste orsaken till att hyresvärdar ansöker om avhysning är obetalda hyror och hyresskuld är grund för avhysning i ca 85–90 procent av fallen. Utvecklingen under kommande år blir därför särskilt viktigt att följa och flertalet kommuner lyfter en oro över att antalet hushåll som riskerar att avhysas ökar.

⁴⁵ Socialstyrelsen, 2021, Förebygga och motverka hemlöshet

7. Diskussion och slutsatser

7.1 Bostadsmarknadssituationen i Östergötland

Östergötland har en befolkning på drygt 470 000 invånare. Folkmängden ökade med 2 208 invånare under 2022. Ungefär 80%, av denna ökning var i Linköping och Norrköping. Den största ökningen räknad som andel av nuvarande befolkning had Söderköpings och Mjölby kommuner. I fyra av länets kommuner minskade befolkningen. Enligt SCB:s framskrivning av befolkningsutvecklingen på 20 års sikt kommer Östergötland att ha 36 600 personer fler fram till 2040 vilken motsvarar en ökning med 7,8%. Nationellt väntas ökningen bli 8,7%. Andelen äldre väntas under samma period att öka markant, i Östergötland såväl som nationellt.

Östergötland har under 2022 fått en försämrad bostadsmarknadssituation sedan 2021. Enligt kommunernas bedömningar råder underskott på bostäder i 11 av länets 13 kommuner. Endast Ydre och Kinda uppger att de har balans på bostadsmarknaden. Utvecklingen i Östergötland följer således inte den nationella trenden, där antalet kommuner med underskott på bostäder minskar. Orsakerna till underskotten på bostäder varierar. Många uppger att det råder brist på både stora och små lägenheter. Fem kommuner har brist på tillgänglighetsanpassade bostäder och i tre kommuner – Linköping, Norrköping och Valdemarsvik råder särskild brist på bostäder med rimliga boendekostnader.

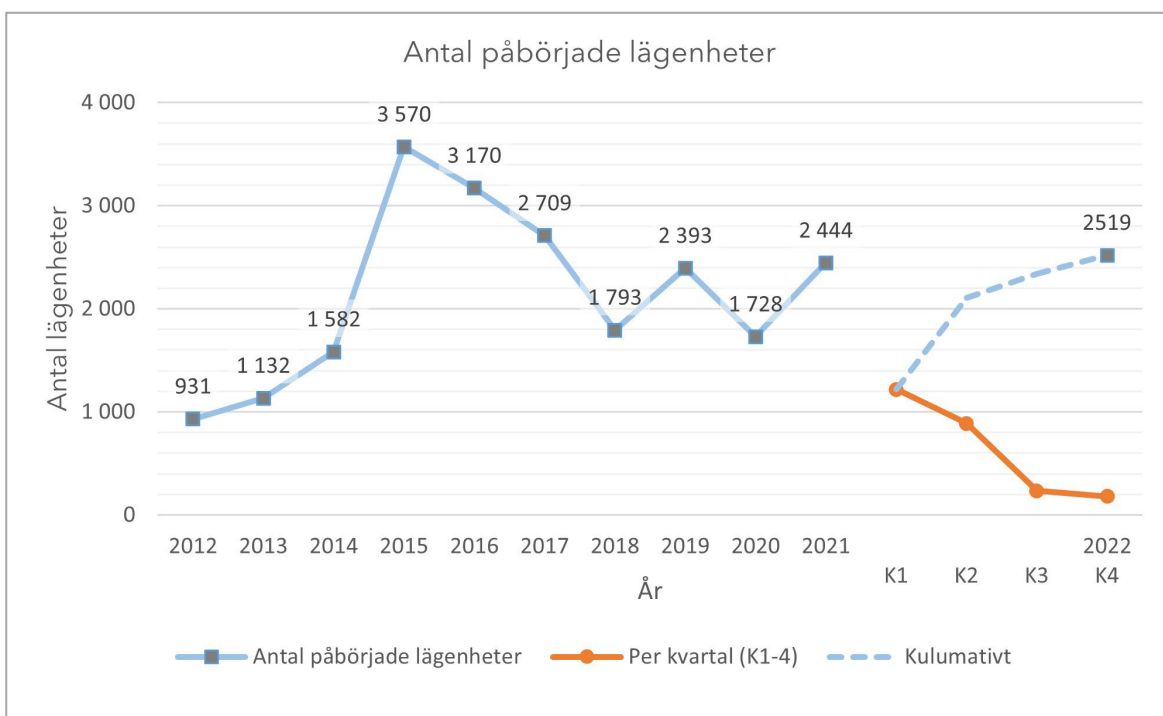
När det gäller möjligheten att tillgodose bostadsbehoven för särskilda grupper liknar behovsbilden den som var 2021. Ungefär hälften av kommunerna har underskott på bostäder för ungdomar, äldre och funktionshindrade. Vid fråga om kommunerna bedömer att behovet kommer vara uppfyllt inom två år uppger fem kommuner att de kommer att ha fortsatt underskott på särskilt boende för äldre och sju kommuner att de kommer att ha fortsatt underskott på bostäder för funktionshindrade.

I en rapport från Evidens framtagen i samarbete med bland annat SKR och Region Östergötland diskuteras villkoren för äldres boende och deras rörlighet på bostadsmarknaden. I rapporten redovisas att innehållet i delar av bostadspolitiken bygger på att rörligheten på bostadsmarknaden bör öka, särskilt bland äldre som idag bor i stora småhus men som antas vilja flytta till ett mindre och mer lättskött boende. På så sätt skulle andra kunna tillgodogöra sig dessa större bostäder. Samtidigt påtalas det i rapporten att det finns politiska mål inom äldrepolitiken som verkar motsatt. Ett av målen för vård- och omsorg av äldre är att möjliggöra för fler att bo kvar i sina nuvarande bostäder. Kvarboende underlättas av satsningar på hemtjänst och olika sjuk- och omvårdnadsinsatser i hemmen. Eftersom platser på ett vård- och omsorgsboende är mycket kostnadskrävande kan en sådan politik motiveras både utifrån att många äldre önskar bo kvar i sina bostäder och utifrån nödvändig hushållning med begränsade ekonomiska resurser.

En central utgångspunkt för nämnda rapport är att det finns stora skillnader mellan både olika hushåll och olika lokala marknader. Äldre hushåll utgör inte en homogen grupp utan på samma sätt som för andra grupper i samhället skiljer sig äldres

förutsättningar åt i form av preferenser, ekonomisk styrka, familjeställning, nuvarande boende och hälsostatus med mera.⁴⁶

Östergötland har haft en hög bostadsproduktion de senaste åren. Under år 2022 färdigställdes 2768 bostäder vilket var det högsta antalet färdiga bostäder sedan 2016 och väl över den volym på drygt 2300 bostäder som motsvarar Östergötlands årliga behov enligt Boverkets långsiktiga byggbehovsprognos. Även antalet påbörjade bostäder var högt 2022, 2519 lägenheter, vilket var det största antalet påbörjade på fem år. Efter sommaren 2022 har dock Östergötland i likhet med övriga landet sett en mycket kraftig minskning av bostadsbyggandet. 85% av de bostäder som påbörjades 2022 noterades under de första två kvartalen och sedan dess har länet, i likhet med övriga landet, haft ett mycket lågt antal påbörjade bostäder.

Figur 31: Antalet påbörjade bostäder åren 2012-2022, med år 2022 uppdelat per kvartal. Källa; SCB 2023.

Kommunernas förväntningar på kommande års bostadsbyggande är att byggtakten kommer att minska betydligt under 2023. Sammantaget räknar de östgötska kommunerna med att antalet påbörjade bostäder kommer att halveras jämfört med föregående år för att sedan återigen öka något under 2024. De främsta faktorerna som enligt kommunerna begränsar bostadsbyggandet är höga byggkostnader samt hårda lånevillkor för privatpersoner och byggföretag. Många anger också avvecklingen av det statliga investeringsstödet för hyreslägenheter och studentlägenheter som en viktig förklaring till den snabba nedgången i byggandet.

Flertalet av länets kommuner har ambitionen att ha planberedskap för att möta bostadsbyggnadsbehoven. Både Linköping och Norrköping har under 2022 antagit detaljplaner med byggrätter för över 2000 bostäder vardera och även i andra kommuner har detaljplaner tagits fram med betydande bostadsbyggnadsvolymer. Trots det anger sju av länets 13 kommuner brist på detaljplaner som en viktig faktor som begränsar bostadsbyggandet. En orsak till detta är i en del fall att de detaljplaner som finns inte fullt ut motsvarar det lokala marknadsintresset.

⁴⁶ Evidens (2021) Bostadsmarknaden för äldre – rörlighet, preferenser och betalningsvilja

I BME 2021 behandlades frågan om hur coronapandemin har påverkat bostadsmarknaden. Flertalet kommuner uppfattade då en ökad efterfrågan på större bostäder, särskilt villor, och även en tydlig generell prisökning som gör att en del hushåll inte har möjlighet att köpa och äga sin egen bostad. Från de större kommunerna, Linköping och Norrköping, uppmärksammades att pandemin har påverkat den bostadssociala situationen negativt, särskilt för ungdomar och andra grupper som har svårigheter att komma in på bostadsmarknaden. Pandemin hade på vissa håll förvärrat den tidigare situationen med trångboddhet och hemlöshet och satt fokus på miljöer med segregation

7.1.1 Arbete för att motverka hemlöshet

Länsstyrelserna har i linje med tidigare regeringsuppdrag arbetat för att uppmuntra kommunernas och bostadsbolagens vräkningsförebyggande arbete. Sedan den 7 juni 2022 har länsstyrelserna också i uppdrag att, som ett led i regeringens hemlöshetsstrategi, stödja kommunernas arbete med att motverka hemlöshet.

Enligt uppdraget ska länsstyrelsen bistå kommunerna med stöd genom att:

- Stödja kunskaps- och metodutveckling i kommunerna samt främja erfarenhetsutbyte om effektiva metoder och goda exempel för att förebygga avhysningar och motverka hemlöshet.
- Stödja samverkan på lokal och regional nivå, t ex genom att sprida goda exempel på hur kommuner, bostadsföretag, olika myndigheter och civila samhället samverkar
- Ge stöd till kommunernas arbete genom att identifiera och stötta grupper som har svårt att komma in på bostadsmarknaden, till exempel i arbetet med att analysera och rapportera hur bostadsmarknaden ser ut i länet och i arbetet med att stödja kommunerna i fråga om att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning.

Länsstyrelsen har i samband med årets bostadsmarknadsanalys påbörjat dialogen med kommuner och andra regionala aktörer kring uppdraget. Erfarenheterna från tidigare uppdrag om vräkningsförebyggande arbete är att det finns ett stort intresse av att vidareutveckla den regionala samverkan kring dessa frågor.

7.2 Viktiga utmaningar för länet

Östergötland har goda utvecklingsförutsättningar med starkt näringsliv, många attraktiva livsmiljöer och aktiva kommuner som planerar för en utvecklad gemensam bostads- och arbetsmarknad med hjälp av förbättrade kommunikationer och annan regional service. Att tillföra bostäder som hushållen har råd att betala kommer att vara en mycket viktig faktor för en fortsatt god tillväxt och välfärd i länet. Samtidigt behövs fortsatta och omfattande insatser för att klara de nuvarande bostadsbehoven på lokal nivå, inte minst när det gäller att se till att grupper som idag har svårt att hävda sig på bostadsmarknaden får tillgång till en fungerande bostad. Dagens brist på bostäder leder annars till arbetskraftsbrist samt problem med hemlöshet och trångboddhet som annars kan få svåra konsekvenser för både individer och det allmänna. Vidare finns det, i framför allt de största kommunerna, ett behov av insatser för att vända den negativa utvecklingen med segregation i vissa stadsdelar.

Höga byggkostnader i kombination med lågkonjunktur/svag köpkraft och hårda lånevillkor har medverkat till att byggandet framöver kommer att bli mycket lågt. Boverket spår i sin reviderade byggprognos att bostadsbyggandet i Sverige 2023

kommer att minst halveras jämfört med föregående år och samma bild ger de östgötska kommunerna för länet i BME. Många branschföreträdare gör bedömningen att byggandet inte ens kommer upp i dessa volymer utan det är sannolikt att det blir ännu lägre.

Priserna på bostäder sjunker i Östergötland. Det senaste året har priserna på både villor och bostadsrätter minskat med cirka 14 procent (Svensk mäklarstatistik, juni 2023). Sannolikt är det en effekt av ett stort utbud tack vare att den stora volymen bostäder som påbörjades före sommaren 2022 nu successivt har kommit ut på marknaden. Lägre priser kan vara bra för bostadsköpare men på grund av att minskad köpkraft och hårdare lånevillkor försämras i motsvarande grad uppstår risk för att en del bostäder inte blir sålda. Det skapar i nästa led stor försiktighet med att starta nya bostadsprojekt hos både byggare och finansiärer. I värsta fall ger det en nedgång i byggandet som, om den blir långvarig, ger allvarliga konsekvenser för bostadsförsörjningen men också förlust av kompetens inom byggsektorn.

Länsstyrelsen har i regleringsbrevet för 2023 ett uppdrag med att i samverkan med kommunerna föreslå åtgärder som kan öka bostadsbyggandet där det finns underskott på bostäder. Enligt Länsstyrelsens bedömning faller uppdraget väl i den kontinuerliga dialog som Länsstyrelsen har med kommunerna. De reaktioner som än så länge har uppmärksammats är att utbudet av detaljplanerad mark behöver öka, att fler satsningar behövs på bostäder med rimliga kostnader och att planeringsprocesserna behöver bli snabbare. Länsstyrelsen noterar att brist på detaljplanerad mark för bostadsbyggande sedan länge har varit en faktor som kommunerna anser vara begränsande för byggandet. Planeringen behöver inriktas på att både blir mer förutsägbar, men också mer flexibel. Här ingår att kommunerna har en bra lokal förankring för bostadsförsörjningen, att kostnaderna för stadsutveckling och bostadsbyggande synliggörs och att prioritera ett byggande med rimliga kostnader.

Länsstyrelsens uppdrag enligt 5 § Länsstyrelseinstruktionen (2017:868) att brett verka för bostadsförsörjningen i myndighetens samlade verksamhet inbegriper att stödja kommunernas processer för att undvika onödiga fördröjningar i den fysiska planeringen, både vid planläggning och tillämpning av andra regelverk. Detta kan förebyggas exempelvis genom förbättrade planeringsunderlag och tidig rådgivning om hur planläggningen kan koordineras med andra beslutsprocesser. Påbörjade insatser med att korta ner Länsstyrelsens handläggningstider inom alla slags ärenden som påverkar bostadsbyggande behöver fortsätta.

För närvarande är det mycket svårt att förutse det framtida bostadsbyggandet, framför allt på grund av osäkerhet kring byggkostnader och möjligheter till finansiering. Samtidigt råder stora behov av att bygga fler bostäder i länet, inte minst bostäder med rimliga hyror och bostäder anpassade för särskilda grupper. Flera kommuner har påbörjat eller förberett för stora bostadssatsningar som kräver långsiktig kontinuitet och förutsägbarhet i byggandet. Anledning finns därför att noga följa den fortsatta utvecklingen av byggpriser och marknadssituationen för bostäder i hela länet.

Länsstyrelsen bedömer att arbetet med kommunala riktlinjer för bostadsförsörjningen behöver uppdateras, inte minst till följd av de förändringar av lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar som infördes 2022 och som ska stimulera bostadsplaneringen till att, mer än tidigare, fokusera på bostadsbehov och bostadsbrist.

För att hitta lösningar på bostadsfrågan för hemlösa eller andra grupper med behov av särskilt stöd krävs insatser av många olika slag. Flera kommuner arbetar här i viss utsträckning med vräkningsförebyggande insatser eller andra stödåtgärder för att underlätta de berörda hushållens/individernas inträde på bostadsmarknaden. Länsstyrelsen ser också ett ökat intresse för att tillämpa modellen ”Bostad första”. Länsstyrelsens uppdrag i 2021 och 2022 års regleringsbrev om att stödja kommunernas arbete för att motverka avhysningar har mött stort intresse. Den dialog som varit hittills visar på ett stort behov och intresse av kunskapsutbyte och samverkan mellan berörda aktörer. Länsstyrelsens avsikt är att dessa dialoger ska vidare-utvecklas inom det fortsatta arbetet med hemlöshetsuppdraget från och med 2023.

7.3 Sammanfattande slutsatser

11 av 13 kommuner i Östergötland har underskott på bostäder. Det innebär att situationen är något sämre än föregående år, vilket skiljer sig från den nationella trenden där andelen kommuner med underskott på bostäder minskar. Många kommuner har också fortsatt underskott på bostäder för särskilda grupper – ungdomar, äldre och funktionshindrade.

Bostadsbyggandet i länet stannar av. Östergötland har haft en hög byggtakt de senaste två åren. Volymerna påbörjade och färdigställda bostäder har de senaste två åren legat på ungefär den nivå som motsvarar länets årliga behov enligt Boverkets 10-åriga byggbehovsprognos. Efter sommaren 2022 har dock antalet påbörjade bostäder minskat kraftigt. Det är samma trend som i övriga landet och orsaken är det sämre ekonomiska läget, där höga byggpriser kombinerat med svårigheter med finansieringen har skapar en stor tveksamhet på marknaden. Avvecklingen av de statliga stöden till hyresbostäder och studentlägenheter bedöms också ha påverkat den plötsliga nergången. Oro finns nu för att tidigare problem med bostadsbrist och hemlöshet förvärras. Om nedgången blir långvarig finns också oro för nedläggning av byggföretag med risk för kompetenstapp i byggbranschen.

Brist på detaljplaner är fortfarande en begränsande faktor för byggandet.

Länsstyrelsen ser också att fler insatser behövs för att öka förutsägbarheten i samhällsbyggnadsprocessen genom bättre planeringsunderlag samt ökad dialog och koordinering mellan olika aktörers insatser för att bättre matcha behoven av detaljplanerad mark för bostadsbyggande. Samtidigt finns stora behov av insatser för att tillföra bostäder till rimliga priser för att minska problem med hemlöshet och trångboddhet. Ökade ansträngningar behövs från både kommuner, myndigheter och privata aktörer för en mer träffsäker bostadsförsörjning. Länsstyrelsen planerar fortsatta insatser för att i samverkan med länet kommuner ta fram åtgärder som främjar ökat bostadsbyggande.

Mer insatser behövs för att klara bostadsbehoven för alla. Länsstyrelsen ser att betydande insatser skulle behövas på både nationell, regional och lokal nivå om bostadssituationen ska kunna säkerställas för alla grupper av hushåll. Oavsett byggkonjunktur krävs särskilda åtgärder för att motverka hemlöshet genom att stödja hushåll som har svårt att komma in på bostadsmarknaden. Användningen av kommunens bostadspolitiska verktyg behöver utvecklas och utökat samarbete med privata och offentliga aktörer krävs. Länsstyrelsen har inom ramen för tidigare och pågående regeringsuppdrag påbörjat en förstärkt dialog för att stödja kommunernas arbete med vräkningsförebyggande insatser och det fortsätter nu med insatser inom ramen för den nationella hemlöshetsstrategin. Länsstyrelsen ser ett ökat intresse från kommuner och andra aktörer i länet att samverka i sådan riktning, vilket är positivt.

8. Referenser

Boverket (2023). Öppna data, Boverkets bostadsmarknadsenkät.

<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/>

Hämtad 2023-05-17.

Boverket, 2020, Mått på bostadsbristen – Förslag på hur återkommande bedömningar ska utföras. Rapport 2020:21.

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/matt-pa-bostadsbristen.pdf>

Hämtad 2023-05-08.

Boverket (2022). Bostadsförsörjningslagen har ändrats.

<https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/vad-sager-lagen/andrats/>

Hämtad 2023-05-10.

Boverket (2023). Bostadsmarknadsenkäten 2023.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten/>

Hämtad 2023-05-17

Boverket (2023). Allt fler 80+ i befolkningen.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/aldre/>

Hämtad 2023-05-19.

Boverket (2023). Fortsatt färre kommuner som uppger underskott på bostadsmarknaden för ungdomar.

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/ungdomar/>

Hämtad 2023-05-26

Boverket (2023). Bostadsbehov för olika grupper, Nyanlända.

<https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/underlag-for-bostadsforsorjningen/sarskilda-grupper/nyanlanda/>

Hämtad 2023-06-07.

Boverket, Bostadsbyggnadsbyggnadsbehov 2020-2029. Rapport 2020:32.

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2020/bostadsbyggnadsbehov-20202029>

Hämtad 2023-06-12

Boverket (2022). Öppna data – Bedömning av bostadsbrist.

<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bedomning-av-bostadsbrist/>

Hämtad 2023-05-26.

Evidens (2021) Bostadsmarknaden för äldre – rörlighet, preferenser och betalningsvilja

<https://dokument.regionostergotland.se/regsam/Utvecklingsstrategi%20%C3%96sterg%C3%B6tland/Kunskapsbibliotek%20i%20utvecklingsarbetet/Samh%C3%A4llsplanering/Kunskapsunderlag/Slutrapport%20Bostadsmarknaden%20f%C3%B6r%20%C3%A4ldre%20juni%202021.pdf>

Hämtad 2023-05-19

Linköpings kommun, 2022, Utvecklingsplan för Linköpings ytterstad

<https://www.linkoping.se/globalassets/stadsplanering-och-trafik/oversiktsplanering/utvecklingsplan-for-linkopings-ytterstad-antagande-4.pdf?499d61>

Hämtad 2023-05-10

Linköpings kommun, Norrköpings kommun, 2010, Gemensam översiktsplan för Linköping och Norrköping

<https://www.linkoping.se/stadsplanering-och-trafik/oversiktsplanering/gallande-oversiktsplan/kommunomfattande-oversiktsplaner/gemensam-oversiktsplan-for-linkoping-och-norrkoping/>

Hämtad 2023-05-10

Linköpings kommun, 2021, Riktlinjer för bostadsförsörjning

<https://www.linkoping.se/contentassets/da6bb720dad54552ba2604d4ac8847a5/riktlinjer-for-bostadsforsorjning.pdf?4ab965>

Hämtad 2023-05-10

Länsstyrelsen Västerbotten, 2022, Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende.

<https://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2022/till-stadigvarande-boende---kartlaggning-av-kommuners-insatser.html>

Hämtad 2023-06-07

Länsstyrelsen, 2022, Länsstyrelsernas återrapportering av uppdrag 3B.16 enligt regleringsbrevet för 2022

<https://integration.lansstyrelsen.se/lagesbilder-fran-kommuner-2022/>

Hämtad 2023-06-12

Länsstyrelsen Östergötland, 2022, Regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län 2022, Rapport 2021:8

<https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2021/regional-bostadsmarknadsanalys-for-ostergotlands-lan-2021.html>

Hämtad 2023-06-12

Länsstyrelsen Östergötland, 2021, Bilaga till regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län 2022, Bilaga till rapport 2021:8

<https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2021/regional-bostadsmarknadsanalys-for-ostergotlands-lan-2021.html>

Hämtad 2023-06-12

Länsstyrelsen Östergötland, 2022, Bilaga till regional bostadsmarknadsanalys för Östergötlands län 2022, Bilaga till rapport 2021:26
<https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland/om-oss/vara-tjanster/publikationer/2022/regional-bostadsmarknadsanalys-ostergotland-2022.html>

Hämtas 2023-06-12

Migrationsverket, statistik,
<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html>
Hämtad 2023 -05-08

Nationellt Centrum för kvinnofrid, 2023, Ekonomiskt våld kan skapa ytterligare isolering. Uppsala universitet.
<https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/kunskapsbankens-reportagearkiv/?tarContentId=864938>
Hämtad 2023-05-22

Regeringen, Agenda 2030, Mål 11, Hållbara städer och samhällen
<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/agenda-2030-mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>
Hämtad 2023-05-08

Regeringen 2020, Sveriges genomförande av agenda 2030, Prop. 2019/20:188
<https://www.regeringen.se/contentassets/378ab5cbd6b148acaec9413cc0e1ba/sveriges-genomforande-av-agenda-2030-prop.-201920188.pdf>
Hämtad 2023-05-10

Regeringen, 2022, Delredovisning av den nationella samordnaren för Agenda 2030
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2022/03/delredovisning-av-den-nationella-samordnaren-for-agenda-2030/>
Hämtad 2023-05-10

Regeringen, 2022, Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022-2026,
<https://www.regeringen.se/contentassets/5a5f795a1db144ec8dfe36cd60114ed7/regeringens-strategi-for-att-motverka-hemloshet-2022-2026.pdf>
Hämtad 2023-05-12

Regeringen 2022, En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2022/03/skr.-202122213>
Hämtad 2023-06-02

Region Östergötland,(2023), Regional planering,
<https://utveckling.regionostergotland.se/ru/utvecklingsomraden/samhallsplanering/regional-planering>
Hämtad 2023-05-17

Region Östergötland, 2021, Utvecklingsstrategi för Östergötland,
<https://utveckling.regionostergotland.se/ru/dokument/regional-utvecklingsstrategi-for-ostergotland>
Hämtad 2023-05-17

Region Östergötland, 2022, Rumslig strategi för Östergötland
<https://utveckling.regionostergotland.se/ru/utvecklingsomraden/samhallsplanering/regional-planering/rumslig-strategi-for-ostergotland>
Hämtad 2023-05-17

Region Östergötland, 2022, Länsplan för regional transportinfrastruktur för Östergötlands län 2022–2033
<https://utveckling.regionostergotland.se/download/18.479e1321855702f8cd1415/1673452635192/L%C3%A4nstransportplan+f%C3%B6r+%C3%96sterg%C3%B6tland+2022-2033.pdf>
Hämtad 2022-05-17

Region Östergötland, (2023), Publikationer inom regional planering.
<https://utveckling.regionostergotland.se/ru/utvecklingsomraden/samhallsplanering/regional-planering/publikationer-inom-regional-planering>
Hämtad 2022-05-17

Statistiska centralbyrån, SCB, statistikdatabasen,
<http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/>
Hämtad 2022-05-10, 2023-05-15, 2023-05-25

Socialstyrelsen (2023) Stöd för att motverka hemlöshet.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/hemloshet/>
Hämtad 2023-05-26

Socialstyrelsen, 2017, Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-11-15.pdf>
Hämtad 2023-06-07

Socialstyrelsen, 2023, Våld i nära relationer.
<https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer/>
Hämtad 2023-05-22

Socialstyrelsen (2022) Öppna jämförelser av att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.
<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/socialtjanst/motverka-hemloshet/>
Hämtad 2022-12-08

Socialstyrelsen, 2021, Förebygga och motverka hemlöshet. Analys och förslag för fortsatt arbete inom social tjänsten. Artikelnummer 2021-9-7582.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-9-7582.pdf>
Hämtad 2023-05-26

Statistiska centralbyrån, SCB, 2022, Sveriges framtida befolkning 2022–2070. Demografiska rapporter 2022:4
https://www.scb.se/contentassets/cdcd90df8a92456fbaafdfcf7895c06b/be0401_2022i70_br_be51br2204.pdf
Hämtad 2023-05-10

Sveriges riksdag, Civilutskottets betänkande 2021/22:CU1, Utgiftsområde 18
Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.
<https://data.riksdagen.se/fil/AC098BF3-2108-45D7-9D19-1FEECDDC9171>
Hämtad 2023-05-22

Sveriges riksdag, Civilutskottets betänkande 2022/23:CU1, Utgiftsområde 18
Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.
<https://data.riksdagen.se/fil/B4AAC613-2905-4313-89A2-31161FD4EB19>
Hämtad 2023-05-22

Sveriges riksdag, Riksdagsskrivelse 2022/23:76.
<https://data.riksdagen.se/fil/6F43F871-6975-4251-BDFD-EF52A38B1500>
Hämtad 2023-05-22

Sveriges Stadsmissioner (2020) Hemlös 2020, Hemlöshetsrapporten,
https://www.stadsmissionen.se/sites/default/files/2020-12/Stadsmissionen_Hemlos2020.pdf
Hämtad 2021-05-24

Sveriges Stadsmissioner (2021) Hemlöshet 2021 – är kommunernas arbete mot
hemlöshet effektivt? Elfte årgången.
https://www.stadsmissionen.se/sites/default/files/2021-11/Stadsmissionen_Hemlos2021_webb_tillganglig.pdf
Hämtad 2022-05-11

Sveriges Stadsmissioner (2023) Hemlös 2023, Hemlöshetsrapporten,
https://sverigesstadsmissioner.se/wp-content/uploads/Stadsmissionen_Hemlos-2023_webb.pdf
Hämtad 2023-05-26

Tillväxtverket, Lokala arbetsmarknadsregioner och FA-regioner
<https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/statistikochanalys/statistikomregionalutveckling/regionalaindelningar/faregioner.1799.html>
Hämtad 2023-06-12

United Nations Development Programme (UNDP) i Sverige, 2020, bild – globala målen – karta med ikoner.
<https://www.globalamalen.se/material/logotyper/>
Hämtad 2023-05-05

United Nations Development Programme (UNDP) i Sverige, 2021, Globala målen –
Läs om Globala målen – 17 mål för hållbar utveckling.
<https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>
Hämtad 2023-05-05

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND